1176-2

STARTNOTITIE

Milieu- effectrapportage / (voor) Ontwerp Bestemmingsplan 'Sluis aan Zee!'

FOR PEOPLE, PLANET AND PROFIT

Gemeente Sluis-Aardenburg

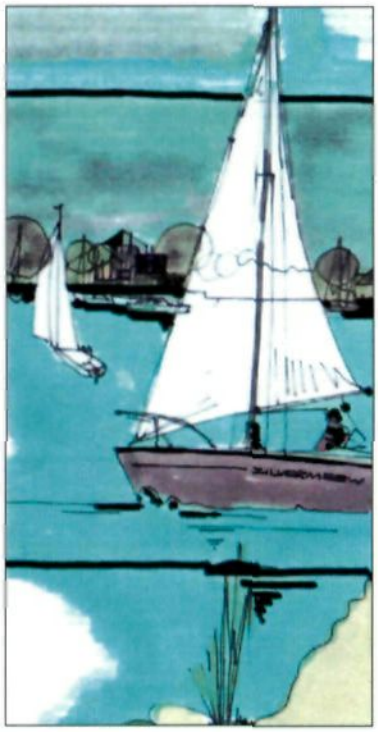

JUNI 2001

HASKONING
Ingenieurs- en
Architectenbureau

Envico
Environmental Consultants

SVASEK
coastal & harbour
engineering consultants

IWACO
Adviesbureau
voor water en milieu

STARTNOTITIE MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE / (VOOR)ONTWERP BESTEMMINGSPLAN

'Sluis aan Zee!'

Gemeente Sluis-Aardenburg

Juni 2001

STARTNOTITIE MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE / (VOOR)ONTWERP BESTEMMINGSPLAN

'Sluis aan Zee!'

Gemeente Sluis-Aardenburg

Juni 2001

Opgesteld : drs. M.C. de Vriend

Gecontroleerd : ir. L.G.J. Lakeman Paraaf:

Goedgekeurd : drs. M.C. de Vriend Paraaf:

INHOUDSOPGAVE

SAMENVATTING

1.	INLEIDING		**1**
	1.1	Dubbele doelstelling van 'Sluis aan Zee!'	**1**
	1.2	Milieu-effectrapportage	**3**
	1.3	Inspraak en advies	**4**
	1.4	Leeswijzer voor deze startnotitie	**5**
2.	PROBLEEMANALYSE EN DOELSTELLINGEN		**7**
	2.1	Inleiding	**7**
	2.1.1	'Sluis aan Zee!': gelooft u het?	**7**
	2.1.2	Leeswijzer	**7**
	2.2	Sociaal-economische analyse	**9**
	2.2.1	Sociaal-economische en demografische ontwikkeling	**9**
	2.2.2	*Naar nieuwe perspectieven*	**13**
	2.3	Ecologische analyse	**15**
	2.3.1	Inleiding	**15**
	2.3.2	Proces- en patroongerichte natuurwaarden	**16**
	2.3.3	Randvoorwaarden voor het realiseren van de ecologische doelstelling	**20**
	2.3.4	Varen naar Sluis via een herstelde Zwingeul?	**21**
	2.4	Mogelijkheden voor een duurzaam perspectief	**22**
	2.4.1	Inleiding	**22**
	2.4.2	Potenties voor de aanleg van een jachthaven	**22**
	2.5	Synergie tussen rood en groen	**25**
3.	BESLUITEN, BELEIDSKADER EN PROCEDURES		**28**
	3.1	Inleiding en conclusies	**28**
	3.2	Beleidskader	**28**
	3.3	Procedures	**31**
4.	VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN		**33**
	4.1	Inleiding	**33**
	4.2	De schutsluis	**35**
	4.3	Kanaal noordpand	**38**
	4.4	Opties bij Retranchement	**39**
	4.5	Kanaal zuidpand	**40**
	4.6	De jachthaven	**41**
	4.7	Samenstelling voorkeurs- en meest milieuvriendelijk alternatief	**45**

5. KWALITEITEN, POTENTIES EN EFFECTEN 46
5.1 De referentie-situatie voor het toetsen van effecten 46
5.2 *Projectgebied en studiegebied* 46
5.3 Huidige en potentiële waarden in het studie-gebied en effecten 49

BIJLAGEN

A VERKLARENDE WOORDENLIJST
B LITERATUURLIJST
C BELEID

FIGUREN

1.1.1 Belangrijkste deelactiviteiten 'Sluis aan Zee!'
2.1.1 4-Luik: 'Sluis aan Zee?'
2.2.1 Werkgelegenheidsverdeling kernen West Zeeuws-Vlaanderen
2.2.2 Verdeling werkgelegenheid in West Zeeuws-Vlaanderen
2.2.3 Ontwikkeling Werkgelegenheid in West Zeeuws-Vlaanderen
2.2.4 Omzet naar bedrijfssector in West Zeeuws-Vlaanderen
2.2.5 Procentuele verdeling van de totale omzet naar sectoren in Zeeland
2.3.1 Geografische benamingen
2.3.2 Scenario's voor een herstelde Zwingeul
2.3.3 Te verbinden populaties van de boomkikker?
3.2.1 Beleidsmatrix
3.3.1 Stappenschema procedure grensoverschrijdende m.e.r.
4.1.1 Alternatieven in het studiegebied
4.2.1 Gemaal en sluis naast elkaar?
4.6.1 Sluis met haar jachthaven
4.6.2 De jachthaven in vogelvlucht
5.2.1 Landschapsstructuur Zwingeul
5.2.2 Landschapsstructuur Eiland van Cadzand
5.3.1 Archeologie
5.3.2 Natuur bestaand, verworven of te verwerven
5.3.3 Droge en natte infrastructuur
C.1.1 Internationaal natuurbeleid
C.2.1 Biologische Waarderings Kaart
C.2.2 Gewestplan Vlaanderen
C.3.1 Ecologische Hoofdstructuur (EHS) provincie Zeeland

SAMENVATTING STARTNOTITIE MILIEU-EFFECTRAPPORTAGE/ (VOOR)ONTWERP BESTEMMINGSPLAN 'SLUIS AAN ZEE!'

Inleiding

Het project 'Sluis aan Zee!' omvat de volgende onderdelen:

- de aanleg van een jachthaven met 400 à 500 ligplaatsen op de historische, in de zestiende eeuw verzande, havenlocatie in de Sluische Haven- en Mariapolder;
- realisatie van een schutsluis naast het bestaande gemaal in Cadzand-Bad;
- bevaarbaar maken en doortrekken van het Uitwateringskanaal tussen Cadzand-Bad en Sluis;
- natuurcompensatie en natuurontwikkeling en een versterking van de landschappelijke en cultuurhistorische kwaliteit van het grensoverschrijdende studiegebied waartoe ook het Zwingebied behoort.

Ten behoeve van een evenwichtige besluitvorming, waarin ook de milieuaspecten een volwaardige rol krijgen, wordt door de initiatiefnemer, het gemeentebestuur van Sluis-Aardenburg, op vrijwillige basis de procedure van de milieu-effectrapportage (m.e.r.) doorlopen. Het verschijnen van de startnotitie markeert het formele begin van deze procedure. De gemeenteraad van Sluis-Aardenburg treedt op als coördinerend bevoegd gezag en zal uiteindelijk net als de gemeenteraad van Oostburg, het waterschap Zeeuws-Vlaanderen en de provincie Zeeland een aantal besluiten moeten nemen, die dit project mogelijk moeten maken. Na een inspraak- en adviesronde over de startnotitie voor Nederlanders en Vlamingen zal de gemeenteraad de inhoud van de richtlijnen voor het milieu-effectrapport (MER) vaststellen. Het ligt in de bedoeling om het MER tezamen met het (voor)ontwerpbestemmingsplan in het najaar van 2001 vast te stellen. Als dat lukt kan het project tussen 2002 en 2004 worden gerealiseerd.

Sociaal-economisch perspectief

De grensoverschrijdende regio West-Vlaanderen heeft een groots en rijk verleden. Het Zeeuwse gedeelte is echter geconfronteerd met een gebrek aan investeringen, een achterblijvende groei van de economie en een terugloop van de geringe bevolking. Naast de akkerbouw zijn de groothandel en vooral recreatie en toerisme de belangrijkste middelen van bestaan. Door de geringe perspectieven in de akkerbouw, het verdwijnen van het autoveer Breskens-Vlissingen en het wegvallen van de voordelen van het grensoverschrijdend banktoerisme door de komst van de euro en de fiscale harmonisatie, kunnen bestaande negatieve sociaal-economische tendensen worden versterkt.
Om dat te voorkomen zijn nieuwe impulsen nodig. De Gebiedscommissie West Zeeuws-Vlaanderen werkt aan een gebiedsprogramma dat door middel van het uitvoeren van concrete projecten een bijdrage moet leveren aan een duurzame, leefbare en in economisch opzicht draagkrachtige samenleving. 'Sluis aan Zee!' is één van de projecten van het gebiedsprogramma.

De beste kansen voor de regio worden gezien op het gebied van het behoud en de ontwikkeling van toerisme en recreatie en het aanbieden van een exclusieve woon- en recreatieomgeving met veel natuur, water, rust en ruimte.

Ecologisch perspectief
Kijken we naar de actuele en potentiële natuur in de grensoverschrijdende regio dan is sprake van belangrijke in (inter)nationaal opzicht belangrijke waarden. Met name de van de dynamiek afhankelijke 'procesgerichte' natuur (potenties) van het Zwingebied zijn heel bijzonder, maar ook de meer aan het cultuurlandschap gebonden 'patroongerichte' natuur met bijzondere soorten als Grote karakiet en Boomkikker wordt hoog gewaardeerd. Er bestaan vele goede mogelijkheden om de ecologische hoofdstructuur van het studiegebied aan weerszijden van de grens te versterken.

'Sluis aan Zee!' hanteert als randvoorwaarde dat na uitvoering de natuurwaarden er in zowel kwantitatief als kwalitatief opzicht op vooruit moeten gaan. Het zoeken naar proces- of patroongerichte natuurcompensatie en –ontwikkelingsmaatregelen richt zich naar het gehele internationale studiegebied met uitzondering van het Zwingebied, waar het project eventueel toekomstige keuzes voor een meer procesgerichte dynamische natuur niet in de weg wil staan.

Regionaal ontwikkelingsperspectief met 'Sluis aan Zee!'
De behoefte aan ligplaatsen voor toervaartschepen voor de komende 25 jaar wordt in Nederland geschat op 250.000. Aan de Vlaamse kust, met een enorm marktpotentieel van 20 miljoen bezoekers jaarlijks en 8 miljoen mensen binnen een uur rijden van de kust, zijn er nu slechts 3.800 ligplaatsen in een viertal havens. Een kwart tot een derde van alle ligplaatsen in de provincie Zeeland was in 2000 van Belgen. In totaal 18.000 Belgische toervaartschepen hebben hun thuishaven in Nederland.
Uit economische analyses met betrekking tot de haven van Blankenberge blijkt dat velen hun schip, dat gemiddeld 80% van de tijd in de thuishaven ligt, gebruiken als (goedkoop) logement in de directe omgeving van een qua winkelaanbod en gastronomie aantrekkelijke omgeving. Sluis met nu reeds jaarlijks meer dan een miljoen Belgische kooptoeristen heeft een sterke uitgangspositie om Belgische bootbezitters naar haar haven te lokken.

De aanlegkosten van het totale project worden globaal geraamd op 60 à 100 miljoen gulden. De schattingen met betrekking tot de door de haven te genereren investeringsimpuls en de effecten op de werkgelegenheid lopen uiteen. Gaan we uit van de getallen met betrekking tot de bestaande haven in Blankenberge dan bedraagt de terugverdientijd van de totale investeringskosten gerelateerd aan de directe inkomsten voor de overheid 2 tot 3 decennia en gerelateerd aan de totale omzet 3 à 5 jaar.

Door een kwalitatief hoogwaardige inrichting van de haven en een goede verknoping met extensieve op de groene en cultuurhistorische waarden gerichte recreatie kan Sluis mikken op het duurdere segment van de markt van toervaartschepen. Nadeel is de relatief grote afstand van 8 kilometer tussen schutsluis en haven, hetgeen veel jachten ruim een uur reistijd kost, met echter halverwege het in cultuurhistorisch en ecologisch opzicht zeer bijzondere Retranchement.

Een belangrijke uitdaging bij het invullen van 'Sluis aan Zee!' is het bereiken van een adequaat beschermingsniveau van (nieuwe) natuurgebieden en tegelijkertijd een zonering tussen 'groene' op natuur en landschap gerichte en 'rode'

meer op de stad en intensief gebruik gerichte functies op een manier dat ongewenste ontwikkelingen in het open en rustige gebied tussen Sluis en Retranchement en tussen Retranchement en Cadzand-Bad worden voorkomen.

Voorgenomen activiteit en alternatieven
Bij het zoeken naar alternatieven en varianten voor de verschillende deelprojecten, wordt ernaar gestreefd om de negatieve (milieu-)effecten in zowel de aanleg- als de gebruiksfase zo klein mogelijk te maken. De positieve effecten voor natuur, cultuurhistorie en landschap worden juist gemaximaliseerd. Hierbij wordt het kostenaspect niet uit het oog verloren om te voorkomen dat niet realistische varianten in het MER worden uitgewerkt.

Ten behoeve van de effectbepaling wordt het studiegebied voor het MER opgeknipt in vijf deeltrajecten, te weten:

1. *Schutsluis met strekdam en wachthaven te Cadzand-Bad* naast het huidige gemaal: hier zal de weginfrastructuur worden aangepast, zal de verbinding voor gemotoriseerd verkeer over het gemaal vervallen en worden overgenomen door een zuidwaarts van Cadzand-Bad aan te leggen brug. Voor het wel of niet toelaten van een zoutbezwaar op het kanaal (wel of niet terugpompen) wordt in het MER een vergelijking van varianten uitgevoerd.
2. *Kanaal noordpand tussen Cadzand-Bad en Retranchement*: hier speelt de wijze van het bereiken van voldoende diepgang (peilopzet en baggeren) in relatie tot kosten en waterhuishoudkundige consequenties, de effecten op de landbouw en natuur van het wel of niet toelaten van zoutindringing alsmede de dimensies van (de oevers) van het kanaal en het gebruik van de daarnaast gelegen infrastructuur. In het MER zal zowel een profiel tussen de bestaande dijken als een profiel met dijkverlegging van aan de oostzijde gelegen dijk nader worden onderzocht;
3. *Retranchement*: hier is met natuurcompensatie in de Versche Polder reeds *een eerste stap van 'Sluis aan Zee!' gezet. Eventuele verplaatsing van de* landschappelijk slecht ingepaste camping de Wildhof en het zoeken naar een adequate vervangende locatie rekent de gemeente tot één van haar inspanningsverplichtingen in dit gebied. Het bevaarbaar maken van het huidige kanaal langs de wallen van het dorp, danwel het graven van een nieuw kanaal aan de westzijde op de rijksgrens, waardoor een eiland ontstaat maar ook herstel van de secundaire waterkerende dijk noodzakelijk is, bepalen hier de uitersten van de in het MER op het integraal effect te onderzoeken varianten;
4. *Kanaal zuidpand tussen Retranchement en het nieuw te graven tracé in de Zwinpolder*: hier spelen vergelijkbare keuzes als bij het noordpand met betrekking tot de breedte, diepte en ontwerp van de oevers al speelt de bedijking hier een minder grote rol. Op dit traject moet voorts aandacht gegeven worden aan de mogelijkheid voor het herstel van de cultuurhistorisch waardevolle Rédoute van Terhofstede, behoud van de waterhuishoudkundige functie van de Driekoker en de eventuele locatie van een vervangend terrein voor campings;
5. *De jachthaven te Sluis*: voor dit onderdeel wordt op de omvang en locatie niet gevarieerd. De historische situatie is hier randvoorwaarde. Herstel van de wallen, archeologische verwachtingswaarden en werk met werk met de 1 à 2 miljoen m3 vrijkomende grond zijn hier belangrijke thema's voor het MER. Met betrekking tot het beperken van de milieu-effecten voor woon-

en leefmilieu tijdens de aanleg zal in ieder geval naast afvoer met vrachtauto's een variant worden onderzocht waarbij het zand met behulp van een pijpleiding en pompen (deels op de bodem van het Uitwateringskanaal) naar de kust wordt getransporteerd. Voor wat betreft de inrichting van de haven bestaat nu nog slechts een globaal idee. Voor de manier waarop de rode functies (woningen, kade, horeca, parkeervoorzieningen, etcetera) kunnen worden vormgegeven zullen meerdere alternatieven en varianten in het kader van het MER worden ontwikkeld.

Op basis van de vergelijking van de effecten zal een beperkt aantal integrale alternatieven worden samengesteld, die integraal worden vergeleken in het MER. Op basis van het resultaat van die vergelijking zullen het meest milieuvriendelijk en het voorkeursalternatief worden bepaald. De initiatiefnemer *streeft ernaar deze twee alternatieven zo dicht mogelijk te laten samenvallen.*

Kwaliteiten, potenties en effecten
In het MER zal beschreven worden hoe het gebied zich zal ontwikkelen onder de invloed van het vigerende beleid en autonome ontwikkelingen, indien het project geen doorgang vindt. De beschrijving daarvan met als ijk jaar 2005 biedt de referentie voor het vergelijken van de varianten en alternatieven.
De grens van het studiegebied valt aan de westzijde ongeveer samen met de begrenzing van het internationale (voormalige) Zwingeul gebied.

In een aantal kaarten in de startnotitie is een eerste aanduiding gegeven van de archeologische-, ecologische- , landschappelijke en cultuurhistorische waarden in het studiegebied en is de uitgangssituatie met betrekking tot bodem, water en verkeer vastgelegd. De effecten van de voorgenomen activiteit en de alternatieven en varianten zullen aan de hand van aan het vigerende beleid ontleende criteria in het MER nader worden onderzocht.

Voor het plaatsen van opmerkingen, doen van suggesties en aanvullingen op de tekst van deze startnotitie, die het vaststellen van de richtlijnen door de gemeenteraad kunnen bevorderen, bestaat voor een ieder gelegenheid tot en met vrijdag 13 juli. De volledige tekst van de startnotitie met bijlagen kan worden ingezien op het gemeentehuis te Sluis, Oostburg en Knokke-Heist (Dienst Stadsontwikkeling, tweede verdieping). Uw reactie op de startnotitie kan tot 13 juli 2001 schriftelijk worden gericht aan:

College van Burgemeester en Wethouders van Sluis-Aardenburg
Postbus 15
4527 ZG Aardenburg

Indien u de volledige startnotitie wenst te ontvangen kunt u deze tegen betaling van de kostprijs te weten f 40,-- gulden bestellen bij de gemeente Sluis-Aardenburg..

1. INLEIDING

1.1 Dubbele doelstelling van 'Sluis aan Zee!'

Het project 'Sluis aan Zee!', met de aanleg van een jachthaven in Sluis, een kanaalontsluiting, een schutsluis in Cadzand-Bad en nieuwe natuurgebieden in de regio, is een zeer ingrijpend project. Niet alleen voor het gebied vanaf Sluis via Retranchement tot aan Cadzand Bad, maar voor heel West (Zeeuws)-Vlaanderen. Het project is gevisualiseerd in figuur 1.1.1 op de volgende pagina. 'Sluis aan Zee!' heeft een dubbele doelstelling gericht op de versterking van de economie en van landschap, natuur en cultuurhistorische waarden. De gemeente Sluis-Aardenburg, initiatiefnemer van het project, wil dat het op de kortst mogelijke termijn wordt uitgevoerd. Het project past immers binnen het ruimtelijk beleid zoals dat voor West Zeeuws-Vlaanderen is neergelegd in de uitwerking van de gebiedsgerichte aanpak. Diversificatie van het toeristisch-recreatief product acht de gemeente noodzakelijk en in het belang van de sociaal-economische ontwikkeling van de gehele regio.

Gelet op de huidige economische structuur, de moeilijke situatie in de akkerbouw, de negatieve gevolgen voor het 'banktoerisme' van de fiscale harmonisatie en de komst van de euro en het vervallen van het autoveer Vlissingen-Breskens met de komst van de Westerscheldetunnel, is een versterking nodig van het toeristisch-recreatief product, op een wijze die past bij de huidige sterke punten (groen, landelijk en rustig) van de regio. Sluis-Aardenburg wil dan ook nu haar verantwoordelijkheid op dit punt nemen. De ontwikkeling van andere sectoren, zoals de intensieve veehouderij of de industrie zijn geen passend alternatief. Ze stroken niet met de gewenste ruimtelijke toekomstige ontwikkeling van de regio, zoals in tal van beleidsnota's is verwoord. Het project 'Sluis aan Zee!' sluit daarbij wel aan.
De overheden die direct of indirect betrokken zijn bij 'Sluis aan Zee!' zijn:

- De gemeenteraad van Sluis-Aardenburg: in de terminologie van de milieu-effectrapportage het coördinerend bevoegd gezag voor 'Sluis aan Zee!';
- De gemeenteraad van Oostburg: zeesluis en wachthaven Cadzand-Bad;
- De gemeenteraad van Vlissingen: strekdam en kuststrook;
- Het waterschap Zeeuws-Vlaanderen: integraal waterbeheer, wegen, waterkeringen en kustbeheer;
- Provinciale staten van de provincie Zeeland te Middelburg: ruimtelijke ordening en (delta)veiligheid;
- De Raad van gemeente Knokke-Heist en Stad Damme en de provincie West-Vlaanderen te Brugge: natuurontwikkeling en grensoverschrijdende effecten;
- De gebiedscommissie West Zeeuws-Vlaanderen, waarin ook maatschappelijke organisaties deelnemen, voorgezeten door de provincie Zeeland: gebiedsgerichte uitwerking Streekplan;
- De ministeries van VROM te Den Haag en AMINAL te Brussel: gelet op het grensoverschrijdende karakter van de milieu-effectrapportage.

De betrokken overheden, onderschrijven de doelstellingen van het project 'Sluis aan Zee!', voor zover betrekking hebbend op hun eigen verantwoordelijkheden c.q. hun grondgebied. Deze doelstellingen worden in het kader op pagina 3 omschreven nader geformuleerd.

Figuur 1.1.1: Belangrijkste deelactiviteiten verbonden aan het project 'Sluis aan Zee!'

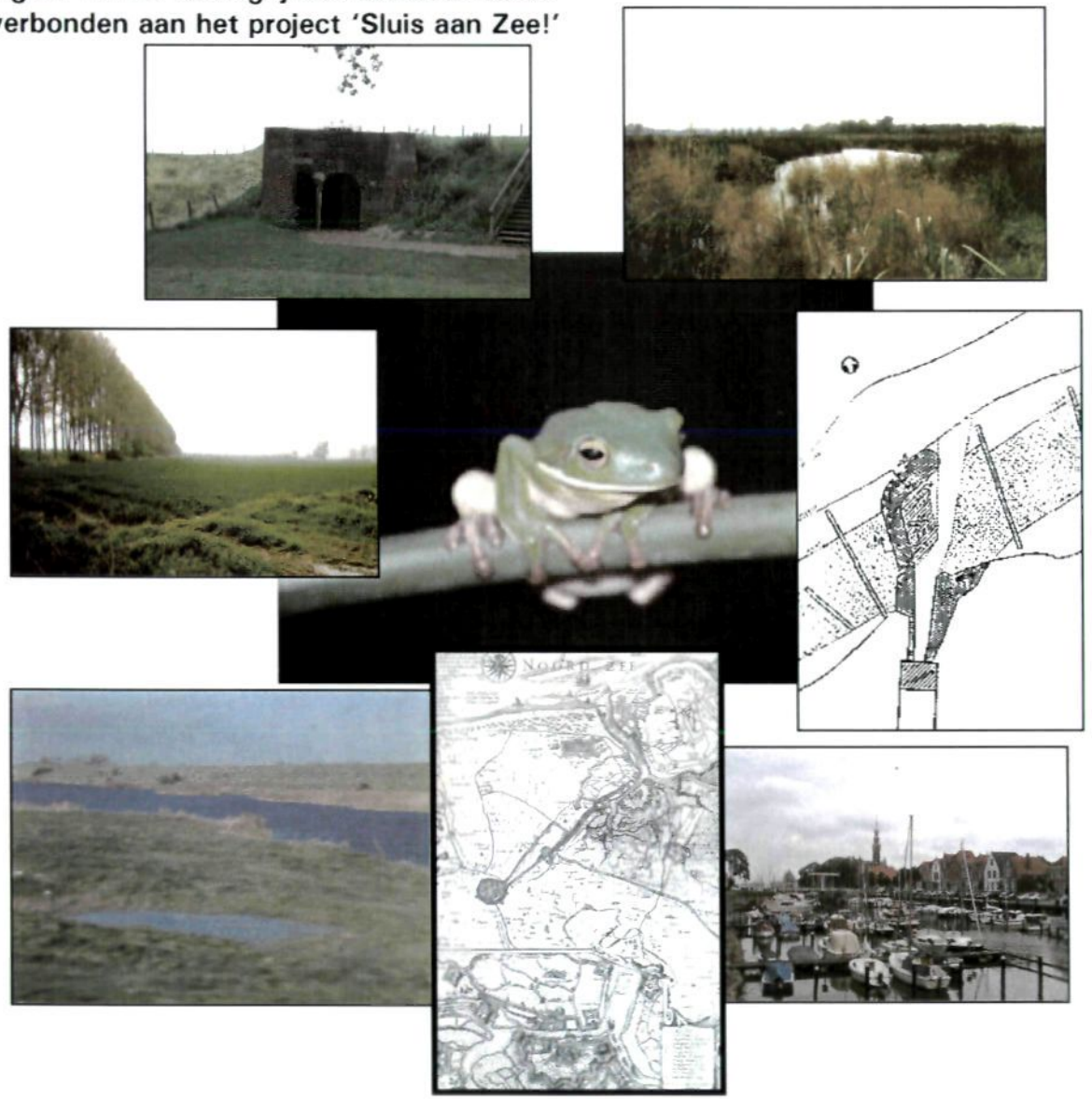

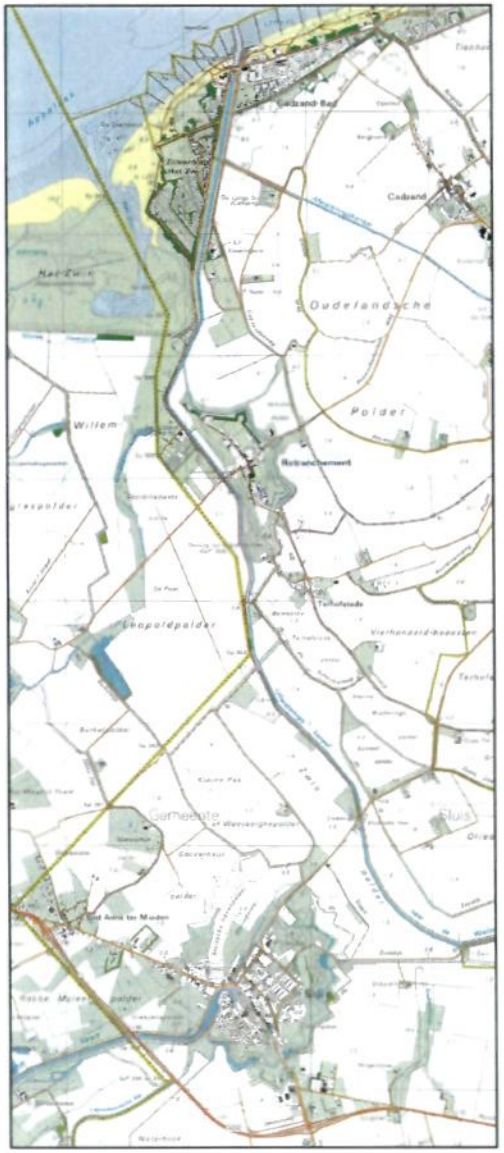

- Zeesluis Cadzand
- Verbreding kanaal
- Boomkikkers
- Verplaatsing van camping(s)
- Nieuw kanaal
- Vervangen infra
- Natuurcompensatie / -ontwikkeling
- Uitgraven haven
- Herstel Wallen

Doelstellingen van het project 'Sluis aan Zee!'

.....'Sluis aan Zee!' wordt aangelegd for people, planet and profit!.....

Het project is primair gericht op de versterking van het regionaal sociaal-economisch perspectief door aanleg van een jachthaven op de historische locatie in de Sluische Havenpolder en Mariapolder, een schutsluis en wachthaven te Cadzand-Bad en het realiseren van een vaarverbinding tussen deze schutsluis en de nieuwe haven.

De tweede hoofddoelstelling is de versterking van de actuele en potentiële waarden op het gebied van landschap, natuur en cultuurhistorie in de grensoverschrijdende regio, waartoe ook het Zwingebied gerekend wordt.

Investeringen samenhangend met 'Sluis aan Zee!' in de toeristisch-recreatieve infrastructuur en het ecologisch kapitaal van de regio dienen plaats te vinden op een manier, die past bij de doelstellingen van het integraal waterbeheer en die het huidige rustige, open en landelijke karakter van het gebied tussen de kernen Sluis en Cadzand, inclusief het gebied rondom Retranchement, niet zal aantasten, maar het gebied in planologisch opzicht juist op een meer duurzame wijze zal vrijwaren van ontwikkelingen, die daaraan afbreuk doen.

1.2 Milieu-effectrapportage

Om te komen tot een goed uitgewerkt en weloverwogen plan moet natuurlijk nog een heleboel worden uitgezocht.

Dat gebeurt in een zogenaamd milieu-effectrapport (MER), dat tezamen met het *(voor)ontwerp Bestemmingsplan wordt opgesteld. De startnotitie voor de* grensoverschrijdende milieu-effectrapportage (m.e.r.) die nu voor u ligt, is de eerste stap op weg naar het MER, dat tegelijkertijd met het Voorontwerp bestemmingsplan in het najaar van 2001 door de gemeente Sluis-Aardenburg zal worden gepubliceerd. De bekendmaking van de startnotitie markeert de formele start van de m.e.r.-procedure. De gemeenteraad van Sluis-Aardenburg heeft zelf besloten deze m.e.r.-procedure te doorlopen gelet op de omvang en ingrijpendheid van het project en omdat zij meent dat de inzet van een m.e.r. een evenwichtige besluitvorming over het project zal kunnen bevorderen.

De m.e.r.-procedure is verankerd in de Wet milieubeheer Besluit milieu-effectrapportage. Naast deze wet zijn ook allerlei andere wetten, regelingen en procedures van toepassing, zoals de Wet op de Ruimtelijke Ordening, de Wet verontreiniging oppervlaktewater, de vergunningverlening op grond van de (waterschaps)keur, de Ontgrondingenwet, de Wet geluidhinder en de Wet op de waterkering.

Om nu te voorkomen dat er bij burgers, instanties of insprekers onduidelijkheid ontstaat, voorziet de Wet milieubeheer in een procedurele koppeling. Hoofdstuk 3 van deze startnotitie gaat daarop nader in.

De m.e.r. heeft het doel om ervoor te zorgen dat naast financiële, veiligheids- en andere belangen ook milieubelangen op een evenwichtige manier in de besluitvorming worden betrokken. Milieu wordt daarbij breed geïnterpreteerd. Ook aspecten zoals landschap, bestaande en te ontwikkelen natuurwaarden, cultuurhistorische betekenis, archeologische waarden en woon- en leefkwaliteit horen daarbij.

De startnotitie geeft informatie over de aanleiding, de achtergrond en de aard van de voorgenomen activiteit, bevat een visie op de ontwikkelingsmogelijkheden van het gebied en presenteert een aantal alternatieven en varianten voor de aan te leggen toeristisch-recreatieve-, ecologische infrastructuur en de (her)inrichting. Er wordt in feite aangegeven welke ruimte voor alternatieven en oplossingsrichtingen de betrokken overheden op het moment van bekendmaking van de startnotitie zien en wat zij in het kader van het MER/ (voor)ontwerp bestemmingsplan nader willen onderzoeken.

Formeel initiatiefnemer (IN) in de zin van het Besluit m.e.r. is het college van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Sluis-Aardenburg. **Coördinerend Bevoegd Gezag (BG)** voor de m.e.r. is de gemeenteraad van Sluis-Aardenburg. De raad van de gemeente Oostburg heeft daarmee formeel bij raadsbesluit van 19 april 2001 ingestemd.

Voor wat betreft de realisatie van een zeekerende sluis geldt de Wet op de waterkering. De plannen hiervoor moeten worden vastgesteld door het waterschap Zeeuws Vlaanderen en goedgekeurd door Gedeputeerde Staten van de provincie Zeeland. Voor wat betreft de m.e.r.-plichtigheid van een dergelijk besluit zal worden volstaan met een formele beoordelingsprocedure, waarin verwezen wordt naar de integrale m.e.r. voor 'Sluis aan Zee!'.

Het BG stelt uiteindelijk op basis van een advies van Commissie voor de milieueffectrapportage de richtlijnen vast voor de inhoud van het MER. Op basis van de alternatieve oplossingen, de varianten in ruimte en tijd en de effecten die beschreven zullen worden in het MER bepaalt het bevoegd gezag haar voorkeur en legt dit vast in een (voor)ontwerp-bestemmingsplan voor jachthaven, zeesluis en kanaal.

Als alles volgens planning verloopt zijn de plannen eind 2001 klaar, kan in 2002 de schop de grond in en kan het totale plan 'Sluis aan Zee!' voor 2004 worden gerealiseerd.

1.3 Inspraak en advies

De gemeente Sluis-Aardenburg heeft voor dit project een klankbordgroep, een stuurgroep en een projectgroep natuur ingesteld. In al deze groepen zijn diverse vertegenwoordigers van Vlaanderen c.q. België opgenomen.

De *klankbordgroep* bestaat uit vertegenwoordigers van belanghebbende maatschappelijke organisaties zoals vanuit de recreatie, de dorpsraden, de particuliere natuurbeschermingsorganisaties, de middenstand, de sportvisserij, etcetera. De groep fungeert als klankbord naar de samenleving, informatiebron en adviesorgaan.

Deelname van organisaties aan de klankbordgroep aan de projectorganisatie laat overigens het recht van deze organisaties op inspraak en beroep onverlet. De vermelding in deze startnotitie dat in het MER bepaalde varianten nader zullen worden uitgewerkt en getoetst op hun effecten, betekent geenszins dat de deelnemende organisaties het op voorhand met een beslissing voor één van deze varianten eens zijn.

De *projectgroep natuur* bestaat uit deskundigen op het gebied van flora, fauna en ecosysteem. Zij doet aanbevelingen voor de betreffende projectonderdelen en formuleert adviezen inzake natuurcompensatie en natuurontwikkeling.

De *stuurgroep* is samengesteld uit vertegenwoordigers van de betrokken overheden en bewaakt de algehele voortgang, de beleidscontinuïteit en de inhoudelijke kwaliteit van de planvoorbereiding.

De deelnemers aan klankbordgroep, projectgroep natuur en stuurgroep en indien van toepassing de organisaties die zij vertegenwoordigen zijn in het colofon achterop de kaft van deze startnotitie vermeld.

De voor u liggende startnotitie m.e.r. is opgesteld conform de voorschriften in de Wet milieubeheer Besluit m.e.r.. De gemeente Sluis-Aardenburg vraagt op basis van deze startnotitie advies aan de Commissie voor de milieu-effectrapportage en de wettelijk adviseurs, te weten de inspecteur Ruimtelijke Ordening Zuid en de directeur LNV ZuidWest.

De startnotitie ligt gedurende vier weken na publicatie ter inzage. In die periode wordt een openbare zitting georganiseerd waarin de inspraak conform het besluit m.e.r. en de voorlichting over het voornemen door de gemeente worden gecombineerd. Een ieder kan mondeling tijdens de zitting danwel schriftelijk tot vier weken na publicatie van de startnotitie wensen en zienswijzen omtrent de inhoud van de Projectnota/MER kenbaar maken aan het Bevoegd Gezag.

Schriftelijke reacties/ zienswijzen kunnen toegezonden worden aan het volgende adres:
College van Burgemeester en Wethouders van de gemeente Sluis-Aardenburg
Postbus 15
4527 ZG Aardenburg

1.4 Leeswijzer voor deze startnotitie

In hoofdstuk 2 van deze startnotitie wordt nader ingegaan op de achtergronden, de probleemanalyse en de doelstellingen van dit project.

Een denkmodel op basis waarvan de wensen vanuit de sociaal-economische en de ecologische optiek kunnen worden gecombineerd binnen de randvoorwaarden van veiligheid, het waterhuishoudkundig functioneren, het behoud en de versterking van cultuurhistorische waarden en een duurzaam ruimtelijk toekomstperspectief staat daarin centraal. Voorts wordt in dit hoofdstuk een eerste verkenning gepresenteerd waaruit blijkt in hoeverre de doelstellingen van het project door 'Sluis aan Zee!' kunnen worden gecombineerd.

In hoofdstuk 3 wordt een samenvatting gegeven van het voor dit project in bijlage C uitvoerig beschreven relevante beleidskader van de (inter)nationale/ regionale overheid en de gemeenten. Tevens komen hierin de te volgen procedures aan de orde. Aan het eind van deze paragraaf is een, na overleg met AMINAL (Vlaams ministerie) en VROM (Nederlands ministerie), opgesteld schema opgenomen met een volledig overzicht van de in de tijd samenhangende procedures aan weerszijden van de grens.

Hoofdstuk 4 gaat in op de voorgenomen activiteit en de alternatieven. Hierbij wordt, waar in dit stadium mogelijk, een onderscheid gemaakt tussen harde randvoorwaarden ("need to do/ c.q. need to know") en wensen ("wish to do/ wish to know").
Voortbouwend op de probleemanalyse, de doelstellingen en het beleidskader wordt het totale project opgeknipt in deelprojecten, waarbinnen vanuit verschillende invalshoeken, ontwerpprincipes en randvoorwaarden wordt gevarieerd. Het hoofdstuk is bepalend voor de bandbreedte voor de alternatieven en varianten voor locatie, inrichting en ontwerp, die in het MER zal worden gehanteerd.

In hoofdstuk 5 wordt vooral aan de hand van enkele illustraties kort ingegaan op de ontwikkelingsgeschiedenis van het gebied, de huidige en potentiële landschappelijke-, cultuurhistorische- en ecologische waarden en waterhuishoudkundige- en weginfrastructuur. Ook andere aspecten, waaraan in het MER aandacht zal worden besteed, komen in dit hoofdstuk kort aan de orde. Het plangebied en het in het MER te bestuderen studie-gebied voor de verschillende aspecten, die in het MER aan de orde zullen komen, worden gedefinieerd. Tot slot wordt in dit hoofdstuk kort ingegaan op enkele aandachtspunten voor de effectbeschrijving en de effect-vergelijking in het MER.

In Bijlage 1 treft u een woordenlijst waarin technische en voor u wellicht ongebruikelijke afkortingen en begrippen worden verklaard.

Bijlage 2 bevat een lijst met de literatuur, die bij het opstellen van deze startnotitie is geraadpleegd.

Bijlage 3 bevat een uitgebreide beschrijving van het grensoverschrijdende beleidskader.

2. PROBLEEMANALYSE EN DOELSTELLINGEN

2.1 Inleiding

2.1.1 'Sluis aan Zee!': gelooft u het?

In Sluis, waar eens Filips de Goede Isabella van Portugal huwde en waarvan Filips de Stoute zei: "Wie Sluis bezit, bezit Vlaanderen", zijn er mensen die zich nauwelijks kunnen voorstellen, dat er geïnvesteerd zal worden in een groot project in hun regio! De West Zeeuws-Vlaming staande op de dijk bij restaurant "De Witte Koksmuts" kijkend naar het afwateringskanaal richting Cadzand-Bad "ziet die jachten nog niet naar Sluis varen hoor!" Een houding die zeer goed verklaarbaar is vanuit vele achtereenvolgende generaties, die nooit grote veranderingen hebben gekend. De heropbouw na de Tweede wereldoorlog was de enige investering van formaat gedurende de afgelopen 200 jaar. Grote infrastructurele ontwikkelingen, die overal elders in die periode het aanzien van ons land volledig hebben veranderd, zijn steeds aan dit gebied voorbij gegaan.

Toch werd hier een half millennium geleden niet teruggedeinsd voor de aanleg van een vele tientallen kilometers lang kanaal (Passageule) om de wereldstad Brugge een vrije toegang tot de zee te blijven garanderen. Toen men besefte dat men niet op kon blijven boksen tegen het alsmaar verder verzandende Zwin en de natuurlijke loop van het water zou moeten accepteren (als "ordenend principe") groef men dat nieuwe kanaal dwars door West Zeeuws-Vlaanderen van Brugge tot aan de Braakman, de stroomgeul tussen West- en Oost-Vlaanderen. Dat de aanleg van een haven en een open verbinding naar de Noordzee in het perspectief van de afgelopen eeuwen niet meer is dan een rimpeling in een historie, waarin land en water mede door de mens voortdurend "stuivertje wisselden", wordt geïllustreerd in het cultuurhistorisch 4-luik in figuur 2.1.1. Wat vroeger kon, kan nu ook, relatief bezien goedkoper en met meer gemak. Zonder de basisvoorwaarden van veiligheid, ecologie, afwatering en voedselvoorziening geweld aan te doen. De sociaal-economische noodzaak om snel iets te ondernemen is ook nu alleszins aanwezig.
Overigens dient ondanks de dubbele doelstelling van het project het zwaarwegend maatschappelijk belang van de voorgenomen activiteit te worden aangetoond en moet worden duidelijk gemaakt waarom niet op andere wijze in het na te streven sociaal-economische doel kan worden voorzien. Dit vanwege het feit dat de Sluische Haven- en Mariapolder, de locatie van de toekomstige haven, weliswaar nog niet als natuurgebied is ingericht of als zodanig wordt beheerd, maar wel al onderdeel uitmaakt van de ecologische hoofdstructuur (EHS) en daardoor een bijzondere bescherming geniet.

2.1.2 Leeswijzer

In dit hoofdstuk wordt het project 'Sluis aan Zee!' nader toegelicht en gemotiveerd. Dit gebeurt eerst vanuit een sociaal-economisch (paragraaf 2.2) en een ecologisch (paragraaf 2.3) perspectief. De mate waarin de gewenste ruimtelijke ontwikkelingen bij kunnen dragen aan een duurzaam regionaal toekomstperspectief staat in de analyses in paragraaf 2.4 centraal. In paragraaf 2.5 wordt aangegeven hoe vermeden wordt dat een spanning zal ontstaan tussen beide hoofddoelstellingen te weten behoud en ontwikkeling van de groene (ecologische) en de rode (recreatieve-, stedelijke) functies.

Figuur 2.1.1: 4-Luik: 'Sluis aan Zee?'

Vier momentopnames uit de historie van het plangebied voor het MER / (voor)ontwerp Bestemmingsplan 'Sluis aan Zee!':
A: Situatie 1909 (Bron: Historische Atlas Zeeland, 1989);
B: Detailopname van het Grote Kasteel te Sluis, rond 1500 (Bron: Zelandia Illustrata, datum onbekend)
C: Situatie in West Zeeuws-Vlaanderen rond 1620; Sluis ligt aan Zee! (Bron: Map of the Flemisch coast between Brugge and Sluis, datum onbekend)
D: Situatie 1997 (Bron: Topografische kaart 1:25 000, Topografische Dienst, 1997)

2.2 Sociaal-economische analyse

2.2.1 Sociaal-economische en demografische ontwikkeling

De regio West Zeeuws-Vlaanderen (Oostburg en Sluis-Aardenburg) genereert 20% van het aantal arbeidsplaatsen en 11% van de omzet in heel Zeeuws-Vlaanderen. Ten opzichte van Zeeland zijn deze percentages respectievelijk 6% en 5%. In de regio liggen 17 kernen. De verdeling van de werkgelegenheid (exclusief de landbouw) over de verschillende kernen is weergeven in figuur 2.2.1. De kernen Oostburg, Breskens en Sluis verzorgen samen ruim 2/3 van de werkgelegenheid in de regio.

Figuur 2.2.1: Werkgelegenheidsverdeling kernen West Zeeuws-Vlaanderen (exclusief landbouw, hiervan zijn géén cijfers bekend op kernniveau)

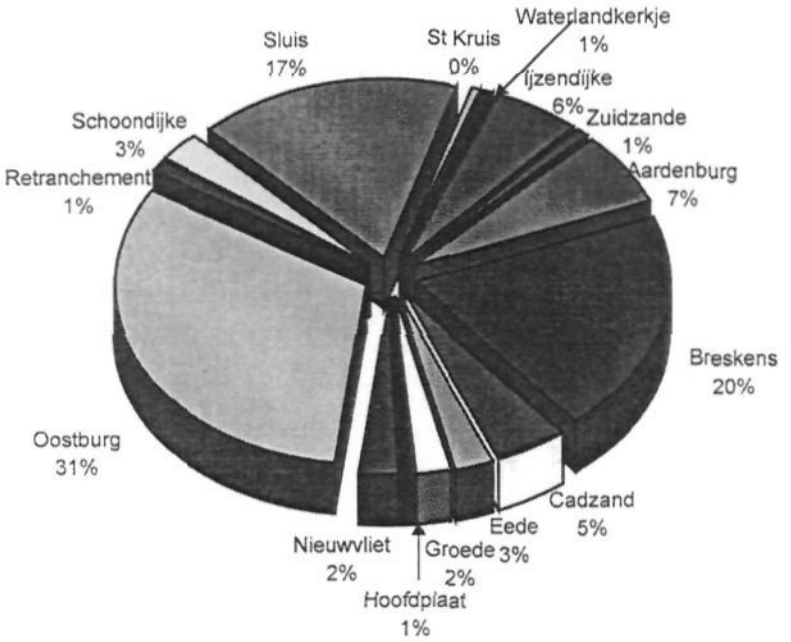

De totale beroepsbevolking in West Zeeuws-Vlaanderen bedraagt bijna 10.000 personen. De landbouw en visserij, de handel en reparatie en de toeristensector zijn de belangrijkste sectoren qua werkgelegenheid. Zij verzorgen samen ruim de helft van de totale werkgelegenheid in de regio. De verdeling is gevisualiseerd in figuur 2.2.2.

De landbouw sector vertoonde in de afgelopen jaren een stabiel beeld ten aanzien van het aantal werkenden, maar het aantal bedrijven nam af. De belangrijkste groeiers qua werkgelegenheid in de afgelopen vijf jaren waren de (kleinschalige) industrie en met name het toerisme en de handel/reparatie met 30 %. Dit leverde een toename op van 1.100 arbeidsplaatsen. Daarentegen geven de overheden, het onderwijs, de gezondheidszorg en de bouwnijverheid bij het bedrijfsleven een negatief ontwikkelingsbeeld te zien. In totaal ging bij deze sectoren in de afgelopen vijf jaar 350 arbeidsplaatsen verloren.

Figuur 2.2.2: Verdeling werkgelegenheid in West Zeeuws-Vlaanderen (2000)

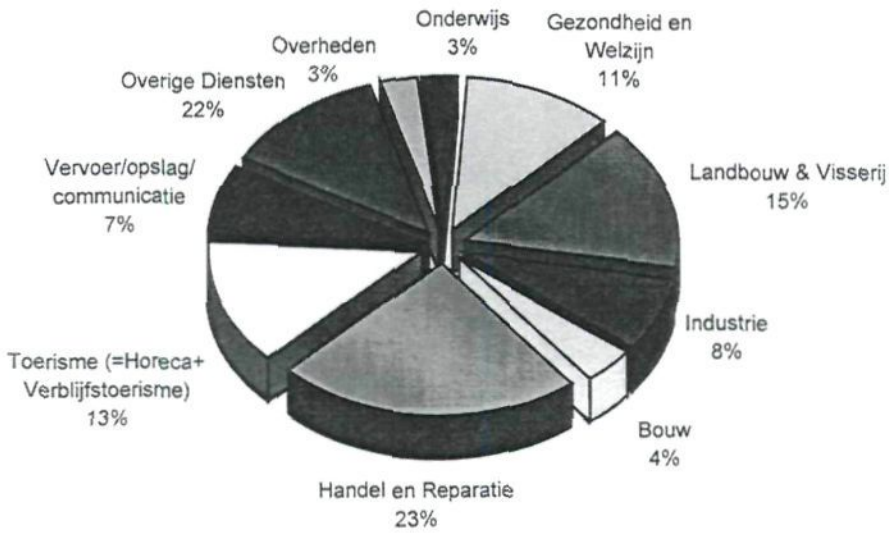

De belangrijkste oorzaak voor dit beeld is ongetwijfeld de centralisering van (overheids-)diensten (belastingdienst, ziekenhuis, waterschap) en daaraan gelieerde organisaties in de afgelopen jaren. Zie hiervoor ook figuur 2.2.3.
De bedrijvigheid in de regio is kleinschaliger dan gemiddeld in Zeeland. In West Zeeuws-Vlaanderen heeft zo'n 95% van de bedrijven minder dan 10 werknemers in dienst. In Zeeland daarentegen valt ruim 90% van de bedrijven in de categorie kleiner dan 10 werkzame personen. Gemeten naar omzet is de bijdrage vanuit de regio aan de totale productiewaarde van Zeeuws-Vlaanderen en Zeeland, bescheiden in vergelijking met de werkgelegenheid.

Figuur 2.2.3: Ontwikkeling Werkgelegenheid 1995-2000 West Zeeuws-Vlaanderen

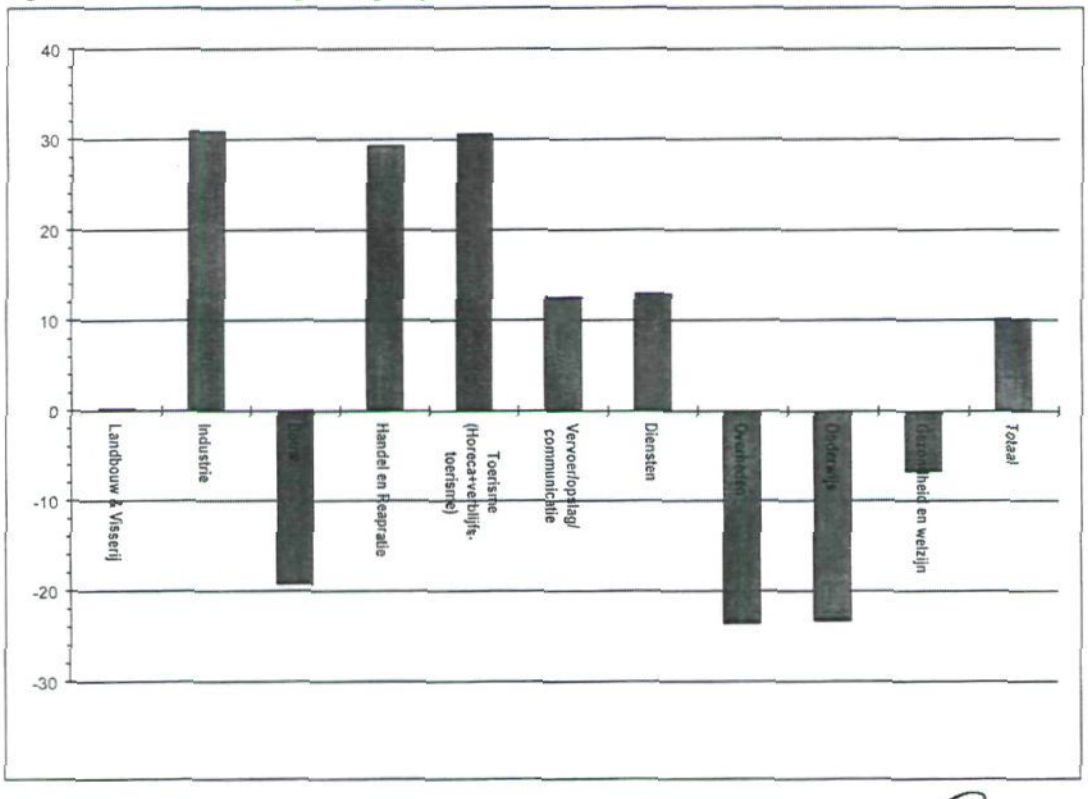

Naar omzet gemeten zijn de handel en reparatie (= detail- en groothandel) en de dienstensector de belangrijkste bedrijfssectoren in de regio. Deze cijfers zijn exclusief de omzetcijfers in de landbouw, aangezien daarvan op dit schaalniveau geen vergelijkbare gegevens bekend zijn. In figuur 2.2.4 is te zien dat genoemde sectoren verantwoordelijk zijn voor bijna 75% van de totale regionale omzet. Dit relatief hoge aandeel is te verklaren in de toestroom van extra koopkracht naar de regio als gevolg van het koop- en verblijfstoerisme. Ook de aanwezigheid van een haven in Breskens met de daaraan gerelateerde bedrijvigheid op gebied van transport en handel zorgt voor een hoger aandeel in de diensten sector en de handel.

De totale omzet bij de bedrijven in de regio West Zeeuws-Vlaanderen is in 2000 licht toegenomen met ruim vijftig miljoen gulden tot bijna 1,8 miljard gulden.

Figuur 2.2.4: Omzet naar bedrijfssector in West Zeeuws-Vlaanderen
(landbouw slechts voor klein deel, omdat deze sector niet in erbo-enquête zit)

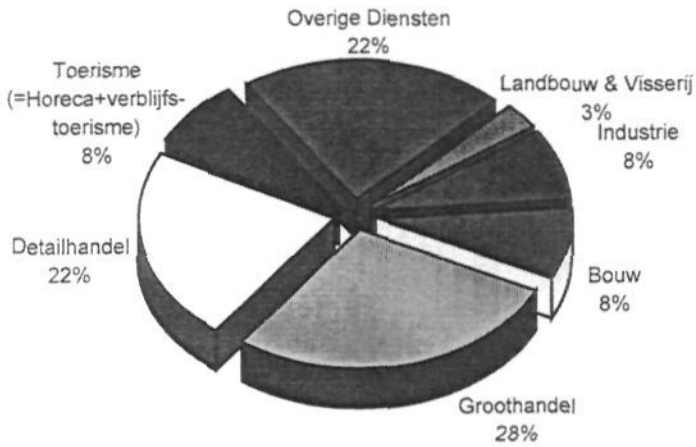

Ook de werkgelegenheid bij de bedrijven is in het jaar 2000, vooral in de sector groothandel, licht toegenomen. Wanneer men de ontwikkelingen in de regio West Zeeuws-Vlaanderen vergelijkt met die in Zeeland, ziet men echter dat de totale groei van de omzet, export en werkgelegenheid in West Zeeuws-Vlaanderen flink achterblijft.
Het percentage bedrijven dat in 1999 winst maakte wijkt in West Zeeuws-Vlaanderen niet af van het Zeeuwse beeld, dat overigens ook overeenkomt met het algehele beeld in Nederland. Wel ligt het percentage bedrijven dat aangeeft dat zij in 1999 voldoende rendement behaalde in West Zeeuws-Vlaanderen lager (met uitzondering van de groothandel) dan in Zeeland.
Sinds 1995 is de omzet van het bedrijfsleven in West Zeeuws-Vlaanderen met ruim 11% toegenomen tegen 18% voor Zeeuws-Vlaanderen.

In de tabellen hieronder vindt u enige kentallen over de ontwikkeling van de economie, de werkgelegenheid, de omzet, het rendement en de demografische ontwikkeling (aantal inwoners).

Tabel 2.2.1: Kerngegevens Economie West Zeeuws-Vlaanderen 2000 (op basis van Erbo 2000)

Sector	Omzet[1]	Export[2]	Investeringen[2]	Werkgelegenheid[3]
Industrie	200	50	10	500
Bouwnijverheid	100	--[4]	<5	400
Groothandel	500	300	10	550
Detailhandel	400	*	10	1.180
Dienstverlening	550	310	80	1.860
Totaal West Zeeuws-Vlaanderen	1.800	660	130	4.770

1 = omzet afgerond op vijftig miljoenen guldens, 2 = export en investeringen afgerond op tientallen miljoenen guldens, 3 = aantal werkzame personen afgrond op tientallen en 4 = geringe omvang

Tabel 2.2.2: Ontwikkelingsindex omzet West Zeeuws Vlaanderen en Zeeuws-Vlaanderen 1995-2000 (1995 = 100) *(afgerond op hele punten)*

Sector	West Zeeuws-Vlaanderen	Zeeuws-Vlaanderen
Industrie	98	119
Bouwnijverheid	362	169
Groothandel	159	129
Detailhandel	94	96
Horeca (incl. Verblijfstoerisme)	133	116
Dienstverlening (excl. Horeca)	126	111
Totaal West Zeeuws-laanderen	111	118

Tabel 2.2.3: De ontwikkelingen van het gehele bedrijfsleven in 2000 t.o.v. 1999

	West Zeeuws Vlaanderen	Provincie Zeeland	Nederland
% bedrijven met winst	91%	91%	90%
% bedrijven met voldoende rendement	73%	76%	74%
Werkgelegenheidsontwikkeling	1,0%	2,1%	3,3%
Omzetontwikkeling (nominaal)	2,2%	9,2%	5,6%
(reëel)	- 0,3%	2,3%	2,9%
Exportontwikkeling (nominaal)	1,6%	18,3%	8,5%
(reëel)	*- 1,5%*	*4,7%*	*4,3%*

Tabel 2.2.4: Demografische ontwikkeling West Zeeuws-Vlaanderen

Ontvolking van het reeds zeer dunbevolkte West Zeeuws-Vlaanderen in de periode de 1986-1996 (bron: NEI/CBS, 1996)			
	Bevolking 1-1-1986	Bevolking 1-1-1996	Index (1986 = 100)
Sluis-Aardenburg	6.830	6.480	94,9
West Zeeuws-Vlaanderen	25.230	24.260	96,2
Oost Zeeuws-Vlaanderen	26.090	26.790	102,7
Zeeland	355.780	367.390	103,3
Nederland	14.529.430	15.493.900	106,6

Uit de bovenstaande analyses en tabellen kunnen met betrekking tot het sociaal-economisch en demografisch klimaat in West Zeeuws-Vlaanderen, de volgende **conclusies** getrokken worden:

- West Zeeuws-Vlaanderen moet het in sociaal-economisch opzicht naast de traditionele akkerbouw, vooral hebben van groothandel (bedreigd door wegvallen autoveer Vlissingen-Breskens) en met name van de dienstverlening en horeca, inclusief verblijfsrecreatie. Vooral de bijdrage van de industrie blijft ten opzichte van andere regio's achter;
- In haar sociaal-economische ontwikkeling blijft West Zeeuws-Vlaanderen zowel qua omzet als qua werkgelegenheid aanzienlijk achter bij de provincie en de rest van Nederland;
- De demografische ontwikkeling van de regio is, anders dan in de rest van de provincie en de rest van Nederland, negatief. Dit is het sterkst in de gemeente Sluis-Aardenburg. De afname van de bevolking, die geregistreerd is in de periode 1986-1996 zet zich onder invloed van de vergrijzing en de geringe bouwactiviteiten, ook de afgelopen jaren verder door. Behoud van sociaal-maatschappelijke voorzieningen (scholen, ziekenhuizen en dergelijke) staat hierdoor onder druk;

In het *Gebiedsprogramma West Zeeuws-Vlaanderen* geeft de (bestuurlijke) Gebiedscommissie de volgende opsomming van ontwikkelingen en acties, die de hierboven aangegeven negatieve tendenzen voor West Zeeuws-Vlaanderen versterken c.q. kunnen ombuigen:

- wegvallen autoveer Breskens-Vlissingen;
- vervaging landsgrenzen en wijziging fiscaal regime met mogelijk negatieve effecten op kooptoerisme;
- noodzakelijke kwaliteitsverbetering in toeristisch-recreatieve sector;
- noodzaak voor nieuwe impuls voor de ontwikkeling van de landbouw;
- vergrijzend aanbod op de arbeidsmarkt;
- tendens wegvallen sociale voorzieningen en scholen in de streek;
- wegtrekken van intellectueel kapitaal.

Met name de *opheffing van het autoveer Vlissingen-Breskens* kan leiden tot het wegtrekken van bepaalde sociaal-economische activiteiten doordat kostenstructuren en uiteindelijk ruimtelijke patronen veranderen. Vooral sectoren met *relatief geringe marges waar transport een belangrijk deel van de kosten uit*maakt, zoals bouw-, transport- en distributiebedrijven zullen de concurrentiepositie zien verslechteren. In sommige gevallen zal het overschrijden van de drempelwaarde leiden tot bedrijfsverplaatsing of het afzien van investeringen. Door het NEI (1996) wordt het werkgelegenheidsverlies als gevolg van alleen al het wegvallen van de veerdiensten ingeschat op 180 à 250 arbeidsjaren voor Oostburg en 25 à 35 voor Sluis-Aardenburg. Daarnaast wordt voor het kusttoerisme een verlies geschat van 40 arbeidsjaren en een omzetverlies van circa 4 miljoen gulden per jaar. De vrees voor een negatieve sociaal-economische spiraal en de wens om dit door een forse investering in 'Sluis aan Zee!' te doorbreken, lijkt alleen al hierdoor alleszins gerechtvaardigd.

2.2.2 Naar nieuwe perspectieven

Door middel van het *Gebiedsprogramma West Zeeuws-Vlaanderen* wordt geprobeerd een bijdrage te leveren aan een duurzame, leefbare en economisch draagkrachtige samenleving in West Zeeuws-Vlaanderen door beschikbare visies te vertalen naar een gebiedsprogramma en concrete projecten. 'Sluis aan Zee!' is één van die projecten.

Bij het formuleren en uitwerken van projecten wordt voortgebouwd op bestaande beleidsvisies en beleidsnotities:

- Kust in Kleuren (RECRON/ 't Duumpje);
- Structuurvisie gemeenten Oostburg en Sluis-Aardenburg;
- Recreatievisie gemeenten Oostburg en Sluis-Aardenburg;
- Structuurvisie Zwingeulproject;
- *LEI-DLO onderzoek landbouwsector en het Landbouwontwikkelingsplan;*
- Zeeuwse uitwerking Natuurbeleidsplan;
- Duurzaam Veilig Verkeer West Zeeuws-Vlaanderen.

De Gebiedscommissie West Zeeuws-Vlaanderen hanteerde aanvankelijk een tijdschema, waarbij het gebieds- en uitvoeringsprogramma in december 2000 zouden worden vastgesteld. Dit is vertraagd en zal nu medio 2001 gebeuren.

Landbouw en recreatie
In een in 2000 door de provincie Zeeland uitgevoerde studie naar de mogelijkheden voor het vergroten van de economische vitaliteit op het Zeeuwse platteland *wordt een aantal modellen voor plattelandsontwikkeling vergeleken.* Nieuwe functies in het landelijk gebied moeten vooral gezocht worden op het terrein van de kleinschalige en extensieve recreatie. Dergelijke functies passen bij de aard van het landelijk gebied en de schaal van de bebouwing die daar aanwezig is. Ze mogen niet schadelijk zijn voor de agrarische productiefunctie, voor natuur en landschap en dienen geen onevenredige toename van de automobiliteit tot gevolg te hebben.

Wonen en recreatie
Voor wat betreft *recreatie en toerisme* wordt in tal van studies geconstateerd dat het omvangrijke dagtoerisme in Sluis en Hulst, het strandtoerisme van Retranchement tot Breskens, het recreatieve verblijfscentrum Nieuwvliet en de jacht- en visserijhaven van Breskens een belangrijke katalyserende invloed hebben op de bedrijvigheid van heel West Zeeuws-Vlaanderen.

Vele studies en rapporten wijzen daarnaast ook op de kansen van de ontwikkeling als hoogwaardig woongebied in de Rijn-Schelde-Delta en het aanbieden van woonmilieus met relatief veel ruimte en rust. Gelet op de relatief grote afstand tot grote economische kernen en verplaatsingsassen in de regio is het aantrekken van grote aantallen bewoners niet realistisch en gelet op rustige karakter van het gebied ook niet wenselijk. Wel kan voor de kleine doelgroep, die op zoek is naar ruimte en rust een exclusief woonmilieu worden aangeboden.

Uit de strategische visie "De Delta in de Delta", die in 1997 in opdracht van de provincie Zeeland en de Inspectie Ruimtelijke Ordening-Zuid is opgesteld, is de volgende tekst over het ruimtelijk perspectief van West Zeeuws-Vlaanderen opgenomen:

...Liggend ten westen van de "noord-zuid scheidslijn", zal de toekomst meer in het blauw-groene karakter gezocht moeten worden. Dit betreft deels agrarische ontwikkeling, maar ook het plattelandstoerisme en het actief benutten van de kust voor toeristisch-recreatieve doeleinden. Hierbij moet de kust zich ontwikkelen als de hoogwaardige tegenpool van het aangrenzend Belgisch kustgebied. De Belgische kust is immers niet het toekomstbeeld van West Zeeuws-Vlaanderen. Een mogelijkheid is bijvoorbeeld

de herontwikkeling van het vrijkomende veerplein in Breskens ten behoeve van een hoogwaardige zee-jachthaven, ruim opgezette, hoogwaardige recreatievoorzieningen inclusief mogelijkheden voor tweede bewoning etc. In dit verband kan ook gedacht worden aan het doortrekken van het Belgisch spoor langs de West Zeeuws-Vlaanderen-Vlaamse kust ten behoeve van recreatieve doeleinden. Onder het motto "actief in rust en ruimte" kan gemikt worden op de doelgroep die de combinatie van kustactiviteiten met "droge" (sportieve) activiteiten zoekt.....

Een verdere uitbouw van de toeristisch/recreatieve potenties ten behoeve van de economische vitaliteit van de regio lijkt voor de regio het enige wenkend perspectief om de negatieve sociaal-economische en demografische tendensen te doorbreken. Daarbij moet er steeds voor gewaakt worden dat "het kind niet met het badwater" wordt weggegooid. Het toeristisch recreatief product van de regio is gebaat bij handhaving en waar mogelijk versterking van de aanwezige rust, landschappelijke-, natuur- en cultuurhistorische waarden, een hoogwaardig woon- en leefmilieu èn uitbreiding van de voorzieningen.
Overigens kan er nog veel beter dan tot dusverre, gebruik worden gemaakt van de strategische ligging in Rijn-Schelde-Delta en van de nabijheid tot aantrekkelijke Belgische steden zoals Brugge en Gent. In dat verband zou de regio zich als totaalproduct nog beter kunnen profileren. Gezamenlijke marketing, het verbeteren van de onderlinge bereikbaarheid en de verbetering van de bewegwijzering en de informatievoorziening zijn daarbij belangrijk.

Bij het verder uitbouwen van de toeristisch-recreatieve potenties (conform het Rapport "Kust in Kleuren" en de Recreatievisie West Zeeuws-Vlaanderen) moet het typische karakter van natuur en landschap en de versterking van streekeigen landschapselementen zoals duinen, dijken en kreken dus de prioriteit krijgen. Het thema water als bron van leven, natuur en vermaak kan daarbij verder worden uitgebouwd.

2.3 Ecologische analyse

2.3.1 Inleiding

Uit de sociaal-economische analyse in de vorige paragraaf blijkt dat belangrijke ontwikkelingen en veranderingen, die er wel geweest zijn in de rest van Nederland en in het aangrenzende België, aan West Zeeuws-Vlaanderen de afgelopen eeuwen zijn voorbij gegaan. Dat schept demografische en sociaal-economische problemen. De andere kant van die medaille is echter dat de rust, de ruimte en de milieuhygiënische kwaliteit van de regio vrijwel nergens in het deltagebied van Rijn, Maas en Schelde worden geëvenaard. West Zeeuws-Vlaanderen is een uitermate bijzonder gebied, waar de groene sector vrij baan had. Die groene kwaliteit en de rust is het belangrijkste motief om er te blijven wonen en tevens de kernkwaliteit voor (de verdere ontwikkeling van het) toeristisch-recreatief product.

Landbouw en Natuur

Binnen de groene sector (landbouw en natuur) heeft echter net als elders de schaalvergroting en mechanisering van de landbouw een grote ecologische tol geëist. Ontwatering, drooglegging van kreken, verzoeting, versnippering en eutrofiëring hebben ook in deze regio de voorbije decennia geleid tot een sterke teruggang van fauna, flora en ecosystemen. Gedurende het laatste decennium

is deze ontwikkeling door bijvoorbeeld een andere wijze van gewasbescherming, natuurvriendelijke productie en de begrenzing van natuurontwikkelingsgebieden omgebogen. Wat nu aan natuurgebieden resteert is ook op nationaal Nederlandse- en Belgische schaal bezien zeer bijzonder. Gecombineerd met de bodemkundige-, de fysisch-geografische conditie en de ruimtelijke ontwikkelingspotenties van het gebied maakt dit West Zeeuws-Vlaanderen en het aangrenzende Zwingebied tot een "waar eldorado voor natuurontwikkeling". Hier liggen grote kansen voor het versterken van het ecologische kapitaal.

Bijzondere natuur(potenties) in de regio
In het Vlaamse deel zijn nu het complex van duinen (Zwinbosjes), estuaria (Zwingeul) en overgang polder-duin (Oude Hazegraspolder), alsmede de Dievengatkreek en poldersloten, poelen en reliëfrijke weiden rond Fort Isabella (aansluitend bij kreekrestant "Reygaertsvliet", de Burkel- en Graafjansdijk (zeer) waardevol. De Boomkikker (Oude Hazegraspolder), broedende en overwinterende vogels (Zwin), ongewervelden (Dievengatkreek) en complete kenmerkende ecosystemen (duinen) komen daar voor.

Voorts liggen er interessant mogelijkheden voor natuurontwikkeling aan de Vlaamse kant in de volgende gebieden: de "Hazegatkreek" en de Nieuwe Hazegrasdijk in de Nieuwe Hazegraspolder, het kruispunt "De Vrede" tussen de Hazegrasstraat en de Retranchementstraat, het gebied rond "De Geul" tussen de Greveningsedijk en de N376 en het reliëfrijke weidencomplex rond Fort Sint-Donaas en de Robbe-Moreelpolder bij de Damse Vaart.

In het Nederlands gedeelte zijn er de duinen en de "slufter" van het Zwin, zilte graslanden (Zwinweide), vestingwerken te Retranchement met boomkikkers, poelen en broedvogels en reservaatsgebieden rond St. Anna ter Muiden en Sluis met grasland en poelen. Voorts zijn er de plannen voor natuurontwikkeling in de Willem-Leopoldpolder (reliëfrijk gebied met poelen, zilte inlagen en droge duintjes), de Zwinpolder (natte ruigte en moeras), de Sluissche Havenpolder en de Versche Polder (beiden nog geen inrichtingsplannen). Voor de locatie van al deze gebieden verwijzen wij u naar figuur 2.3.1.

2.3.2 Proces- en patroongerichte natuurwaarden

Wat kan het project 'Sluis aan Zee!' toevoegen aan de ecologische betekenis van de regio? En hoe kan het dusdanig worden ingevuld dat de schade aan actuele natuurwaarden afgezet tegen de te realiseren winst acceptabel is? Dat is de centrale uitdaging om tot een goede invulling te komen van het totale project. Hoe gaan rood en groen op de best mogelijke manier hand in hand ten faveure van het sociaal-economische en landschappelijk-ecologische kapitaal van deze regio?

Bij het bepalen van het gewenste ecologische ontwikkelingsperspectief moet rekening worden gehouden met een categorisering van natuurwaarden zowel op het nationale niveau van beide staten als op het Europese niveau.
De ligging, de kwaliteit en de bijzondere potenties van het gebied brengen met zich mee dat er een bijzondere aandacht is voor *procesgerichte natuur* en het waar mogelijk toestaan van dynamische processen op de overgang van zoet naar zout en van land naar water. Hierbij zijn immers natuurkwaliteiten van het hoogste ecologische nationaal en internationaal niveau in het geding.

Noordzee
Gemaal
Cadzand-Bad
Gemeente Oostburg
N
Kievittepolder
Afwateringskanaal
Cadzand
Zomerdorp Het Zwin
Het Zwin
Camping
De Lange Strink
Camping
Molinshoeve
Zuiverings-
installatie
Vogelreservaat
Zwinbosjes
'De Witte
Koksmuts'
Oudelandsche polder
Willem-
Leopoldpolder
Versche
polder
Fort
Oranje
Gemeente Knokke-Heist
Camping
De Wildhof
Retranchement
Nederland
Oude Hazegraspolder
Hickmanbrug
Willem-
Leopoldpolder
Fort
Maurits
Dievengatkreek
Terhofstede
België
Driekoker
Vierhonderd Beoosten
Terhofstede polder
Bewesten
Terhofstede
polder
Fort Isabella
Uitwateringskanaal
Zwinpolder
Kleine
Bladelingspolder
Kasteel-
polder
Burkelpolder
Kleine
Paspolder
Gemeente Sluis-Aardenburg
Gouverneur
polder
Olieslagerspolder
Camping
De Meidoorn
St. Anna
ter Muiden
Sluissche
Havenpolder
Mariapolder
Passageule
Zwinpolder
Sluis
Damsche Vaart
Lapscheurschegat
Gemeente Damme
0
1000
2000 Meters

Geografische benamingen
Figuur 2.3.1:

Begrenzing
Studiegebied

Rijksgrens

mei 2001

Figuur 2.3.2: Scenario's voor een herstelde Zwingeul???

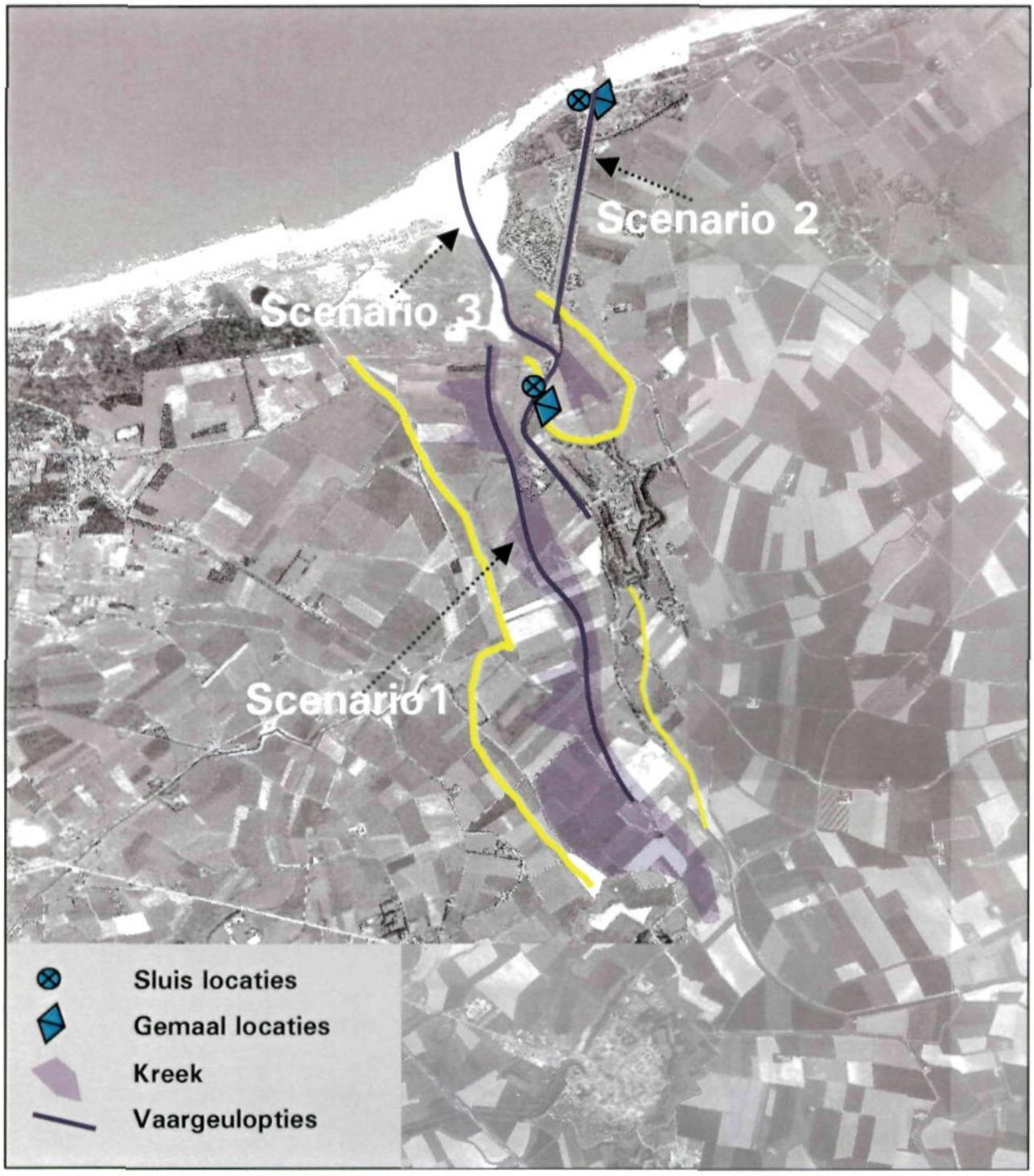

2.3.3: Te verbinden populaties van de Boomkikker?

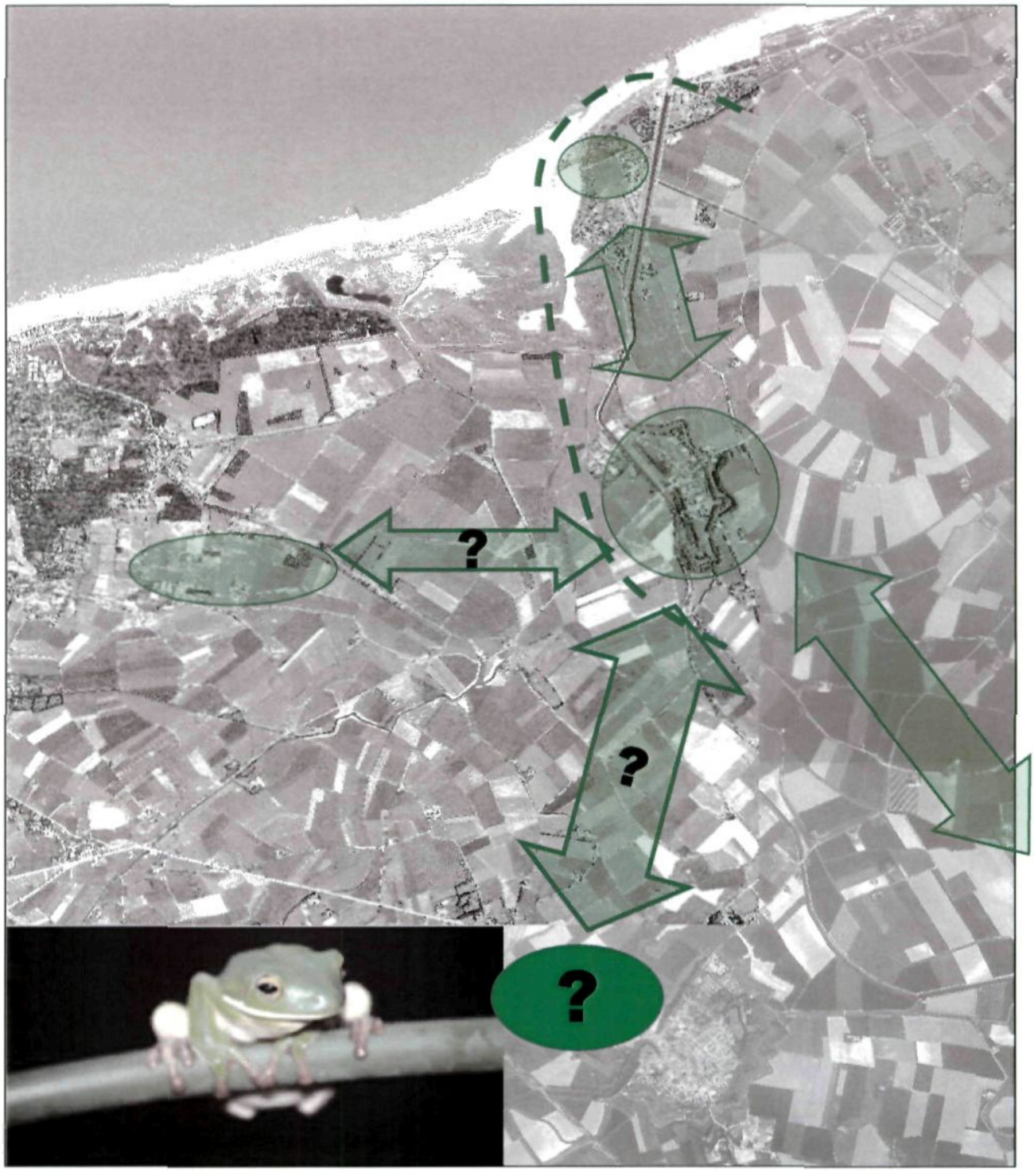

Dit is met name van belang voor het internationale Zwingebied. Vandaar dat voor dat gebied dan ook de internationale Zwincommissie studeert op de toekomstige mogelijkheden voor een herstel en vergroting van de dynamiek om op die wijze op een meer natuurlijke wijze de verzanding van het Zwingebied tegen te kunnen gaan. Grote en kleine uitdijkingsplannen in de voormalige Zwingeul (Willem-Leopoldpolder aan Nederlandse en Belgische zijde) vloeien ook voort uit deze procesgerichte insteek. Figuur 2.3.2 geeft een beeld van diverse scenario's, waaraan bij het invullen van procesgerichte natuur kan worden gedacht.

Tegelijkertijd is er in de regio aan weerszijden van de grens ook veel aandacht en zorg voor *patroongerichte natuur*. Behoud van de biotopen voor de Grote karakiet (Dammsche Vaart) en de Boomkikker staan hoog op de agenda van terreinbeherende organisaties en de betrokken overheden. Aandacht voor zoet water, de aanleg van poelen en opgaande begroeiing op voldoende korte afstand van elkaar, maar ook aandacht voor de boomkikker in het akkerbouwbiotoop (vochthoudende cultuurgrond met gewassen als granen en bieten), zijn daarbij bijvoorbeeld van groot belang voor het instandhouden van vitale boomkikkerpopulaties, een organisme dat ook in het internationale natuurbeleid tot de topprioriteiten behoort. U ziet er één afgebeeld centraal in figuur 1.1.1 (*paragraaf 1.1. van deze startnotitie*). De (potentiële) te verbinden biotopen zijn afgebeeld in figuur 2.3.3.

Het moge duidelijk zijn dat het ontwikkelen van procesgerichte natuur het behoud of de ontwikkeling van patroongerichte natuur soms ook in de weg kan staan. Het inleveren van bestaande natuurwaarden zoals bijvoorbeeld zilte vegetaties of boomkikkers ten faveure van het herstel van dynamiek en procesgerichte natuur zal op grote weerstand stuiten. Hierbij gaat het niet alleen om het uitgangspunt "geen oude schoenen weggooien voor je nieuwe hebt", maar ook om meer principiële redenen. Op deze punten zullen de komende jaren belangrijke afwegingen moeten worden gemaakt. Dat gebeurt echter niet in het kader van het project 'Sluis aan Zee!'. Zo zijn de plannen voor het uitdijken van (delen van de) Willem-Leopoldpolder nadrukkelijk geen onderdeel van 'Sluis aan Zee!'. De internationale Zwincommissie zal over dat onderwerp haar advies aan de twee nationale en de betrokken lokale overheden op tafel moeten leggen.

2.3.3 Randvoorwaarden voor het realiseren van de ecologische doelstelling

Hoe gaan nu de overheden betrokken bij het project 'Sluis aan Zee!' met de hierboven geschetste dilemma's om? Welke randvoorwaarden hanteren zij bij het realiseren van de ecologische hoofddoelstelling van het project? Om welk type natuur gaat het nu bij 'Sluis aan Zee!'? Proces of patroongerichte natuur of allebei?
Daarover zijn, na advisering door de projectgroep natuur in het kader van het opstellen van deze startnotitie binnen de stuurgroep en de klankbordgroep (voor deelnemers aan deze groepen zie de colofon achterop dit rapport) uiteindelijk de volgende afspraken gemaakt:

1. Na realisatie van 'Sluis aan Zee!' moet het totale areaal aan natuurgebieden binnen het internationale studiegebied (zie paragraaf 5.2) groter zijn dan daarvoor;

2. De aan het project deelnemende organisaties moeten daarnaast van oordeel zijn dat de kwaliteit van de natuurgebieden binnen het studiegebied (zie paragraaf 4.2) als gevolg van 'Sluis aan Zee!' verbetert;
3. Het project loopt niet vooruit op de discussies en besluitvorming over de toekomstige inrichting van het Zwingebied en doet ook geen uitspraak over het wel of niet wenselijk zijn van het zogenaamde uitdijken van (delen van) de Willem-Leopoldpolder. Het project entameert echter geen acties gericht op natuurcompensatie of -ontwikkeling, die toekomstige keuzes over de gewenste ontwikkelingsrichting van het Zwingebied kunnen beïnvloeden;
4. Binnen de grenzen van het voormalige Zwingebied, voorzover gelegen aan de westzijde van het Uitwateringskanaal (Willem-Leopoldpolder aan Belgische zijde, Zwinpolder en Kleine Pas- of Waesberghepolder aan Nederlandse zijde) wordt vanuit 'Sluis aan Zee!' geen actie ondernomen om in dat gebied te komen tot patroongerichte natuurcompensatie of –ontwikkeling. Dit betekent bijvoorbeeld concreet dat patroongericht herstel van de Dievengatkreek geen onderdeel kan zijn van 'Sluis aan Zee!' Andere patroongerichte maatregelen op Belgisch grondgebied buiten de grenzen van het benoemde gebied kunnen nadrukkelijk wel onderdeel zijn van het project;
5. In de overige onderdelen van het studiegebied kan in het kader van 'Sluis aan Zee!' sprake zijn van zowel patroon- als procesgerichte maatregelen. De mogelijkheden daarvoor worden in het kader van de voorbereiding van het MER door de internationale projectgroep natuur 'Sluis aan Zee!' nader in beeld gebracht.

2.3.4 Varen naar Sluis via een herstelde Zwingeul?

Binnen de reeds eerder genoemde projectgroep natuur en door het Vlaamse ministerie AMINAL is in de voorbereiding van deze startnotitie geopperd ook het scenario te willen beschouwen, waarbij Sluis aan Zee via een open Zwinmonding op de historische locatie wordt gerealiseerd en de scheepvaart via het natuurgebied de Zwinmonding kan binnenvaren.

Deze op zich vanuit historisch- en recreatief oogpunt interessante gedachte wordt in het kader van het op te stellen MER niet meegenomen. De initiatiefnemers zien hierin teveel bezwaren. Het belangrijkste bezwaar is wel dat het Zwin al eeuwen de "natuurlijke neiging" heeft om te verzanden. Sluis wil niet de fouten uit het verleden herhalen en over zichzelf afroepen dat er voor het open houden van de nieuwe verbinding eeuwig durend gebaggerd zal moeten worden. In feite staat een dergelijke beslissing ook haaks op de nieuwe aanpak in Nederland om "Water als ordenend principe" te aanvaarden, waar dat maar kan. Daarnaast is er als gevolg van de baggerinspanningen sprake van forse financiële implicaties die voor een relatief kleine gemeente nauwelijks te dragen zijn. Bovendien zal door het mengen van de scheepvaart en de ecologische functies in het Zwingebied in de toekomst ook voortdurend spanning ontstaan tussen recreatie en de ecologie. Daarbij moet met name gedacht worden aan veranderingen van diepgang in relatie met de natuurlijke dynamiek van verondieping en de neiging om aan te leggen in relatie tot het aan rust gekoppelde deel van de natuurwaarden (vogels).
Al met al lijkt het de initiatiefnemers toch beter om te kiezen voor aansluiting van de haven via een zoveel mogelijk op de rand van het Zwingebied of daarbuiten gelegen kanaal.

2.4 Mogelijkheden voor een duurzaam perspectief

2.4.1 Inleiding

Wat kunnen de Gebiedscommissie West Zeeuws-Vlaanderen en de betrokken gemeenten nu doen om een duurzaam sociaal-economisch, ecologisch, landschappelijk, cultuurhistorisch en ruimtelijk perspectief te bieden? Hoe kan de sociaal-economische situatie worden verbeterd zonder dat afbreuk gedaan *wordt aan de rust en de landschappelijke-, ecologische- en cultuurhistorische* kwaliteiten van het gebied?

Realisatie van de plannen uit de nota 'Kust in Kleuren', waarin de particuliere natuurbescherming en de recreatiesector de handen inéén slaan, de algehele situatie in de akkerbouw en de initiatieven vanuit de Gebiedscommissie en de gemeenten, zullen vanaf het Zwin tot aan Breskens het komende decennium tot allerlei initiatieven leiden. Hierbij wordt de uitbouw van toerisme en recreatieve voorzieningen gecombineerd met landschapsbouw en natuurontwikkeling in een brede zone langs de gehele West Zeeuws-Vlaamse kust. 'Sluis aan Zee!' voegt daaraan een nieuw element toe: de ontsluiting van een in cultuurhistorisch opzicht rijk en in landschappelijk/ ecologisch opzicht heel bijzonder (Zeeuws-)Vlaams achterland via een jachthaven en een scheepvaart verbinding voor jachten naar de Noordzee.

2.4.2 Potenties voor de aanleg van een jachthaven

Recent landelijk Nederlands onderzoek (zie tabel 2.4.1) geeft aan dat aan investeringen in vernieuwing en verbetering van het vaarwegennnet en de aanleg van jachthavens een aanzienlijk economisch gewicht mag worden toegekend. De regio vormt hierop geen uitzondering, zoals de recent uitgevoerde economische impact-analyse van de uitbreiding van de jachthaven in Blankenberge aantoont.

Tabel 2.4.1: Kengetallen watersportindustrie

Economische betekenis en structuur van de Nederlandse Watersportindustrie (Stichting Nederland *Maritiem Land, 1999*)	
Aantal schepen > 6 meter	265.000
Waarvan: zeilboten Motorboten	150.000 (50.000 met kajuit) 115.000 (75.000 met kajuit)
Gemiddeld aantal vaardagen per jaar	25
Arbeidsvolume: direct Indirect	14.200 5.570
Productiewaarde (in miljoen f)	3.988
Toegevoegde waarde (in miljoen f)	1.828
Exportwaarde	1.360
Consumptiebestedingen	730
Export	*Groot met name in jachtbouw*

Op dit moment zijn er circa 250.000 vaste ligplaatsen in Nederland en circa 8.000 in België, waarvan 3.800 aan de kust te Oostende, Zeebrugge, Blankenberge en Nieuwpoort. Het aantal in België geregistreerde plezierboten is overigens vele malen hoger. Zo blijkt uit de cijfers van de Belgische douane dat Nederland in het jaar 2000 18.000 ligplaatsen kent voor Belgische pleziervaartui-

gen. Voorts blijkt dat in Zeeland 25-35% van alle ligplaatsen ingenomen wordt door Belgen.
Sinds 1985 groeit de binnen- en buitenlandse toervaartvloot in de Nederlandse wateren jaarlijks met circa 2%. Op basis van de bevolkingsgroei, economische groei, hoger opleidingsniveau, vergrijzing (meer tijd voor de toervaart), kleinere huishoudens en de steeds grotere aantrekkelijkheid van toervaart mag rekening worden gehouden met een doorzet van deze groei met minimaal 1%. Dit betekent dat er alleen al voor de opvang van de toename van de vraag naar vaste ligplaatsen rond 2025 in Nederland ongeveer 50.000 extra vaste ligplaatsen nodig zullen zijn.
Omdat de diepgang en omvang van de nieuwe toervaartboten de laatste jaren toeneemt is er bovendien meer (manoevreer)ruimte in havens nodig. Daarnaast zal er de komende jaren een groot aantal ongewenste ligplaatsen worden gesaneerd. Voor de komende 25 jaar moet daarom rekening gehouden worden met de behoefte aan verdubbeling van het jachthavenareaal in Nederlandse havens. Ook in de Belgische havens is sprake van een groot tekort aan ligplaatsen. Dat er een grote behoefte bestaat aan ligplaatsen wordt ook geïllustreerd door het feit dat bij vrijwel elke uitbreiding of aanleg van jachthavens, die het afgelopen decennium in Nederland of Vlaanderen hebben plaatsgevonden, binnen korte tijd alle vaste ligplaatsen waren verhuurd.

Sluis op zeer korte afstand van België, met een zeer korte kustlijn en een enorm marktpotentieel zal hierop zeker geen uitzondering zijn. Zo kent de Belgische kust per jaar meer dan 20 miljoen bezoekers en kan vanuit het achterland binnen 1 uur rijden een hoeveelheid van 8 miljoen mensen de kust bereiken. Dit biedt een veel gunstiger uitgangspositie dan bij vele Zeeuwse havens het geval is. Het grote marktpotentieel en de belangstelling voor de aanschaf van een toervaartboot aan Belgische zijde blijkt ook uit de bezoekersaantallen van beurzen, die op het gebied van watersport worden georganiseerd. Zo verwachte de organisatie van de Bootsalon te Mechelen (20.000 m2 vloeroppervlakte) in 1989 30.000 bezoekers. Het werden er meer dan 70.000, aanleiding voor de opstart van het jaarlijks veel grotere 'Euronautics' evenement te Gent.
Voorts blijkt uit onderzoek naar de bestaande jachthaven in Blankenberge dat vele vaste ligplaatseigenaren hun schip gebruiken als logement voor overnachting in een qua winkelaanbod en gastronomie aantrekkelijke omgeving. Op dit punt heeft Sluis, met nu al jaarlijks meer dan een miljoen Belgische kooptoeristen natuurlijk een ijzersterke uitgangspositie om Vlaamse botenbezitters naar haar jachthaven te lokken. Overigens is ook van Britse booteigenaren bekend dat zij graag stadshavens in een aantrekkelijke cultuurhistorische setting bezoeken.

Met betrekking tot vaste ligplaatsen is het van belang goed te beseffen dat de boot van een enthousiaste toervaarder circa 80% van de tijd onbemand stil ligt in de thuishaven. Voor de ligplaats wordt een vaste huur betaald. Ook tijdens het gebruik van het schip ligt het 75 tot 80% van de tijd stil op een tijdelijke aanlegplaats of in een (andere of de eigen) jachthaven.
In Sluis wordt gedacht aan een haven met 400 tot 500 (natte) ligplaatsen. Ondanks de goede ervaringen elders en de hierboven beargumenteerde hoge verwachtingen, lijkt het toch van belang om voorafgaand aan een definitieve investeringsbeslissing nader marktonderzoek te doen naar potentiële klanten, met name in de Belgische kuststrook vanaf Knokke-Heist tot Blankenberge. Indien

hieraan een enquête gekoppeld wordt naar het te verwachten gedrag van deze bootbezitters, dan kan daarmee bij het ontwerp en de inrichting van de jachthaven en het toegangskanaal/ zeesluis complex en het verdere toeristisch recreatief beleid op worden ingespeeld, hetgeen de exploitatierekening van de toekomstige haven zeker ten goede zal komen.

In Nederland wordt de uitbreiding van lig- en aanlegplaatsen en het opruimen van knelpunten sinds 1985 gericht en systematisch aangepakt in uitvoeringsprogramma's, die gekoppeld zijn aan de Beleidsvisies voor de Recreatie Toervaart in Nederland (BRTN). De ministeries van V&W, LNV, VROM en EZ, de provinciale besturen, de ANWB, KNWV, HISWA, Unie van Waterschappen en de Vereniging Nederlandse Gemeenten hebben sinds 1995 de krachten gebundeld in de uitvoeringsorganisatie Stichting Recreatietoervaart Nederland (SRN), die toeziet op de inzet van circa f 10 miljoen gulden die per jaar word ingezet ter verbetering van het Nederlandse toervaartnet.

Sociaal-economische betekenis van een jachthaven

In het Watersportontwikkelingsplan Nederlands gedeelte Rijn-Schelde Delta wordt een inschatting gegeven van directe en indirecte werkgelegenheidseffecten van 4,8 fte per 100 ligplaatsen. Qua bestedingen en omzet wordt in dat rapport uitgegaan van f 5.750,-- per vaste ligplaats In dit bedrag is inbegrepen liggeld, onderhoud en indirecte bestedingen in horeca en detailhandel. Voor een passantenligplaats ligt dit bedrag op f 6.500,-- en voor de omzet per ligplaats voor charterschepen wordt voor zeiljachten uitgegaan van f 44.250,-- en voor motorjachten van f 64.500,-- omzet per ligplaats en een besteding van f 1.500,-- per dag (bron: Belangenvereniging voor Beroepschartervaart). Indien voor Sluis wordt uitgegaan van een haven met 350 vaste ligplaatsen, 150 passantenligplaatsen en 8 charterschepen met elk jaarlijks 100 dagen werk dan kan de totale jaarlijkse omzet worden geraamd op 3,7 miljoen gulden.

In een in 1999 door het stimuleringsfonds van de Rabo-bank uitgevoerde analyse is op basis van een tweetal scenario's een indicatie verkregen van de te verwachten economische effecten van het project 'Sluis aan Zee!' in de kustregio. In een gematigd scenario zal sprake zijn van een toename van het aantal arbeidsplaatsen met ruim 30 personen en een bestedingsimpuls van jaarlijks bijna 6 miljoen gulden. Bij een ambitieus scenario liggen deze getallen op respectievelijk 50 (op basis van fulltime) arbeidsplaatsen en bijna 9 miljoen gulden. Het verschil tussen beide scenario's zit hem met name in het aantal passantenovernachtingen. Bij het streven naar een grote jachthaven bestaat er bovendien een kans op het ontstaan van een compleet watersportcomplex met winkels, reparatie- en onderhoudsbedrijven, verhuur van kano's en fietsen, winterstallingen, importeurs van motors en jachten en alle bijbehorende service-verlenende bedrijvigheid. In de schattingen zijn de effecten van deze activiteiten op de werkgelegenheid en de bestedingsimpulsen niet verwerkt.

De Kamer van Koophandel Zeeland verwacht dat de in bovengenoemde rapporten genoemde bestedingen in Sluis voor met name passanten en charterschepen relatief hoger uit zullen vallen, gelet op het relatief grote horeca- en detailhandelaanbod en voor watersportbedrijvigheid (weinig havens in buurt, geen doorgaande route) wellicht juist wat lager.

In België blijkt uit economische studies naar het effect van de haven in Blankenberge dat de omzet, de tewerkstelling en de toegevoegde waarde in de praktijk veel hoger zijn dan in het Watersportontwikkelingsplan, danwel de Rabo-bank analyse is geraamd. Extrapolerend naar 500 ligplaatsen is de omzet daar circa 19 miljoen gulden, de werkgelegenheid 115 personen, de toegevoegde waarde 6 miljoen gulden en de inkomsten voor de overheid circa 3 miljoen gulden. Uitgaande van een globale investeringsraming van 60 à 100 miljoen gulden en de cijfers uit Blankenberge bedraagt de 'terugverdientijd' gerelateerd aan de directe inkomsten voor de overheid 2 tot 3 decennia en gerelateerd aan de door het project gegenereerde totale omzet 3 à 5 jaar.

Locatie specifieke eigenschappen en ontwikkelingen van belang voor de haven
De toename van het aantal korte vakanties, waarbij gestreefd wordt naar een combinatie van activiteiten zoals varen, winkelen, cultuurbezoek, wandelen en fietsen in de natuur, de toename van het aantal ouderen onder de toervaartschippers, de promotie van "Nederland-Waterland" en de verbeteringen aan de infrastructuur (BRTN) zullen voor nieuw aan te leggen jachthavens als die van Sluis een positief effect hebben. In vergelijking met de gemiddelde haven heeft Sluis als sterk punt het feit dat de (historische) jachthaven direct grenst aan het historische centrum met een exclusief winkelcentrum met een groot en gevarieerd aanbod en een zeer groot aanbod van op zeevis en schelpdieren gerichte restaurants en andere horeca in een historische ambiance. De jachthaven zal zich richten op de ontvangst van grote jachten (topsegment van de markt) met een gemiddeld hoog bestedingsniveau.
Door een aantrekkelijk ingerichte wandelpromenade langs de haven, winkels en horeca in haven, een aantrekkelijke inrichting van de openbare ruimte met verwijzingen naar het grootse maritieme verleden (wellicht realisatie replica Koggeschip) en ruimte voor verhuur van roeiboten en kanoos, kan de toeristische attractiviteit van Sluis door de komst van de haven juist ook voor de niet watersporter, aanzienlijk worden verhoogd.

Een nadeel van de haven in Sluis is de relatief grote afstand (circa 8 kilometer in één richting), die men af moet leggen via het kanaal en het feit dat men van daaruit weer terug zal moeten langs dezelfde weg. Ook in andere havens (Doetinchem, Goes) is echter van een dergelijke situatie sprake.
Uitgaande van een maximum vaarsnelheid van 20 kilometer per uur is het van de schutsluis in Cadzand-Bad tot Sluis ruim een klein half uur varen. Voor de meeste jachten is de vaartijd ruim een uur, waarbij men overigens halfweg het in cultuurhistorisch en landschappelijk/ecologisch opzicht bijzondere Retranchement passeert. De aantrekkingskracht van de kern Sluis, het vermarkten van het historische Vlaamse achterland (St. Anna ter Muiden, Aardenburg, Brugge, Gent), de aanwezigheid van zeer bijzondere natuurgebieden (Zwinpolder, Wallen, Het Zwin), een aantrekkelijk landschap en een aantrekkelijke inrichting van de vaarroute zullen naar verwachting de toervaartschipper toch kunnen bewegen de afstand naar Sluis voor lief te nemen.

2.5 Synergie tussen rood en groen

In de voorgaande paragrafen van dit hoofdstuk zijn de sociaal-economische en ecologische perspectieven geschetst en is aangegeven hoe 'Sluis aan Zee!' aan

het verbeteren van zowel de sociaal-economische situatie en de toestand van natuur, landschap en cultuurhistorie bij zou kunnen dragen.

Vanzelfsprekend is het zo dat de ontwikkeling van een nieuwe grote jachthaven, een zeesluis en een verbreed/ nieuw kanaal in een qua inwoneraantal kleine gemeente een zeer omvangrijke investering vereist die door de lokale overheid niet voor 100% kan worden gefinancierd. De benodigde investering wordt thans globaal geraamd op 60 à100 miljoen gulden, afhankelijk van de te kiezen variant en de raming van de opbrengst en de kosten van het vrijkomende zand en klei.
Er zal door de gemeente een stevig beroep worden gedaan op de provinciale, landelijke en Europese mogelijkheden voor (mede)financiering. Daarnaast zal ook een fors beroep gedaan worden op de markt. Die markt kan alleen een bijdrage leveren indien geïnvesteerd mag worden in de meer stedelijke, de zogenaamde "rode" functies. Dat wil dus zeggen: woningbouw, recreatie- en horecafaciliteiten, parkeervoorzieningen en bijbehorende infrastructuur. De tweede doelstelling van het project richt zich echter op het behoud en de versterking van de "groene functies". De mede in relatie tot de financiering benodigde ontwikkeling van "rood" mag geen bedreiging vormen voor het bestaande "groen" en de ontwikkeling van nieuw "groen" ook niet in de weg staan. Dit kan worden bereikt door de algehele herinrichting van het gebied, die als gevolg van 'Sluis aan Zee!' zal plaatsvinden, aan te grijpen voor een dusdanige zonering, dat rood en groen geen last van elkaar hebben, maar elkaar aanvullen en versterken. Meer concreet wordt daarbij op dit moment door de initiatiefnemers aan de volgende mogelijkheden gedacht:

- Camping "De Wildhof" bij Retranchement is landschappelijk slecht ingepast en ligt in de voormalige Zwingeul. De initiatiefnemer neemt in het kader van 'Sluis aan Zee!' de inspanningsverplichting op zich te onderzoeken of deze camping in het kader van 'Sluis aan Zee!' verplaatst kan worden naar een gebied waar landschappelijke inpassing makkelijker is te realiseren. Voor deze camping dienen de exploitatiemogelijkheden voor de ondernemer op de vervangende locatie minimaal op peil te blijven;
- Voor de camping "De Meidoorn", die zich nu binnen de wallen van Sluis bevindt wordt juist een verplaatsing naar het landelijk gebied overwogen. Dit om binnen de kern meer mogelijkheden te scheppen voor het creëren van daar thuis horende "rode functies". Ook hier zal de initiatiefnemer bekijken of er mogelijkheden zijn en zo ja welke;
- Voor de camping, die in Cadzand-Bad aan de Zwinzijde van het kanaal ligt, geldt dat daar gelet op aanpassingen van de primaire waterkering in het kader van de kustverdediging in de nabije toekomst forse aanpassingen nodig zijn. Ook hier zou kunnen worden overwogen om in het kader van 'Sluis aan Zee!' te zoeken naar een alternatieve locatie aan de oostzijde van het kanaal;
- Voor het verlies aan potentieel (nog in te richten) natuurgebied, behorend tot de EHS binnen de te herstellen wallen langs de haven, zal gezocht worden naar compensatie op die wallen en aan de noordoostzijde van de kern Sluis, waar kleinschalige natte natuurontwikkeling wellicht te combineren is met de afzet van uit de Sluische Haven- en Mariapolder vrijkomende klei en modern stedelijk waterbeheer waarbij de relatief schone regenwaterfracties niet langer worden afgevoerd naar de riolering maar naar het oppervlaktewater;

- Tenslotte kunnen ruimtelijke herschikking van functies en zonering wellicht ook een oplossing bieden voor het risico dat in de verdere toekomst de aanwezigheid van de vaarverbinding naar de nieuwe haven toch zal leiden tot nieuwe "rode ontwikkelingen", die de karakteristieke rust en openheid van de gebieden tussen Sluis en Retranchement en tussen Retranchement en Cadzand-Bad zouden kunnen aantasten. Hierover zijn in de voorbereiding van deze startnotitie zorgen geuit door de Zeeuwse particuliere natuur- en landschapsbescherming, de Vlaamse politieke partijen Agalev en de SP, AMINAL en door de Inspectie Ruimtelijke Ordening Regio Zuid. In het kader van het MER zal onderzocht worden in hoeverre de aan de oostzijde van het kanaal geprojecteerde ecologische verbindingszones dusdanig kunnen worden ingericht dat ze in planologisch opzicht een duurzaam slot vormen op in dat gebied in de toekomst ongewenste recreatieve ontwikkelingen.
- Door het Vlaamse ministerie AMINAL is in de voorbereiding van deze startnotitie de mogelijkheid geopperd om (een gedeelte van) het grensoverschrijdende natuurgebied onder het beschermingsstatuut van het BENELUX-verdrag te brengen (net alsmet de Kalmthoutse Heide-De Zoom gebeurd is) met een bijzondere aandacht voor herstel en ontwikkeling van de kustduinen en de overgangszones van duin naar polders en van schor naar duin.

3. BESLUITEN, BELEIDSKADER EN PROCEDURES

3.1 Inleiding en conclusies

In dit hoofdstuk zal kort worden ingegaan op het beleid voor zover relevant voor het project 'Sluis aan Zee!'. In bijlage C van dit rapport treft u een volledig overzicht aan van alle onderzochte beleidsnota's en plandocumenten. Dit overzicht is zeer uitgebreid. Dat komt door de veelzijdigheid van het project en het grensoverschrijdende karakter. Deze documenten geven een beeld van het complexe beleidsmatige kader, waarin het project 'Sluis aan Zee!' moet worden geplaatst. Achtereenvolgens wordt ingegaan op het internationaal, nationaal, regionaal en lokaal beleidsniveau. Tevens is een apart 'kopje' gemaakt voor de documenten die ingaan op het Schelde(estuarium) en kust(beheer). De beleidsnota's en plandocumenten zijn per categorie chronologisch weergegeven.

De algehele conclusie, die uit de analyse van het bestaande beleid kan worden getrokken is dat het beleid zich met name richt op het behoud en herstel van de landschappelijke, ecologische en cultuurhistorische waarden en kwaliteiten. Tevens wordt er aangestuurd op revitalisering van de kleine kernen en nieuwe *kleinschalige impulsen voor de ontwikkeling van het landelijke gebied*.
Er worden goede kansen gezien met name voor de versterking van de toeristisch-recreatieve sector. Het project 'Sluis aan Zee!' sluit daar goed bij aan. Het kan daarom gezien worden als een uitwerking van de beleidslijnen die in de richtinggevende beleidsnota's zijn neergezet.

De schaal van de ingreep vraagt echter wel om een zorgvuldige onderbouwing van het voornemen. Deze onderbouwing is vooral van belang in verband met de stringente beschermingsformules voor de EHS, waarbij het grote maatschappelijke belang moet zijn aangetoond om de ingrepen te kunnen verantwoorden. Behalve deze (sociaal-maatschappelijke) onderbouwing zal in het MER ook de financieel-economische haalbaarheid van het project uitvoerig moeten worden behandeld.
Indien u aan de bovenstaande conclusies voldoende heeft, kunt u nu doorgaan met het lezen van hoofdstuk 4 van deze startnotitie. In de navolgende paragrafen worden de uitspraken en beleidslijnen uit de meest relevante beleidskaders nog even kernachtig op een rij gezet.

3.2 Beleidskader

Figuur 3.2.1. toont een matrix, waarin is aangegeven op welke aspecten van belang voor het MER 'Sluis aan Zee!' de verschillende in bijlage C nader beschreven beleidsnota's en documenten betrekking hebben.

Aanvullend op deze tabel kan gesteld worden dat opvalt het project gebied in zekere zin buiten de invloedsferen van het bovenprovinciale beleid valt. De Benelux signaleert en erkent deze problematiek en omschrijft het als het ontstaan van *grijze zones*, ofwel zones die niet perifeer genoeg zijn om aandacht te trekken van het beleid of niet centraal genoeg om te profiteren van normale beleidsimpulsen. Dit wil echter niet zeggen dat er geen rekening behoeft te worden gehouden met het bovenprovinciale beleid.

Figuur 3.2.1: Beleidsmatrix

Beleidsnota	Landschap	Natuur	Cultuurhistorie	Leefbaarheid	Landelijk gebied / landbouw	Openluchtrecreatie	Recreatief medegebruik	Plattelandstoerisme	Verblijfsrecreatie	(Verkeer)sveiligheid	Bereikbaarheid	Uitstoot schadelijke stoffen	Waterkwantiteit	Waterkwaliteit	Waterkering	Kust(beheer)
Internationaal beleid																
RAMSAR Convention on Wetlands		+														
Tweede Benelux Structuurschets	+	+		+	+			+								
Natura 2000	+	+														
Vogelrichtlijngebieden		+														
Habitatrichtlijngebieden		+														
Nationaal en gewestelijk beleid																
Nederland																
Vierde Nota Ruimtelijke Ordening	+	+		+	+	+	+	+	+				+			
Natuurbeleidsplan	+	+	+										+			+
Structuurschema Groene Ruimte	+	+	+		+	+	+	+	+				+	+		+
Vierde Nota Waterhuishouding	+	+			+	+	+				+	+	+	+	+	+
Nota Belvedere	+	+	+													
Nota natuur, bos en landschap	+	+	+	+	+	+	+	+	+			+	+	+		+
Nationaal Verkeers- en Vervoersplan										+	+	+	+			
Waterbeleid 21e eeuw													+	+	+	+
3e Kustnota							+						+	+	+	+
Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening	+	+	+	+	+	+	+				+		+			
België/Vlaanderen																
Natuurdecreet	+	+														
Decreet Ruimtelijke Ordening	+	+	+	+												
Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+		+			
Duinendecreet													+	+	+	+
Schelde (estuarium) en kust(beheer)																
Beleidsplan Westerschelde	+	+				+	+			+	+	+	+	+	+	+
Beleidsplan voor de Zeeuwse Kust ..														+	+	+
Beleidsplan grensover. Krekengebied	+	+	+	+	+	+	+									
Watersportontwikkeling NL's deel	+	+	+	+		+	+		+	+	+				+	
Langetermijnvisie Schelde-estuarium							+	+								
Integraal Kustzone Beheer WZV	+	+				+			+		+					+
Provinciaal beleid																
Nederland																
Zeeuwse uitwerking NBP	+	+														
Beheersplan Zeeuws-Vlaanderen	+	+														
Wegenverordening Zeeland				+	+					+	+					
Kerend Tij II, Milieubeleidsplan	+			+	+											
Regionaal Verkeers- en Vervoersplan										+	+					
Nota Agrarisch Natuurbeheer		+			+			+								

Beleidsnota	Landschap	Natuur	Cultuurhistorie	Leefbaarheid	Landelijk gebied / landbouw	Openluchtrecreatie	Recreatief medegebruik	Plattelandstoerisme	Verblijfsrecreatie	(Verkeer)sveiligheid	Bereikbaarheid	Uitstoot schadelijke stoffen	Waterkwantiteit	Waterkwaliteit	Waterkering	Kust(beheer)
PvA Verdrogingsbestrijding Zeeland	+	+			+								+			
Streekplan Zeeland	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
Waterhuishoudingsplan 2001-2006					+		+						+	+		
Vitaal platteland Zeeland: NED	+			+	+			+								
Provinciale Verordening Waterkeringen															+	+
Gebiedsgerichteuitwerking WZV	+	+	+	+	+		+									
België/Vlaanderen																
Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+				
Regionaal beleid																
Nederland																
Waterbeheersplan	+	+											+	+		
Ontwerp Bestemmingsplan Buiten.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+					+
Structuurvisie WZV	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+	+	+	
Beheersplan binnendijken	+	+	+		+		+									
Recreatievisie WZV	+	+			+	+	+	+	+							
Discussienota Sluis	+	+	+	+	+	+	+	+	+		+		+			
België/Vlaanderen																
GRS Knokke-Heist	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+					+
Beleids en waterbeheersplan	+	+	+				+						+	+	+	+

De Habitat- en Vogelrichtlijngebieden zijn in zowel Nederland als België van groot belang voor de bescherming en verbetering van de natuur. Daarnaast vormen de gebieden die onder de bescherming vallen van de Wetlandconventie een belangrijke schakel in het internationale ecologisch netwerk.
Op nationaal en regionaal niveau is er relatief veel aandacht voor het landschap, de natuurwaarden en het culturele-, archeologische- en historische erfgoed die in de loop van de tijd zijn ontstaan. Deze aspecten komen met name uitgebreid aan bod in de Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening, Nota Belvedère, en het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen.
De aanwezigheid en rol van water en de Noordzee in Zeeuws-Vlaanderen is tevens duidelijk herkenbaar in het grote aantal daarop betrekkinghebbende beleidsnota's. De overstromings- en verdrogingsproblematiek krijgt in een aantal beleidsdocumenten veel aandacht, evenals de filosofie dat er weer ruimte moet worden gecreëerd om water te verwerken en, wanneer nodig, op te slaan.

Op lokaal niveau speelt het belang van de recreatieve en toeristische sector een belangrijke rol. Deze sector is van wezenlijk belang voor de inkomens van en de arbeidsplaatsen voor de lokale bevolking. Aansluitend hierop wordt veel waarde

gehecht aan de aantrekkelijkheid van de omgeving, ofwel de ecologische-, landschappelijke- en cultuurhistorische waarden.

3.3 Procedures

De activiteiten van het project 'Sluis aan Zee!' zijn voorzien op Nederlands grondgebied, echter in de directe omgeving van de rijksgrens tussen België en Nederland. Alle maatregelen zullen plaatsvinden binnen 5 kilometer van deze grens, waardoor tevens effecten op Belgisch grondgebied te verwachten zijn. Dit resulteert in een aantal wijzigingen op de standaard m.e.r.-procedure. De Wet milieubeheer, artikel 7.38a tot en met 7.38g, legt de wettelijke basis voor de te volgen procedure-stappen in grensoverschrijdend verband. Daarnaast heeft de 'Samenwerking Vlaanderen – Zuid-Nederland' geresulteerd in nadere afspraken op provinciaal niveau. In de volgende figuur is de m.e.r.- en bestemmingsplanprocedure weergegeven met daarbij de activiteiten die in verband met de grensoverschrijdende procedure additioneel uitgevoerd dienen te worden in Nederland en Vlaanderen.

Met het bekend maken van het verschijnen van deze startnotitie is op 15 juni 2001 de officiële m.e.r.-procedure voor 'Sluis aan Zee!' van start gegaan. Een belangrijke stap in deze eerste fase is de inspraak van burgers en betrokkenen op de startnotitie. De gemeente Sluis-Aardenburg heeft de Startnotitie, mede namens de gemeente Oostburg, bekend gemaakt in twee Vlaamse en twee Nederlandse dag- en weekbladen, die verschijnen in de regio van Knokke-Heist, Damme, Oostburg en Sluis. In de bekendmaking is vermeld bij welke betrokken overheidsinstanties de stukken ter inzage liggen en hoe men kan reageren op de startnotitie. Tijdens twee informatieavonden te Sluis (27 juni 2001) en Retranchement (29 juni 2001) kunnen de burgers zich nader laten informeren over het project 'Sluis aan Zee!'. Burgers uit zowel Vlaanderen als Nederland krijgen de gelegenheid om commentaar te geven en voorstellen te doen voor de op te stellen richtlijnen voor de inhoud van het MER mondeling danwel schriftelijk tot 4 weken na de bekendmaking van de startnotitie toe te zenden aan de gemeente Sluis-Aardenburg. Nadat vervolgens de richtlijnen voor het milieu-effectrapport (MER) vastgesteld zijn door de raad en het MER gereed is, wordt dit met het (voor)ontwerp bestemmingsplan op gelijke wijze als de startnotitie gepubliceerd, bekend gemaakt en ter inzage gelegd. Het (voor)ontwerp bestemmingsplan vormt het ruimtelijk bindende plan waaraan deze m.e.r.-procedure gekoppeld is. Het MER vormt daarmee een hulpmiddel bij de besluitvorming voor het betreffende bestemmingsplan. Verder volgen na bekendmaking van deze stukken opnieuw één of twee informatieavonden. Inspraak op het MER en het (voor)ontwerp bestemmingsplan is opnieuw schriftelijk mogelijk binnen vier weken na publicatie, bij de gemeente Sluis-Aardenburg. De betrokken Vlaamse overheidsinstanties of de gemeente Sluis-Aardenburg kunnen binnen de gestelde termijn van twee weken na publicatie van het MER om consultatie (artikel 7 van de richtlijn 85/337/EEG van de Europese Raad) verzoeken.

Nadat de gemeenteraden van Sluis-Aardenburg en de gemeente Oostburg betreffende de activiteiten op haar eigen grondgebied een besluit hebben genomen, wordt het ontwerp-bestemmingsplan vastgesteld. De gemeente Sluis-Aardenburg zorgt vervolgens voor de bekendmaking van het besluit door kennisgeving in de pers. In de bekendmaking wordt tevens vermeldt bij welke betrokken overheidsinstanties het besluit ter inzage ligt en welke beroepsmogelijkheden er zijn met betrekking tot de procedures van het bestemmingsplan.

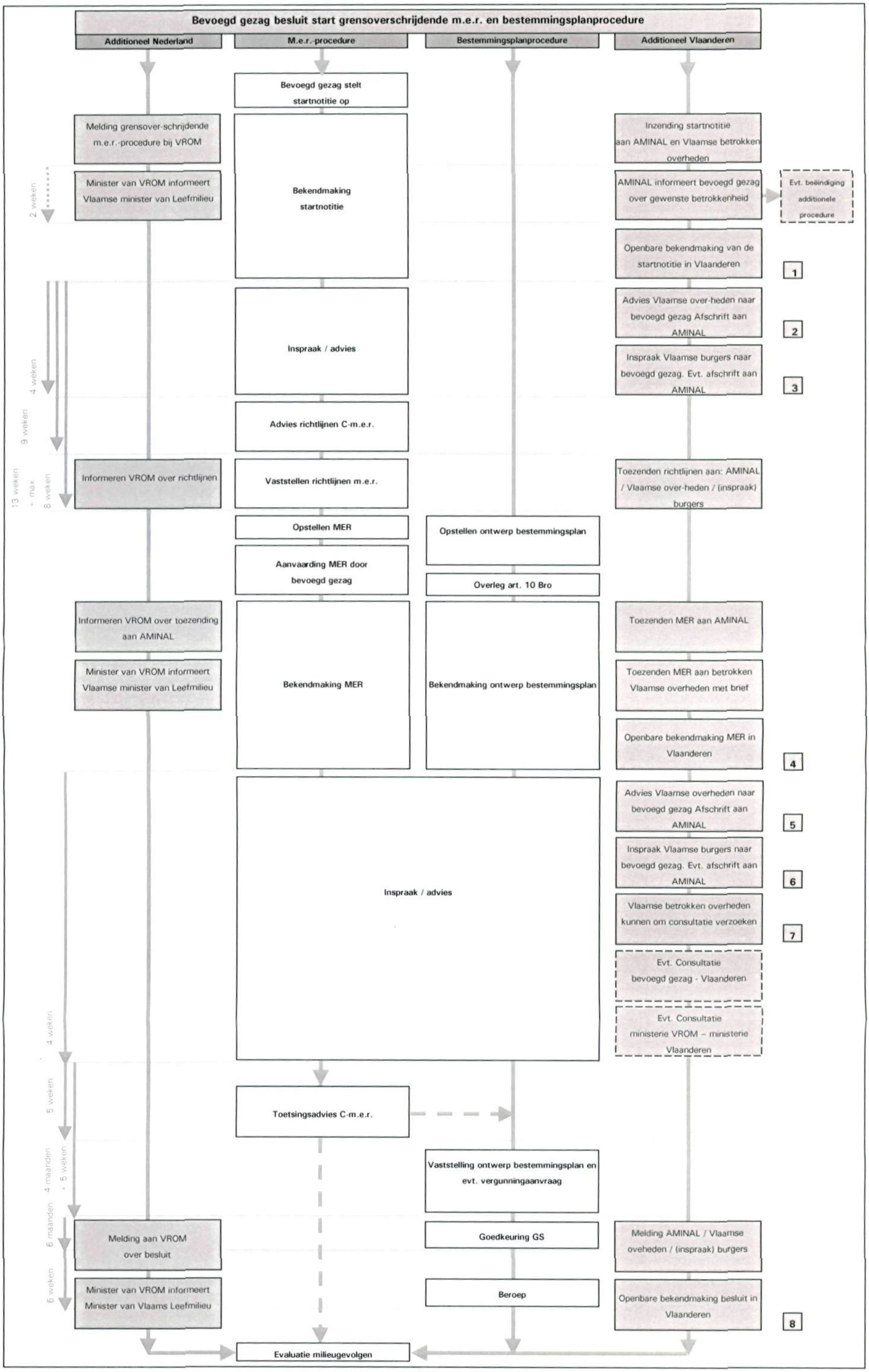
Bevoegd gezag besluit start grensoverschrijdende m.e.r. en bestemmingsplanprocedure
Additioneel Nederland
M.e.r.-procedure
Bestemmingsplanprocedure
Additioneel Vlaanderen
Bevoegd gezag stelt startnotitie op
Melding grensover-schrijdende m.e.r.-procedure bij VROM
Minister van VROM informeert Vlaamse minister van Leefmilieu
2 weken
Bekendmaking startnotitie
Inzending startnotitie aan AMINAL en Vlaamse betrokken overheden
AMINAL informeert bevoegd gezag over gewenste betrokkenheid
Evt. beëindiging additionele procedure
Openbare bekendmaking van de startnotitie in Vlaanderen
1
Advies Vlaamse over-heden naar bevoegd gezag Afschrift aan AMINAL
2
Inspraak Vlaamse burgers naar bevoegd gezag. Evt. afschrift aan AMINAL
3
4 weken
Inspraak / advies
9 weken
Advies richtlijnen C-m.e.r.
Informeren VROM over richtlijnen
Vaststellen richtlijnen m.e.r.
Toezenden richtlijnen aan: AMINAL / Vlaamse over-heden / (inspraak) burgers
13 weken + max 8 weken
Opstellen MER
Opstellen ontwerp bestemmingsplan
Aanvaarding MER door bevoegd gezag
Overleg art. 10 Bro
Informeren VROM over toezending aan AMINAL
Minister van VROM informeert Vlaamse minister van Leefmilieu
Bekendmaking MER
Bekendmaking ontwerp bestemmingsplan
Toezenden MER aan AMINAL
Toezenden MER aan betrokken Vlaamse overheden met brief
Openbare bekendmaking MER in Vlaanderen
4
Advies Vlaamse overheden naar bevoegd gezag Afschrift aan AMINAL
5
Inspraak Vlaamse burgers naar bevoegd gezag. Evt. afschrift aan AMINAL
6
Inspraak / advies
Vlaamse betrokken overheden kunnen om consultatie verzoeken
7
Evt. Consultatie bevoegd gezag - Vlaanderen
Evt. Consultatie ministerie VROM – ministerie Vlaanderen
4 weken
5 weken
Toetsingsadvies C-m.e.r.
4 maanden + 5 weken
Vaststelling ontwerp bestemmingsplan en evt. vergunningaanvraag
6 maanden
Melding aan VROM over besluit
Goedkeuring GS
Melding AMINAL / Vlaamse oveheden / (inspraak) burgers
6 weken
Minister van VROM informeert Minister van Vlaams Leefmilieu
Beroep
Openbare bekendmaking besluit in Vlaanderen
8
Evaluatie milieugevolgen

4. VOORGENOMEN ACTIVITEIT EN ALTERNATIEVEN

4.1 Inleiding

De voorgenomen activiteit laat zich opsplitsen in een aantal deelactiviteiten. Deze deelactiviteiten zoals bijvoorbeeld de zeesluis, het te verbreden kanaal en de jachthaven kunnen, gelet op de wens om negatieve effecten te vermijden danwel juist positieve effecten te bevorderen, worden gevarieerd. Dit betreft de essentie van het onderzoek dat in het kader van het milieu-effectrapport wordt uitgevoerd.

Deze variatie heeft betrekking op ruimte, wijze van uitvoering en tijd. De plaats waar iets wordt aangelegd of de dimensies van bijvoorbeeld een kunstwerk zoals een brug of een sluis kunnen een verschil geven in effecten op woon- en leefmilieu, landschap, waterhuishouding, natuurontwikkelingsmogelijkheden of bijvoorbeeld op de toekomstige verkeersafwikkeling in het gebied. Het moment waarop iets wordt aangelegd, bijvoorbeeld in het geval van een hoge tijdelijke geluidsbelasting kan ook een belangrijk verschil maken met betrekking tot bijvoorbeeld het aantal mensen of het aantal vogelsoorten dat daarvan last ondervindt.

Bij het variëren, met andere woorden het bedenken van alternatieven en varianten moet ook gelet worden op het eventueel optreden van een zogenaamde cumulatie van milieu-effecten. Het optreden van meerdere milieu-effecten tegelijk zoals bijvoorbeeld stof, geluid en verkeershinder in een bepaalde wijk of dorp kan bijvoorbeeld de leefbaarheid veel ernstiger beïnvloeden dan in het geval dat slechts één effect bekeken wordt zou lijken.

Tenslotte moet ook een goed onderscheid gemaakt worden tussen (deel)activiteiten die plaats vinden tijdens de aanleg van bepaalde projectonderdelen danwel tijdens het gebruik ervan. Tijdens de aanleg kan bijvoorbeeld voor wat betreft de hinder voor woon- en leefmilieu sprake zijn van relatief ernstige effecten, die echter ook tijdelijk zullen zijn ("de zure appel"). Tijdens de gebruiksfase (bijvoorbeeld verkeersaantrekkende werking haven) gaat het vaak om relatief minder ingrijpende effecten, die echter wel blijvend zijn. Bij het zoeken naar alternatieven en varianten moet ernaar gestreefd worden om zowel tijdelijke als permanente effecten te minimaliseren. Natuurlijk kunnen zeker tijdens de aanlegfase hierdoor effecten nooit helemaal worden weggenomen. De ernst van het effect en de mogelijkheden om het te verminderen bepalen tezamen wat er redelijkerwijs van de initiatiefnemers mag worden verwacht op het punt van alternatieven en varianten voor bepaalde ingrepen.
Hieronder wordt, mede op basis van discussies die bij de voorbereiding van de startnotitie in de klankbordgroep en de stuurgroep 'Sluis aan Zee!', aangegeven hoe in het milieu-effectrapport gevarieerd zal worden op het voornemen. Daarbij is het gebied op een functioneel logische wijze opgeknipt in deeltrajecten (zie figuur 4.1.1). Achtereenvolgens komen aan de orde:

- De schutsluis waarbij ook de positie en het gebruik van het gemaal en de zeewaarts gelegen strekdam en wachthaven aan de orde komen (paragraaf 4.2);

Cadzand-Bad

Cadzand

Het Zwin

1

2

3

4

Retranchement

Sluis

N

Alternatieven in het studiegebied
Figuur 4.1.1:

- Aanpassing kanaal
- Kanaal alternatief A Retranchement
- Kanaal alternatief B Retranchement
- Nieuw te graven kanaal
- Zeesluis
- Gemaal bestaand / nieuw
- Driekoker
- Zoekgebied haven-functies en wonen
- Studietraject

mei 2001

Sluis aan Zee!

0 1000 2000 Meters

- Kanaal noordpand: vanaf de schutsluis tot aan Retranchement ter hoogte van het voormalige Fort Oranje (paragraaf 4.3);
- Retranchement: van (voormalig) Fort Oranje tot aan de zogenaamde driekoker ter hoogte van het voormalig fort Terhoste of Terhofstede (paragraaf 4.4);
- Kanaal zuidpand: door de Willem-Leopold- en de Zwinpolder tot de plaats vanaf waar een nieuw kanaalpand richting haven wordt gegraven (paragraaf 4.5);
- Jachthaven in Sluische Haven- Mariapolder inclusief de nieuw te graven verbinding door de Zwinpolder (paragraaf 4.6).

Hieronder wordt aangegeven welke principiële keuzes binnen deze deeltrajecten aan de orde zijn en wat in het MER wel en wat niet zal worden gevarieerd. Uiteindelijk zullen op basis van de effectbeschrijvingen in het MER één of meerdere integrale alternatieven (voor het gehele traject) worden samengesteld en zal mede op basis van de informatie in het MER door de initiatiefnemers een voorkeursalternatief worden samengesteld, dat de basis biedt voor het (Ontwerp)-bestemmingsplan.

4.2 De schutsluis

De schutsluis en omgeving zijn in een technische haalbaarheidsstudie voorafgaand aan deze startnotitie nader onderzocht.

Het blijkt mogelijk om met handhaving van het bestaande gemaal aan de westzijde ervan een schutsluis te realiseren, die voldoet aan de norm voor deltaveiligheid en waar diepstekende zeegaande jachten (maatgevend voor de drempel van de sluis) en bruine zeilvaart (maatgevend voor de omvang van de sluis) kunnen passeren (zie figuur 4.2.1).

Strekdam en wachthaven aan zeezijde
Aan de zeezijde zal uit veiligheidsoverwegingen de strekdam moeten worden verlengd en zal voor schepen, die bij ongunstig getij richting de sluis komen een wachthavenvoorziening moeten worden gecreëerd. Dit zal effecten hebben op de kustmorfologie en de sedimentatie/ erosie balans. Dit moet in het kader van het MER nader worden onderzocht. Ook het effect (recreatie/ natuur) op het strand aan de westzijde van de strekdam, waar waarschijnlijk een nieuwe primaire strandvlakte zal ontstaan, moet nader worden bekeken. Hierbij moet het toekomstige beleid met betrekking tot het handhaven en verbeteren van de kustveiligheid worden betrokken. Voorts moet het benodigde (bagger) onderhoud van het zeewaarts gelegen uitwaterende kanaal en het gebruik ervan door de reddingsbrigade worden uitgezocht. Voor wat betreft de wachthaven wordt uitgegaan van een beperkt aantal ligplaatsen aan de zee- en eventueel ook aan de landzijde. Hier wordt geen jachthavenontwikkeling (met vaste ligplaatsen) voorgestaan. Wel zullen beperkte faciliteiten (steiger, afvalinzameling, mogelijkheid om aan wal te komen) kunnen worden aangebracht.

Gemaal en aangrenzende (weg)infrastructuur
Voor wat betreft het huidige gemaal bestaan bij het Waterschap Zeeuws-Vlaanderen plannen voor vervanging c.q. uitbreiding van pomp en motoren.

Figuur 4.2.1: Indicatief beeld van het gemaal en de sluis naast elkaar.

Bovenaanzicht:

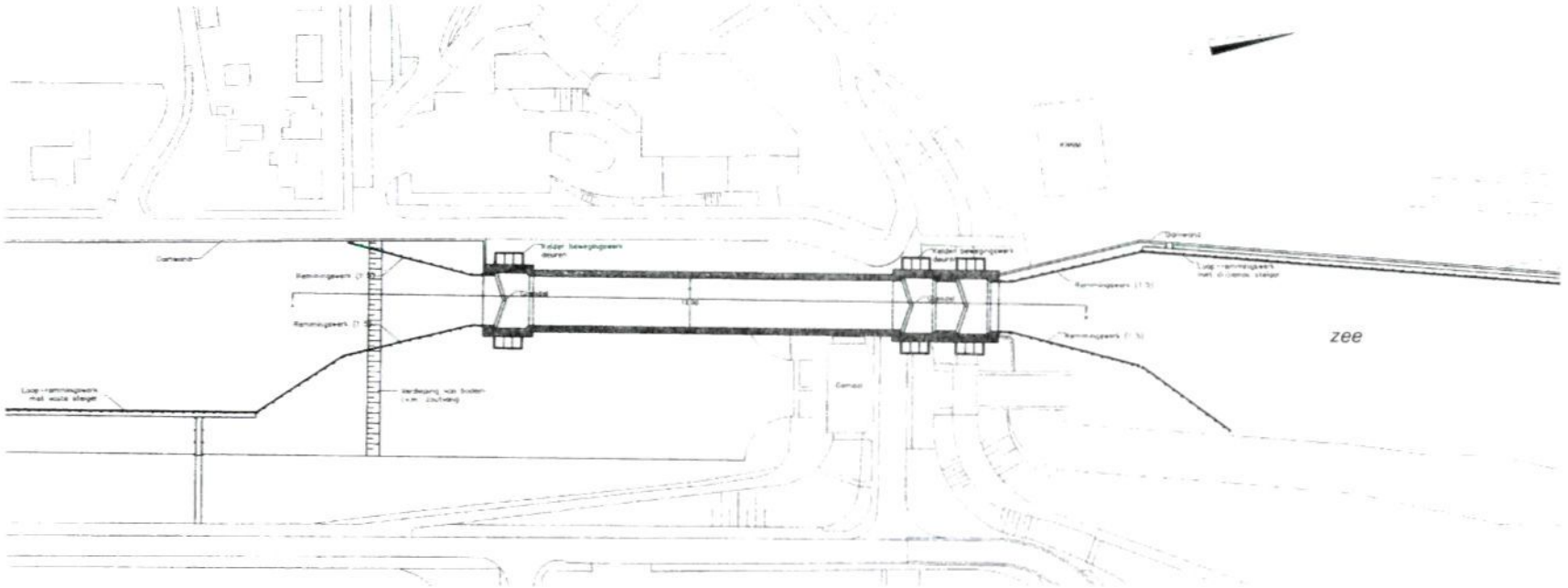

Zijaanzicht:

Bron: Grontmij BV, 2001.

De mogelijkheid wordt onderzocht om bij een uitbreiding van de capaciteit eventueel ook Vlaams oppervlaktewater via deze weg af te voeren naar zee. Bij de Vlaamse waterschappen (Zwinpolder, Nieuwe Hazegraspolder en Damse Polder) bestaat deze wens. Ook wordt er in het kader van de internationale Zwincommissie gestudeerd op de mogelijkheid om het gemaal zuidwaarts te verplaatsen en ter hoogte van de Witte Koksmuts het zoete water in te zetten voor procesgerichte natuurontwikkeling door het zoete water af te voeren via de Zwingeul.

Het project "Sluis aan Zee!' mengt zich niet in de zojuist genoemde discussies en daarbij behorende afwegingen. Van de andere kant zal vanuit het project 'Sluis aan Zee!' niets worden ondernomen of onderzocht dat de keuzemogelijkheden voor de toekomst kan beperken.

Beslissingen op de genoemde punten met betrekking tot capaciteit en locatie van het gemaal kunnen echter wel van invloed zijn op de toekomstige vormgeving en locatie van de zeesluis en het gemaal in zijn omgeving. Mocht voor wat betreft deze punten duidelijkheid ontstaan tijdens het opstellen van het MER, dan zal daarmee bij het ontwikkelen van alternatieven en effecten wel rekening worden gehouden. In het meest ingrijpende geval verdwijnt het gemaal van de huidige locatie. Dit geeft dan meer ruimte voor een (grotere danwel anders geplaatste) schutsluis. Bovendien zal in dat geval minder noodzaak bestaan voor aanpassing van de weginfrastructuur aan de westkant van het kanaal. Zonder de verplaatsing van het gemaal bestaat die noodzaak wel. De weg naar een aantal woningen en een hotel zal, ter hoogte van het sluizencomplex, smaller worden en deels moeten worden verplaatst. De verbinding over het gemaal/ schutsluis voor gemotoriseerd verkeer, die er op dit moment is vervalt. De oost-west verbinding zal worden overgenomen door een nieuwe brug over het te verbreden kanaal juist ten zuiden van de huidige kern Cadzand-Bad. Vooralsnog zijn handhaving van het huidige gemaal, aanleg van de schutsluis aan de westzijde daarvan en aanpassing van de weginfrastructuur de uitgangspunten voor het onderzoek dat in het kader van het milieu-effectrapport zal worden verricht.

Vanuit het Waterschap Zeeuws-Vlaanderen is aangegeven dat in de modelberekeningen, die in het kader van de diverse keuzes over de toekomstige functie van het gemaal in het waterhuishoudkundig systeem worden verricht, een kwantitatieve modelberekening gekoppeld aan de variant 'Sluis aan Zee!' kan worden meegenomen. In dat kader zal in ieder geval ook de mogelijkheid van uitbreiding van de capaciteit van het gemaal en het in de toekomst wegpompen van overtollig Vlaams water als doorkijkje op zijn kwantitatieve consequenties worden doorgerekend.

Varianten met betrekking tot zoutbezwaar kanaal
Indien wordt uitgegaan van handhaving van het huidige gemaal zal in het MER wel een tweetal varianten worden bestudeerd met betrekking tot de waterhuishoudkundige infrastructuur, die verschillende effecten hebben op het zoutgehalte van het kanaalwater. *De eerste variant* gaat uit van het huidige gemaal en een nieuwe schutsluis waar (in afwijking van het vigerende op zoet gerichte beleid) geen terugpompvoorzieningen voor het zoute water in zijn aangebracht.

In het MER zal worden bestudeerd tot hoeveel extra zoutindringing dit leidt in *de zomersituatie, ten opzichte van de huidige situatie. De effecten hiervan op* de voedselproductie (akkerbouw) mogelijkheden in de omgeving van het kanaal en eventueel ook op de natuurontwikkelingsmogelijkheden van bijvoorbeeld (zoete) boomkikker voortplantingsbiotopen worden in beeld gebracht en afgezet tegen de voordelen van de (her)introductie van een dynamische zoet/zout overgang en het aantrekken van hierbij behorende organismen, zoals de Brakwatergrondel, de Puitaal en (vegetatie) Zanichellia-typen. *De tweede variant* is een variant waarbij het zoute water uit de schutsluis wel wordt teruggepompt naar zee en vervangen door zoet water uit het kanaalpand alvorens de landwaarts gelegen sluisdeur wordt opengezet. De eventuele voordelen voor landbouw en patroongerichte natuur moeten bij deze variant worden afgezet tegen *de nadelen van langere schuttijden voor de watersport en de extra kosten die* het terugpompen met zich mee brengt.

Mocht overigens tijdens het opstellen van het MER duidelijkheid ontstaan over het uitbreiden van de capaciteit van het gemaal op de huidige locatie en het gebruik ervan voor het wegpompen van overtollig Vlaams water, dan zal naar verwachting de eerste te onderzoeken variant (verbrakking kanaal), niet langer aan de orde zijn.

4.3 Kanaal noordpand

Voor wat betreft het noordelijk kanaalpand zal sprake zijn van verbreding en verdieping van het vaarwater. Het laatste kan worden bereikt door sediment te verwijderen, danwel door het opzetten van het peil. Dit zal in het MER op basis van kosten en (in relatie tot wel of geen zoutbezwaar, zie hiervoor paragraaf 4.3) effecten op deltaveiligheid (waterkering), landbouw, natuur, mogelijkheden voor (her)inrichting van de oevers (voor natuur en mede daarop gerichte extensieve recreatievormen) worden vergeleken.

Ook hier is uitgangspunt dat een eventuele keuze voor peilopzet de toekomstige keuzes op het gebied van integraal waterbeheer en een eventuele toekom*stige keuze voor afwatering van de Belgische polders via het kanaal niet in de* weg mag staan. Modelberekeningen moeten uitwijzen wat hier de mogelijkheden zijn.
Voor wat betreft de effecten op het landbouwkundige gebruik dienen de drainerende werking van een dieper kanaal en de mogelijke verdrogingseffecten daarvan op landbouwgronden, onderwerp van onderzoek te zijn in het MER. Verder dienen de eventuele gevolgen van (openstaande) bruggen op de mogelijke consequenties voor het landbouwverkeer in beeld te worden gebracht.

Voor wat betreft de omvang van de verbreding van het kanaalpand is het uitgangspunt dat twee zeegaande middelgrote jachten elkaar op het kanaal (zon*der wachten) moeten kunnen passeren. Dit is uitgaande van de huidige diep*gang en omvang van schepen binnen de bestaande dijkvakken mogelijk. Indien echter rekening gehouden wordt met het doorzetten van de trend van de afgelopen decennia naar steeds grotere en dieper stekende jachten en bovendien rekening wordt gehouden met het ontwikkelen van een ecologische verbindingszone op de oostoever, die in planologisch opzicht zal worden beschermd,

dan lijkt het gelet op een duurzaam bereikbare haven verstandig dat in het kader van het MER ook de optie wordt onderzocht van een breder kanaal, waarbij de aan de westzijde gelegen dijk blijft liggen maar de aan de oostzijde gelegen dijk wordt aangepast. Dit heeft het voordeel dat dan tevens ruimte ontstaat voor ecologisch gewenste flauwe oeverprofielen en/of plasbermen en een goede uitgangssituatie voor een adequate zonering (op een beperkt aantal plekken) van op het kanaal gerichte extensieve recreatie (mensen die vanaf de wal boten komen kijken). Vanuit het water bezien biedt een integrale herinrichting van de oostoever van het kanaal de mogelijkheid voor het creëren van aanlegplaatsen, het op een aantal plaatsen waarnemen van natuuroevers, landschappelijk waardevolle inhammen en boten kijkende recreanten op de wal. Dit kan voor de eigenaar van de toervaartboot de aantrekkelijkheid van het opvaren van het kanaal, ten opzichte van een situatie waarin tot Retranchement in een strak kanaalpand tussen twee dijken moet worden gevaren aanzienlijk verbeteren. Een verbreding moet echter weer wel op de consequenties voor het huidige waterhuishoudkundige beheer en openhouden van keuzes voor de toekomst worden beoordeeld. Ook kan het afbreuk doen aan bestaand landbouwkundig grondgebruik. Vooralsnog worden beide varianten in het MER meegenomen.

Met betrekking tot de westoever blijft de bestaande dijk een strakke grens tussen het ten westen daarvan gelegen Zwingebied en het ten oosten daarvan gelegen recreatiekanaal. Dit moet ook een barrière blijven. Aanleggen aan de westzijde van het kanaal moet worden ontmoedigd. Bovendien zou kunnen worden overwogen om het wegvak vanaf restaurant de Witte Koksmuts of zelfs vanaf het dorp Retranchement tot aan de nieuwe brug bij Cadzand-Bad voor gemotoriseerd verkeer te sluiten en wellicht zelfs het laatste stukje vanaf de Witte Koksmuts tot aan de brug geheel te laten vervallen. De mogelijkheden hiervoor en de verkeerskundige consequenties moeten in het kader van het MER nader worden onderzocht. Het zou de toegankelijkheid van de dijk langs het Zwin van Nederlandse zijde nog verder beperken dan thans al het geval is. Hierbij moet wel bedacht worden dat aan Belgische zijde toeristen grootschalig worden aangemoedigd zich op de dijk langs het Zwin te begeven en er vanuit Knokke zelfs dwars door het duingebied een verharde fietsboulevard, direct langs de dijk richting de Witte Koksmuts een (onverharde) fietsverbinding en bij het vogelreservaat wandelpaden dwars door het sluftergebied zijn aangelegd.

4.4 Opties bij Retranchement

Bij Retranchement bestaat een veelheid aan keuzes, die integraal en in ruimtelijke samenhang moeten worden bekeken. Met betrekking tot het onderzoeken van de mogelijkheid voor een adequate verplaatsing van de camping de Wildhof wordt in het kader van 'Sluis aan Zee!' een inspanningsverplichting verricht (zie hiervoor ook paragraaf 2.5). Dit dient te leiden tot een adequate vervangende minimaal gelijkwaardige voorziening. Voorts is natuurcompensatie in de Versche Polder, die ligt tussen het Nederlandse gedeelte van de Willem-Leopoldpolder (al natuuurontwikkelingsgebied) en de wallen aan de oostzijde van Retranchement, een uitgangspunt voor de aan 'Sluis aan Zee!' gekoppelde natuurcompensatieplannen.

Voor wat betreft de ligging van het kanaal kan nog worden gevarieerd worden tussen (verbreding van het) bestaande kanaalpand (historische loop Zwingeul) en een meer westelijk gelegen kanaalpand op de rijksgrens in de Willem-Leopoldpolder, danwel ergens tussen die grens en het bestaande kanaal.

In dat geval zal echter wel in een nieuwe secundaire waterkering moeten worden voorzien aangezien de bestaande dijk dan tweemaal zal worden doorsneden. In het geval van verbreden van het bestaande kanaal zal echter de gelet op de gebeurtenissen in de Tweede Wereld Oorlog, in cultuurhistorisch opzicht waardevolle Hickmanbrug drastisch moeten worden aangepast.

Bij een keuze voor een nieuw kanaal ontstaat een eiland aan de onmiddellijke westkant van Retranchement. Uitgaande van verplaatsing van de landschappelijk slecht ingepaste camping de Wildhof, bijvoorbeeld naar een locatie ten zuiden van Retranchement (aan de oostzijde van het kanaal), ontstaan op dit eiland prachtige kansen voor een geheel nieuwe inrichting.
Hierbij kan in het kader van het MER gekeken worden naar varianten met een gecombineerde bestemming voor natuur en extensieve recreatievormen. Uitgangspunt voor alle varianten moet zijn het behoud van de rust, de natuur- en cultuurhistorische waarden en het huidige karakter van het (wonen) in dit rustige dorp. Gedacht wordt aan een beperkt aantal aanlegplaatsen voor passanten, die de natuur- of cultuurhistorisch bijzondere plekken van (de wallen) van Retranchement willen bezoeken. Vrijkomende grond uit een nieuw aan te leggen haven of kanaal kan benut worden voor herstelwerkzaamheden aan de wallen. Ook zou een parkeervoorziening aan de zuidzijde kunnen worden overwogen om op deze wijze al het toeristische autoverkeer dat thans in het dorp parkeert, uit de kern te kunnen weren en mensen vanaf het eiland te bewegen om de rijke natuur en cultuur van de omgeving verder te voet of per fiets te verkennen. Bij een keuze voor een eiland moet overigens wel rekening gehouden worden met de aanleg van twee bruggen waarvan er minimaal één (de zuidelijke) passeerbaar moet kunnen zijn voor gemotoriseerd verkeer. De bereikbaarheid van landbouwgronden moet onderdeel zijn van de analyse in het MER.

Bij een keuze voor een verbreding van het kanaal op de huidige locatie moet gekeken worden naar een verantwoorde aanpassing van de Hickmanbrug en naar de mogelijke (verdrogings)effecten in/op de bestaande natuurgebieden op de wallen alsmede de aangrenzende landbouwgronden.

4.5 Kanaal zuidpand

In dit gedeelte van het kanaal dat voor een gedeelte door de Willem-Leopoldpolder en de Zwinpolder loopt spelen met betrekking tot de verbreding dezelfde uitgangspunten en randvoorwaarden als bij het noordelijke kanaalpand.
Daar komt bij dat hier de waterhuishoudkundige functie van de zogenaamde Driekoker aan de zuidzijde van Retranchement zal moeten worden overgenomen door andere waterhuishoudkundige infrastructuur. Bruggen en aanpassing van (weg)infrastructuur zijn in dit gebied niet aan de orde.

De eventuele locatie aan de oostzijde van een vervangend kampeerterrein, eventueel in de Terhofstedepolder, en de mogelijkheid voor de reconstructie van de Rédoute van Terhofstede, een verloren gegaan cultuurhistorisch waardevol object, zullen in het kader van het MER nader worden onderzocht op de *mogelijkheden en de effecten.*

4.6 De jachthaven

Voor wat betreft de locatie van de jachthaven in Sluissche Haven- en Mariapolder wordt in het MER niet gevarieerd op de historische locatie (zie figuur 4.6.1). Dit zou overigens ook gelet op de bodemkundige opbouw niet verstandig zijn. Naast de voormalige Zwingeul bestaat het gebied namelijk uit jonge kwelders en al dan niet opgevulde kreekrestanten. Deze dienen bij voorkeur niet te worden vergraven. In technisch/financieel opzicht ontstaan voorts voor graafwerk en bouwen veel grotere risico's als gevolg van de veel grotere zettingsgevoeligheid van het gebied (samendrukkingseffecten van de bodem).

Bij de jachthaven wordt dus gekozen voor het uitgraven van de historische locatie en het herstel van de daarnaast gelegen in het verleden vergraven gedeelte van het historische wallen- en grachtencomplex, dat daarmee weer volledig wordt. In het MER zal veel aandacht moeten worden gegeven aan de manier waarop met de cultuurhistorische en archeologische verwachtingswaarden in dit gebied zal worden omgegaan. Naar schatting komt er bij de werkzaamheden 1 tot 2 miljoen m3 sediment vrij. De wijze waarop dat kan worden hergebruikt of afgevoerd wordt in het MER nader onderzocht. Vooralsnog lijken toepassing in de kustverdediging of herinrichting van de kustzone, aanwenden van klei in nabij gelegen natuurcompensatie- en natuurontwikkelingsgebieden of gebruik als afdekking in regionale stortplaatsen de beste opties.

De jachthaven zal eerst 'in den droge' worden gegraven. Afvoer per schip via een tevoren gegraven kanaal naar zee is gelet op de dimensies van de schutsluis geen optie. Transport per as (vrachtwagen) zal zeer omvangrijk zijn met alle tijdelijke hinder van dien (geluid, stof en verkeersveiligheid). Daarom wordt in het MER in elk geval ook de mogelijkheid van afvoer van zand per pijpleiding naar de Noordzeekustzone nader onderzocht. Deze leiding kan overigens voor het grootste gedeelte van het tracé in het huidige kanaal worden gelegd. Voor wat betreft het eerste gedeelte moet gezocht worden naar een in landschappelijk opzicht verantwoorde optie. Voor wat betreft het verbindende kanaaltracé vanuit de haven naar het noordoosten (door de Zwinpolder), waar het aansluit op het bestaande tracé, wordt gedacht aan een zo kort mogelijke verbinding tenzij uit nader onderzoek naar bodemverontreiniging (er liggen enkele voormalige stortplaatsen) blijkt dat dit moet worden aangepast.
Voor wat betreft de inrichting van de jachthaven en de directe omgeving bestaat reeds een globaal idee. Dit is neergelegd op de sheet in Figuur 4.6.1.
In het MER zal het effect van de recreatievaart ook buiten de haven in beeld moeten worden gebracht. Dit betreft ook het kanaal, de kustzone bij Cadzand-Bad en de eventuele effecten op scheepvaartveiligheid op de Westerschelde.
De wijze waarop de "rode functies" in het gebied (woningen, kades, faciliteiten, horeca, parkeervoorzieningen, configuratie ligplaatsen en infrastructuur) precies vorm krijgen en hoe daarop kan worden gevarieerd zal in het kader van

het MER en het op te stellen (voor)ontwerpbestemmingsplan nader worden gedetailleerd. De consequenties op het (woon- en leefmilieu) dienen ook op dat schaalniveau te worden onderzocht. Voor wat betreft het ruimte bieden aan nieuwe rode functies (zie hiervoor ook paragraaf 2.5) wordt in het kader van 'Sluis aan Zee!' uitsluitend nog gekeken naar locaties binnen de wallen van Sluis en niet meer naar woningbouw in het rustige gebied tussen Sluis en Retranchement, danwel tussen Retranchement en Cadzand-Bad.

N
0
500
1000 Meters

Figuur 4.6.2; De jachthaven in vogelvlucht

Sluis in de zomer van 1997! De jachthaven zoals die in 2003 aangelegd kan zijn krijgt hier al vorm! Het herstel van de vestingwerken langs de haven is tevens in beeld gebracht. *(foto: Sky-Pictures, bron: RBOI)*

Een veelbelovende optie hierbij is om met compacte woningen c.q. appartementen direct aan te sluiten op de kwaliteiten van de historische haven, het hier vroeger gelegen, door Napoleon verwoeste, Kasteel van Sluis en de aan de andere zijde van de haven gelegen Poort van Bourgondië. Tussen deze panden kon vroeger de haven worden afgesloten met een ketting. De historische locaties, in figuur 4.6.1 indicatief aangegeven met de zwarte stip en het daartegenover gelegen carrée, bieden een uniek aanknopingspunt voor een stedenbouwkundig ontwerp. Dit wordt in het (voor)ontwerp bestemmingsplan nader uitgewerkt.

4.7 Samenstelling voorkeurs- en meest milieuvriendelijk alternatief

Op basis van een aantal criteria, die tijdens het opstellen van het MER zullen worden vastgesteld zal een vergelijking worden gemaakt van de verschillende alternatieven en varianten die qua plaats, vormgeving en moment van aanleg aan de orde zijn. Voor elk van de hierboven beschreven deeltrajecten zal een vergelijking worden gemaakt en zullen de voor- en nadelen in beeld worden gebracht voor het milieu (waartoe ook het woon- en leefmilieu, het gebruik als landbouwgrond, verkeer en vervoersmogelijkheden, de natuurwaarden, de cultuurhistorische waarden en het landschap worden gerekend), de kosten en de mate waarin de sociaal-economische doelen van het project kunnen worden verwezenlijkt.

Op basis van die vergelijking wordt een beperkt aantal integrale alternatieven samengesteld. Deze dienen als basis voor een integrale effectvergelijking en het definiëren van het voorkeurs- (VKA) en het meest milieuvriendelijk alternatief (MMA). Door de initiatiefnemers wordt er, gelet ook op de dubbele doelstelling van het project zoveel mogelijk naar gestreefd om het VKA en het MMA samen te laten vallen. Het onderzoek dat in het teken van het MER zal worden verricht is dus met name gericht op het optimaliseren. Dat wil zeggen: het minimaliseren en waar niet te vermijden compenseren van negatieve effecten en het maximaliseren van positieve effecten.

5. KWALITEITEN, POTENTIES EN EFFECTEN

5.1 *De referentie-situatie voor het toetsen van effecten*

De huidige kwaliteiten van het gebied en de ontwikkelingsmogelijkheden (potenties) daarvan worden in het MER uitvoerig beschreven. Deze beschrijving dient als referentie voor het bepalen van de effecten van de voorgenomen activiteit. Voor wat betreft de zogenaamde autonome ontwikkeling van het gebied wordt vooruitgeblikt naar het jaar 2005. De vraag die daarbij in het MER beantwoordt moet worden is hoe het gebied zich zal ontwikkelen in de situatie zonder 'Sluis aan Zee!'?

De voortzetting van sociaal-economische trends en de ontwikkelingen in de landbouw, de realisatie van begrensde natuurontwikkelingsgebieden en de realisatie van reeds voorgenomen (voorzover in vigerend ruimtelijk beleid vastgelegde) andere ontwikkelingen, zijn allemaal onderdeel van de referentiesituatie, waaraan de effecten van 'Sluis aan Zee!' moeten worden getoetst.

5.2 Projectgebied en studiegebied

Het project- of plangebied voor het MER bestaat uit het gebied waarop daadwerkelijk wordt ingegrepen (zie figuur 4.1.1). Het studiegebied van het MER, dat wil zeggen het gebied waar gekeken wordt naar de effecten en naar de mogelijkheden voor natuurcompensatie, is veel ruimer dan het projectgebied.

Als studiegebied van het MER wordt voor wat betreft landschap, natuur en cultuurhistorie (de zogenaamde LNC-waarden) nadrukkelijk ook over de landsgrenzen heengekeken. Als westelijke grens wordt hier aangehouden de begrenzing van het internationale Zwingebied.

Als oostelijke grens wordt aangesloten bij de landschapsstructuur, zoals deze in 2001 in het landschapsbeleidsplan 'Sluis aan Zee!', door de Dienst Landelijk Gebied van het ministerie van LNV is vastgelegd (zie figuren 5.2.1 en 5.2.2). Het plan sluit nauw aan bij de landschapsvisie zoals deze binnen de Gebiedscommissie voor geheel West Zeeuws-Vlaanderen is opgesteld.

De westelijke begrenzing van de noordelijke kern van "Het Eiland van Cadzand" en de westelijke grenzen van de schillen (polders) aan de westzijde van de twee kernen van het "Eiland van Cadzand" vormen de grenzen van het studiegebied van het MER 'Sluis aan Zee!'

Aan de zuidzijde is de begrenzing van het studiegebied gelegen op de expresweg naar Knokke.

Figuur 5.2.1; Landschapsstructuur Zwingeul

De Zwingeul bestaat uit:

- Randen (1)
- De oude geul (2)
- Waterweg (3)

Bron: Dienst Landelijk Gebied 2001

Figuur 5.2.2; Landschapsstructuur Eiland van Cadzand

Het Eiland van Cadzand bestaat uit:

- Kernen (1)
- Schillen (2)
- Randen (3)

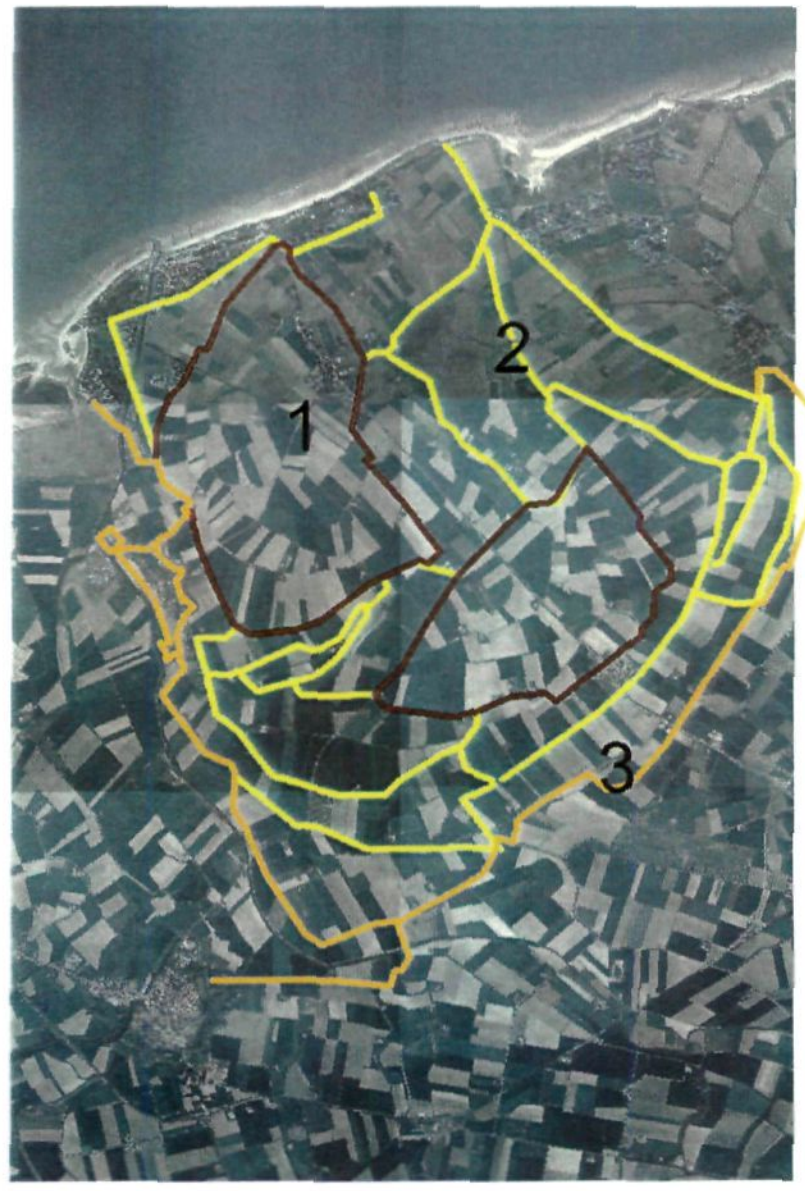

Bron: Dienst Landelijk Gebied 2001

5.3 Huidige en potentiële waarden in het studie-gebied en effecten

Dat het studiegebied voor de LNC waarden goed aansluit bij zowel de structuur van het internationale ecosysteem als van de archeologische en cultuurhistorische verwachtingswaarden blijkt uit respectievelijk figuur 5.3.1 als 5.3.2.

Deze figuren geven ook een goed overzicht van de in het studiegebied te verwachten waarden, welke in het kader van het MER nader worden bestudeerd.

Voor de overige aspecten (waterhuishoudkundige en verkeerskundige infrastructuur, woon- en leefmilieu) wordt iets ruimer gekeken naar het functioneel samenhangende gebied waarop de verschillende deelactiviteiten (ook in de aanlegfase) mogelijk effecten hebben.

Voor deze aspecten treft u een overzicht van de belangrijkste droge- en natte infrastructuur in de huidige situatie in de onderstaande figuur 5.3.3.

De effecten van de voorgenomen activiteit en alternatieven zullen op basis van aan het vigerende beleid ontleende criteria met betrekking tot milieu, natuur, landschap, cultuurhistorie worden getoetst. Ook zal getoetst worden aan kosten en aan de vraag in hoeverre de doelstellingen van het project kunnen worden gehaald.

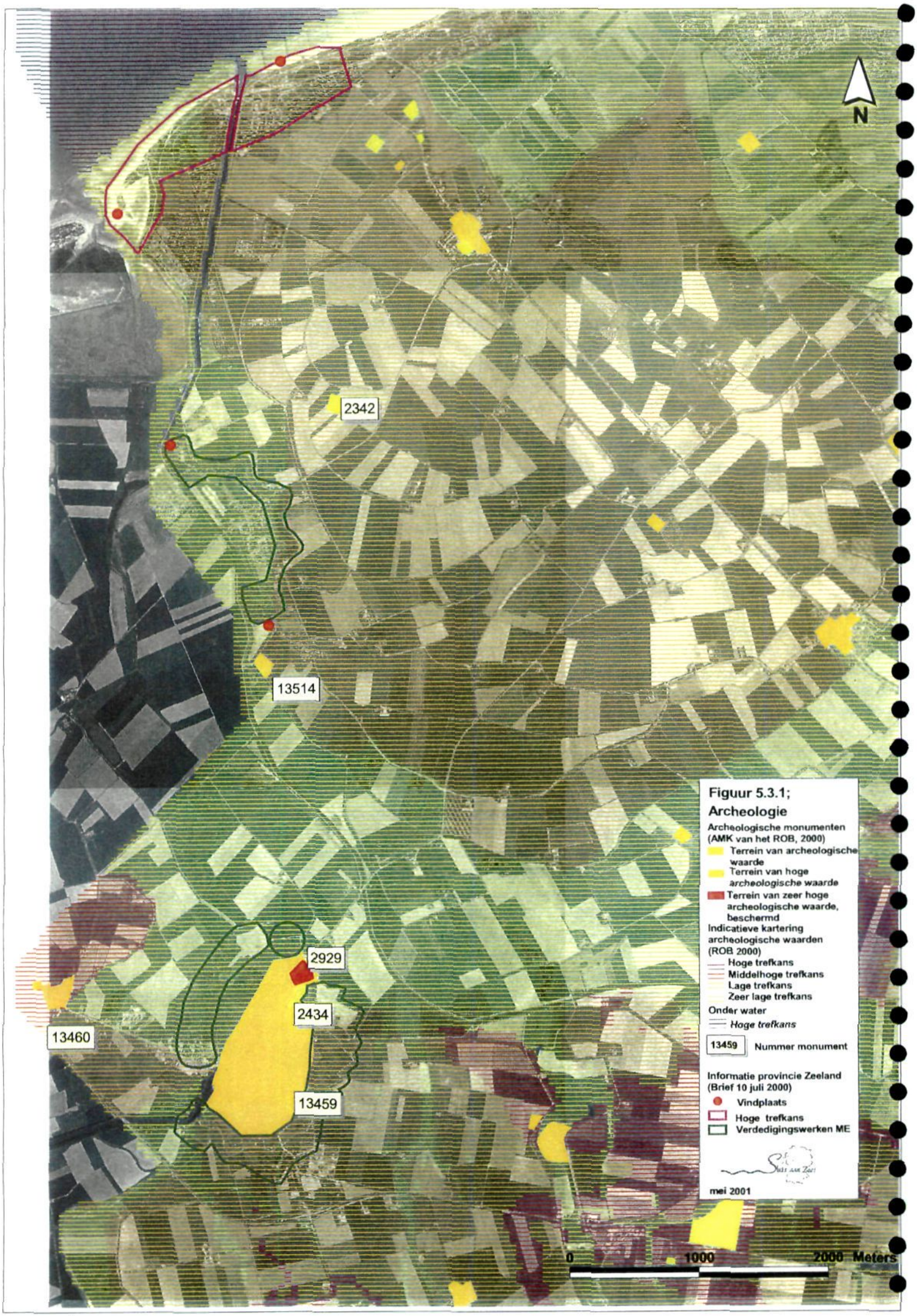
N
2342
13514
2929
2434
13460
13459
Figuur 5.3.1;
Archeologie
Archeologische monumenten (AMK van het ROB, 2000)
Terrein van archeologische waarde
Terrein van hoge archeologische waarde
Terrein van zeer hoge archeologische waarde, beschermd
Indicatieve kartering archeologische waarden (ROB 2000)
Hoge trefkans
Middelhoge trefkans
Lage trefkans
Zeer lage trefkans
Onder water
Hoge trefkans
13459 Nummer monument
Informatie provincie Zeeland (Brief 10 juli 2000)
Vindplaats
Hoge trefkans
Verdedigingswerken ME
mei 2001
0
1000
2000 Meters

Figuur 5.3.2; Natuur bestaand, verworven of te verwerven

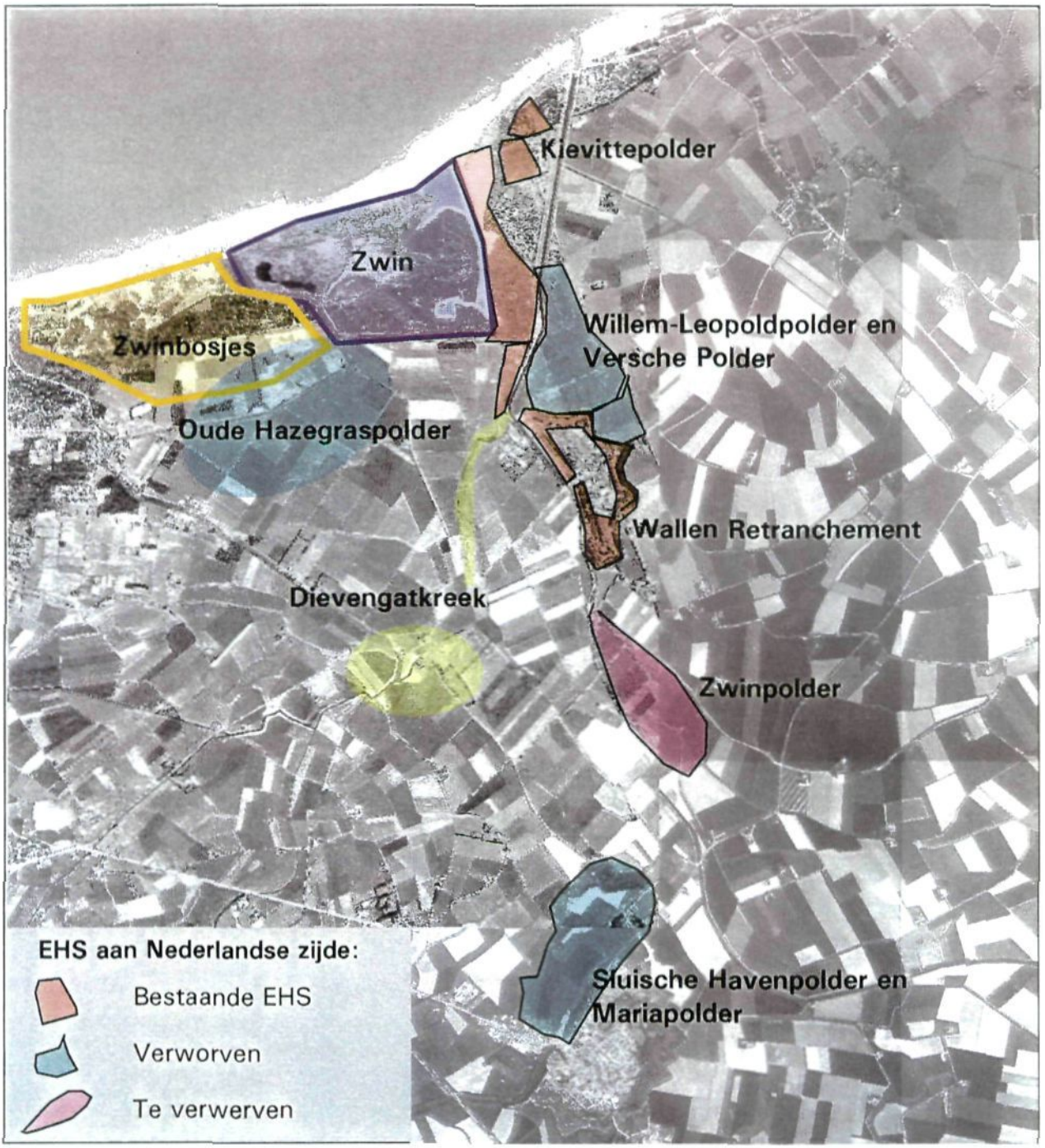

Figuur 5.3.3; Droge en natte infrastructuur

Gebied A, 1_33:
10 hectare
ZP = -20 cm
WP = -20 cm

Gebied B, 1_3:
25 hectare
ZP = -50 cm
Wp = -70 cm

Gebied C, 1_30:
59 hectare
ZP = +4 cm
WP = -30 cm

Gebied D, 1_31:
266 hectare
ZP = -40 cm
Wp = -75 cm

Gebied E, 1_27:
194 hectare
ZP = +10 cm
WP = -40 cm

Gebied F, 1_26:
112 hectare
ZP = +30 cm
WP = -10 cm

Gebied G, 1_1b:
4000 hectare
ZP = -55 cm
WP = -80 cm

Gebied H, 1_1:
3226 hectare
ZP = -80 cm
WP = -90 cm

ZP = zomerpeil
WP = winterpeil

LEGENDA

- 80 km Gebiedsontsluitingsweg A
- 80 km Gebiedsontsluitingsweg B
- 60 km Erftoegangsweg A
- Watergang

In- of uitlaat sluis

Sluis aan Zee!

BIJLAGEN

BIJLAGE A:

Verklarende woordenlijst (afkortingen en begrippen)

Verklarende woordenlijst

Aanlegfase	In het MER: fase gedurende welke activiteiten worden uitgevoerd die specifiek verband houden met de verbetering van de dijk.
Aanlegplaats	Plaats waar een jacht voor korte of langere duur aan wal af kan meren.
Aanzanding	Aanbrengen (actief) of terecht komen (passief in stroomluwte) van zand.
Accommoderen	Plaats bieden.
Agalev	Vlaamse politieke partij 'Anders GAan LEVen'. In Nederland qua politieke kleur te vergelijken met 'Groenlinks'.
Alternatief	Een totaaloplossing. Kan zijn opgebouwd uit een reeks van varianten op de voorgenomen activiteit.
Of:	andere wijze dan de voorgenomen activiteit om (in aanvaardbare mate) tegemoet te komen aan de doelstelling(en). De Wet milieubeheer schrijft voor dat in een MER alleen alternatieven moeten worden beschouwd die redelijkerwijs in de besluitvorming een rol kunnen spelen. De richtlijnen geven mede richting aan dat begrip 'redelijkerwijs'.
Amfibieën	Koudbloedige, gewervelde dieren die zowel op het land als in het water leven (kikkers, padden, salamanders).
Amfibische oeverzone	met flauw begroeid talud, geschikt leefgebied voor amfibieën.
AMINAL	Vlaamse Ministerie: Administratie Milieu, Natuur en Landinrichting
IN	Instituut voor Natuurbehoud
ANWB	Nederlandse toeristenbond (voorheen Algemene Nederlandse Wielrijders-Bond)
Archeologische verwachtings-kaart	Kaart die op basis van archeologisch onderzoek aangeeft hoe groot de kans is dat zich archeologische waarden bevinden in de ondergrond van een bepaald gebied.
Archeologische waarden	Belangrijke archeologische eigenschappen van een gebied.
Areaalvermindering	*Verkleining van de oppervlakte*
Art.	Artikel.
Autonome ontwikkeling	Op zichzelf staande ontwikkeling (die ook plaatsvindt als de voorgenomen activiteit niet wordt uitgevoerd).

Avifauna	*Vogelwereld.*
Bandbreedte	Variatie waarbinnen gezocht wordt naar oplossingen.
Beleving	Bewuste ervaring.
Belfort	(Oudfrans Beffroi), in de Middeleeuwen in vele Zuid-Nederlandse steden gebouwde toren aan of bij een stadhuis of markthal, waarin de stadsklokken hingen.
Beoordelingscriteria	Maatstaven bij een beoordeling
Bergingscapaciteit	Hoeveelheid neerslag die opgevangen kan worden, door sponswerking van de bodem, of in open water, voor zij uit afstroomt
Bestemmingsplan	Plan betreffende de bestemmingen van een terrein.
Bevoegd gezag	Overheidsorgaan dat bevoegd is een besluit te nemen over de voorgenomen activiteit van de initiatiefnemer.
BG	Bevoegd Gezag.
Binnendijks	De beschermde kant van de dijk, niet aan de kant van het water, maar aan de landzijde.
Biotoop	Leefomgeving van een leefgemeenschap van planten en/of dieren.
BRTN	Beleidsvisie voor de Recreatie Toervaart Nederland
Bruine zeilvaart	Grotere professionele jachten die gebruikt worden voor de chartervaart (verhuur).
Buitendijks	De niet beschermde zijde van de dijk, aan de kant van het water.
BWK	Biologische Waarderings Kaart
Cel-m.e.r.	Commissie van onafhankelijke deskundigen in Vlaanderen, vergelijkbaar met de Nederlandse Commissie m.e.r., van AMINAL
Commissie m.e.r.	Commissie van onafhankelijke deskundigen die in Nederland het bevoegd gezag adviseert over de gewenste inhoud van het MER en in een latere fase over de kwaliteit van het MER.
Compensatie	Het creëren van nieuwe waarden die vergelijkbaar zijn met verloren gegane waarden. Indien het volledig onvervangbare waarden betreft, heeft compensatie betrekking op het creëren van zo vergelijkbaar mogelijke waarden.

Cultuur-historische elementen	Elementen die informatie bevatten over het door menselijk handelen tot stand gekomen landschap.
dB (A)	Decibell (A-gewogen), maat voor geluidssterkte waarbij een frequentie-afhankelijke correctie wordt toegepast voor de gevoeligheid van het menselijk oor.
Deltaveiligheid	De zekerheid die volgens de normen van de Wet op de waterkering aan een gebied geboden wordt door de aanwezigheid van waterkeringen. Deze waterkeringen (o.a. dijken, duinen en sluizen) zijn uitgevoerd volgens deze bepaalde normen om de overstromingskans te beperken tot één keer per vastgesteld aantal jaren (b.v. 1:4.000).
Differentiëren	Onderscheid maken.
Dijkteen	Overgang van dijkhelling naar maaiveld.
Dijktracé	Een strook grond waarop een nieuwe dijk aangelegd kan worden of de verbetering van de bestaande dijk kan plaatsvinden.
Driekoker	Een type stuw waarmee de waterstand achter dit 'kunstwerk' opgestuwd wordt. Het bevat drie kokers met stuwkleppen of –schuiven waarmee het water gereguleerd doorgelaten kan worden.
Duiker	Ondergrondse betonnen koker voor het doorlaten van water.
Duurzame Ontwikkeling	Een ontwikkeling die aan de behoeften van de huidige tijd tegemoet komt, zonder dat de mogelijkheid voor toekomstige generaties om aan hun behoeften te voldoen gevaar loopt.
Dwarsprofiel	Beloop van een doorsnede, loodrecht op de lengterichting.
Ecologie	De wetenschap van betrekkingen tussen organismen en hun milieu.
Ecologische hoofdstructuur	Begrip gelanceerd in het Nederlandse Natuurbeleidsplan bestaande uit kern- en natuurontwikkelingsgebieden en verbindingszones.
Ecotoop	Leefruimte voor een bepaald soort organisme.
Eutrofiëring	Voedselrijkdom, het meer verzadigd raken van de bodem of het water met voedingsstoffen.
EHS	Ecologische Hoofd Structuur
Estuaria	Door getijstromen wijde riviermond

Extensief	Met geringe intensiteit.
Evaluatie	Het in een concreet geval onderzoeken van de daadwerkelijk optredende gevolgen bij aanleg en gebruik van een activiteit.
EZ	(Ministerie van) Economische Zaken
Fauna	Dierenwereld.
Flora	Plantenwereld.
Floristische waarden	Gebiedseigenschappen die vanuit het oogpunt van de aldaar aanwezige plantensoorten van belang zijn.
Fysieke ruimte	Oppervlakte die beschikbaar is.
Gebruikswaarde	Waarde, bepaald door het gebruik dat men van iets kan maken (nuttige waarde), met name bepaald door het hier en nu.
Geluidhinder	Gevaar, schade of hinder als gevolg van geluid.
Gemaal	Installatie om polders te ontlasten van overtollig water, zodat het peil in de polders op een gewenst peil gehouden kan worden.
GEN	Grote Eenheden Natuur, onderdeel van het Vlaams Ecologisch Netwerk.
GENO	Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling, onderdeel van het Vlaams Ecologisch Netwerk.
Generiek	Algemeen.
Geografisch	Aardrijkskundig.
Geohydrologie	Wetenschap die de samenhang tussen de geologie en het voorkomen en de stroming van het grondwater bestudeert.
Geomorfologie	Wetenschap die zich bezighoudt met de ontstaanswijze, vorm en opbouw van het aardoppervlak.
Getijkreek	Waterloop, in open contact met de zee, met zout of brak water, waarin de invloed van eb en vloed merkbaar is door wisselende waterstanden
GS	Gedeputeerde Staten.
Habitat	Natuurlijk woongebied van een organisme of levensgemeenschap.
Historisch-morfologisch	Leer en beschrijving van de vormen van het aardoppervlak vanuit geschiedkundig oogpunt.
Hypothetisch	Theoretisch verondersteld.

Implementatie	Uitvoering.
Initiatiefnemer	Een natuurlijk persoon, danwel een privaat- of publiekrechtelijk rechtspersoon (een particulier, bedrijf, instelling of overheidsorgaan), die een bepaalde activiteit wil (doen) ondernemen en daarover een besluit vraagt.
Integraal	Op zichzelf bestaand, een geheel uitmakend.
IVON	Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk, bestaand uit natuurverbindings- en natuurverwevingsgebieden, Vlaanderen.
KNWV	Koninklijk Nederlands Watersport Verbond.
Kosteneffectief	(Relatief) goedkoop.
Kreekruggen	Wallen van afgezet zand en lichte klei langs getijkreken, hoger gelegen dan de poelen, omdat het zand en lichte klei op deze ruggen minder inklonk dan het klei op veen in de poelen, zie ook Oeverwallen.
Kwantitatieve informatie	Informatie die in getallen kan worden uitgedrukt.
Kwel	Opwaarts gerichte grondwaterstroming.
Kwelder	Buitendijks (aan de waterzijde van de dijk) gelegen aangeslibd land, dat bij gewone vloed niet meer onderloopt.
Landschap	Het geheel van visueel waarneembare kenmerken aan het oppervlak van de aarde.
Lineair	Lijnvormig
LNC-waarden	Landschaps-, natuur- en cultuurhistorische waarden.
LNV	Nederlands Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij.
m^3	Kubieke meter.
Maaiveld	Aardoppervlak.
Meest Milieuvriendelijke alternatief	Het alternatief dat wordt beschreven in artikel 7.10, lid3 van de Wet milieubeheer: "het alternatief, waarbij de beste bestaande mogelijkheden ter bescherming van het milieu worden toegepast." Aangezien het gaat om een alternatief, gelden dezelfde beperkingen als voor andere alternatieven. Dat betekent dat het niet louter een referentie is (de ideale oplossing voor het milieu), maar moet behoren tot de mogelijkheden, die redelijkerwijs bij de besluitvorming een rol kunnen spelen.
m.e.r.	Milieueffectrapportage: de procedure. Hulpmiddel bij de besluitvorming, dat bestaat uit het maken, beoordelen en gebruiken van een MER en het evalue-

	ren achteraf van de gevolgen voor het milieu door de uitvoering van een mede op basis van dat MER genomen besluit, een en ander met inachtneming van de voorgeschreven procedurele uitgangspunten uit de Wet milieubeheer.
MER	Milieueffectrapport: het rapport dat bij de m.e.r. tot stand komt.
Milieu	(Volgens de Nederlandse Wet algemene bepalingen milieuhygiëne) het geheel van en de relaties tussen water, bodem, lucht, mensen, dieren, planten en goederen.
Mitigatie	Het verminderen van nadelige effecten (op het milieu) door het treffen van bepaalde maatregelen.
MMA	Meest Milieuvriendelijke Alternatief.
Morfologie	Leer en beschrijving van de vormen van het aardoppervlak.
NAP	Nieuw Amsterdams Peil; het Nederlands standaard vergelijkingsvlak voor de hoogteligging.
Natuurgebied	Een gebied met duidelijke natuur- en landschapswaarden die in hun planologische functieaanduiding (mede) tot uiting komen.
Natuurkerngebieden	Gebieden in de Nederlandse Ecologische Hoofdstructuur, bestaand uit natuurterreinen, landgoederen, bossen, grote waterren en waardevolle agrarische cultuurlandschappen, minimaal 250 ha groot, met al bestaande bijzondere ecologische waarden van nationalen en/of internationale betekenis.
Natuurontwikkeling	Het scheppen van omstandigheden waarin natuurlijke ecosystemen zich kunnen ontwikkelen.
Natuurontwikkelingsgebieden	Gebieden met goede mogelijkheden voor het ontwikkelen van natuurwaarden, van nationale en/of internationale betekenins
Natuurverbindingsgebieden	Gebieden die ongeacht hun oppervlakte van belang zijn voor de migratie van planten en dieren tussen de gebieden van het Vlaamse VEN, en/of natuurreservaten, onderdeel van het IVON.
Natuurverwevingsgebieden	Gebieden waarin verschillende functies voorkomen en die worden gekenmerkt door hoge natuurwaarden, onderdeel van het IVON.
NED	Nieuwe Economische Dragers
NEI	Nederlands Economisch Instituut.
Nul-alternatief	Beschrijving van de bestaande toestand van het milieu en van de autonome ontwikkeling daarin als de voorgenomen activiteit noch één der alternatieven wordt uitgevoerd. Het nul-alternatief fungeert als ijkpunt; de milieugevolgen van de voorgenomen activiteit en van de in beschouwing genomen alternatie-

	ven worden telkens vergeleken met de situatie dat de voorgenomen activiteit niet wordt uitgevoerd.
NVVP	Nederlands Nationaal Verkeers- en Vervoersplan.
OBB	Ontwerp Bestemmingsplan Buitengebied.
Objectiveren	Objectief bekijken, niet beïnvloed door eigen gevoel.
Oeverwallen	Wallen van afgezet zand en lichte klei langs getijkreken, ook Kreekruggen genoemd, zie ook aldaar.
Ontwatering	Afvoer van water uit percelen over en door de grond, in dit geval door middel van een sloot.
Ontwerpplan	Een relatief gedetailleerde uitwerking van het voorkeurs-alternatief, dat op basis van grondmechanisch onderzoek is onderbouwd en waarin een landschapsplan is opgenomen.
Open planproces	Planproces, waarbij de belanghebbenden in een vroegtijdig stadium bij de voorbereidingen worden betrokken.
Opzetten waterpeil	Het verhogen van de oppervlaktewaterstand.
Parameter	Kenmerkende grootheid.
Passantenplaats	Tijdelijke ligplaats voor jachten die korte tijd op die locatie verblijven.
Penvoerend	Coördinerend.
Plangebied	Dat gebied, waarin de voorgenomen activiteit of één der alternatieven kan worden gerealiseerd.
Platen	Zandbank, ondiepte
Poelen (1)	Veedrenkplaats, veelal klein en rond, door de mens gegraven open water, dat belangrijk voortplantingsbiotoop kan zijn voor amfibieën.
Poelen (2)	(Ook bekend als Poelgebied) De gebieden die verder van getijkreken afgelegen zijn waarop bij overstroming (vloed) kleideeltjes in lagen zijn afgezet. Deze klei (op veen) is na bedijking verder ingeklonken dan de zandige afzettingen op de kreekruggen.
Populatie	Verzameling van individuen van één soort die in een bepaald gebied voorkomen.
Potenties	(Ontwikkelings)mogelijkheden.
PRS-WV	Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan West-Vlaanderen.

RAAP	Een Nederlands Archeologisch adviesbureau.
Recreatieve zonering	Verdeling in zones vanuit het oogpunt van recreatieve mogelijkheden.
Referentie	Vergelijking (maatstaf).
Redoute	Eenvoudig rechthoekig gesloten verdedigingswerk.
Relict	Overblijfsel van historische aard.
Retranchement	Tweede wal of verschansing waarachter men zich terugtrekt als de eerste verloren is gegaan
Risico	De ongewenste gevolgen van een bepaalde activiteit verbonden met de kans dat deze zich zullen voordoen (dus risico = kans x effect).
Richtlijnen	De door het bevoegd gezag na het vooroverleg te bepalen wenselijke inhoud van het op te stellen MER.
Rode lijst	Lijst van planten. Lijst van vlinders, Lijst van zoogdieren en lijst van vogels waarvan bekend is, dat zij zodanig achteruitgaan dat zij in hun voortbestaan worden bedreigd.
RSD	Rijn-Schelde-Delta
RSV	Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen
Ruimtelijke kwaliteiten	Eigenschappen die iets zeggen over de manier waarop een bepaald gebied wordt beleefd of benut.
RWS	Rijkswaterstaat, onderdeel van het Nederlandse Ministerie van V&W
Schorren	Buitendijkse aanwas die alleen bij hoog water onderloopt en begroeid is
Sedimentatie	Afzetting.
Schutsluis	Kunstmatige waterkering, die de verbinding tussen twee wateren met deuren kan afsluiten of openstellen, en waardoor vaartuigen in staat worden gesteld van water met één peil in water met een ander peil over te gaan.
SP	Vlaamse en Nederlandse politieke partij de 'Socialistische Partij'.
SRN	Stichting Recreatietoervaart Nederland.
Startnotitie	*Eerste product in de m.e.r.-procedure, waarmee de formele start van de pro*cedure wordt gemarkeerd.

Stedenbouw-kundig concept	Concept waarin de aanleg, ontwikkeling en uitbreiding van steden wordt beschreven met daarmee gepaard gaande problemen van esthetische, bouwtechnische, verkeerstechnische en economische aard.
Strekdam	Een kunstmatige dam vanaf de oever in een rivier of zee, waardoor de golfslag en het stromingspatroon van het water gestuurd wordt. Zo ontstaat een luwte in de stroming achter de dam.
Stroomgebied	Een gebied waaruit het afstromende water door één bepaalde waterloop wordt bepaald.
Studiegebied	Bestudeerd of te bestuderen gebied. Dit is breder dan het plangebied.
Stuwpeil	Waterhoogte waartoe een stuw het water opstuwt.
SVV-II	Het Nederlandse Tweede Structuurplan Verkeer- en Vervoer.
Toekomst-waarde	Term, in dit rapport gebruikt naast de term gebruikswaarde, om aan te geven dat het gebrek aan nut in het hier en nu, niet noodzakelijkerwijs betekent dat dit ook in de toekomst zo is. In het algemeen scoort een bepaalde uitvoering op toekomstwaarde hoger naarmate dit ruimte biedt om zonder kapitaalvernietiging iets op flexibele wijze aan te passen.
Toetsings-criteria	Maatstaven aan de hand waarvan de toetsing plaatsvindt.
Variant	Een van de voorgenomen activiteit afwijkende mogelijkheid om een deelprobleem op te lossen. Een variant is niet als complete activiteit beschreven in het MER (want dan zou er sprake zijn van een alternatief).
Vaste ligplaats	Plaats die door de eigenaar van een jacht gehuurd wordt voor het daar voor langere duur aanleggen van zijn jacht.
Vegetatie	De ruimtelijke verschijningsvorm van wilde planten in een bepaald gebied in de door hen zelf aangenomen orde en structuur.
Veld-inventarisatie	Inventarisatie die in het betreffende gebied zelf is uitgevoerd.
VEN	Vlaams Ecologisch Netwerk, dat bestaat uit Grote Eenheden Natuur (GEN) en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling (GENO). Een samenhangend en georganiseerd geheel van gebieden van de open ruimte waarin een specifiek beleid inzake het natuurbehoud, gebaseerd op de kenmerken en elementen van het natuurlijke milieu, de onderlinge samenhang tussen de gebieden van de open ruimte en de aanwezige en potentiële natuurwaarden wordt gevoerd.
Verbindingszone	Gebieden die kern- en natuurgebieden als het ware aan elkaar knopen. Ze zijn belangrijk voor de verspreiding van en de contacten tussen planten en dieren.
Verbrakking	Het zouter worden van zoet water.

Verkaveling	Verdeling in stukjes grondgebied.
Vigerend	Van kracht zijnde.
Visueel	Gericht op het zien.
Voorbereidingsbesluit	Term afkomstig uit de Wet op de Ruimtelijke Ordening, doelend op het besluit van een gemeente waarin de hoofdlijnen worden vastgelegd van een verandering van het grondgebruik op een bepaalde plaats.
Voorgenomen activiteit	Geheel van handelingen, ingrepen en dergelijke bedoeld ter realisatie van bepaalde doelstellingen of ter oplossing van bepaalde problemen.
Voorkeursalternatief	Datgene wat volgens het MER en/of bijbehorende ontwerp-besluiten/vergunningaanvragen of bijgestelde versies hiervan – dus na afweging van milieu-effecten – de voorkeur van de initiatiefnemer heeft om de doelstellingen zo goed mogelijk te realiseren.
Vooronderzoek	Voorafgaand, voorbereidend onderzoek.
VROM	Nederlands (Ministerie van) Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieubeheer.
V&W	Nederlands (Ministerie van) Verkeer en Waterstaat
Wachthaven	Haven binnen en/of buiten de schutsluis waar jachten (korte tijd) veilig aan kunnen leggen om te wachten voordat doorgang door de sluis mogelijk is.
Waterfluctuatie	Variatie in waterpeil.
Waterkering	Dijk.
Wow	Wet op de waterkering.
WRO	Wet op de Ruimtelijke Ordening.
Zeedijk	Waterkering die de hoogste waterstanden op zee keert.
Zetting	Het samendrukken van bodemmateriaal (klei, zand, enz.), waardoor het maaiveld oftewel de bodemhoogte zakt.
Zoutbezwaar	De indringing van zout of brak water in zoet water. Bijvoorbeeld de indringing van zeewater in het kanaal waardoor gevolgen voor het zoete watergebruik optreden.

BIJLAGE B:

Literatuurlijst

Literatuurlijst

Adviesbureau RBOI, 2000. Sluis-Aardenburg, structuurvisie Sluis aan Zee.

Initiatiefgroep Zwingeulproject 'Sluis-aan-Zee', 1999. Zwingeul Project.

Rabobank Nederland, stafgroep Economisch Onderzoek, 1999. Jachthaven Sluis, Eindrapport.

SVAŠEK, 1999. Sluis aan Zee, Technische haalbaarheidsstudie.

SVAŠEK, 2001. Aanvullende haalbaarheidsstudie Sluis aan Zee.

AMINAL, 1997. Richtlijnenboek voor het opstellen en beoordelen van milieueffectrapporten; Deel 1: Procedurele aspecten. Afdeling Algemeen Milieu- en Natuurbeleid, Cel M.e.r..

Bestuurlijke Commissie West Zeeuwsch-Vlaanderen, 2000. Programmaplan en projectopdrachten gebiedsgerichte aanpak West Zeeuwsch-Vlaanderen.

European institute for comparative urban research (Euricur), 1999. Sociaal-Economisch en Bestuurlijk perspectief voor West Zeeuwsch-Vlaanderen.

Gebiedscommissie Gebiedsgerichte aanpak West Zeeuwsch-Vlaanderen. Visie op West Zeeuwsch-Vlaanderen (Met artikel gebiedscommissie).

Gemeente Oostburg, Gemeente Sluis-Aardenburg, 2000. Streekgids.

Gemeente Oostburg. Integraal kustzone beheer West Zeeuwsch-Vlaanderen.

Ministerie van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, 2000. Natuur voor mensen, mensen voor natuur, Nota natuur, bos en landschap in de 21e eeuw.

Ministerie van Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Milieu, 2001. Ruimte maken, Ruimte delen, Vijfde Nota over de Ruimtelijke Ordening 2000/2020.

Nederlands Economisch Instituut, 1997. De Delta in de Delta, Strategische visie op de ruimtelijk-economische ontwikkeling van het Westerscheldebekken.

Provincie Zeeland, 1997. Streekplan Zeeland.

Provincie Zeeland, Directie Ruimte, Milieu, Water, 1991 (herdruk 1997). Zeeuwse uitwerking Natuurbeleidsplan (NBP).

Provincie Zeeland, Directie Ruimte, Milieu, Water, 2000. Vitaal Platteland Zeeland, Nieuwe Economische Dragers.
Recron Zeeuws-Vlaanderen, Natuurbeschermingsvereniging 't Duumpje, 1998. Kust in Kleuren, een visie op de Toekomst van West Zeeuws-Vlaanderen.

Euregio Scheldemond, 1997. Beleidsplan Grensoverschrijdend krekengebied.

Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2001. Langetermijnvisie Schelde-estuarium. Met toelichting.

Benelux, 1997. Ruimte voor samenwerking; Tweede Benelux Structuurschets.
Beslisnota.

Benelux, 1996. Ruimte voor samenwerking; Tweede Benelux Structuurschets.
Synthesenota.

Jongman, R.H.G., N. van de Windt, 1995. Een Benelux Ecologische Hoofdstructuur; Een studie voor de Tweede Benelux Structuurschets, Landbouwuniversiteit Wageningen.

LNV, 1999. Nota Belvedere; Beleidsnota over de relatie cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting.

LNV, Samenvatting Structuurschema Groene Ruimte, z.j.

Provincie West-Vlaanderen, 2000. Ontwerp Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan West-Vlaanderen.

LNV, 1990. Natuurbeleidsplan, Regeringsbeslissing.

Espoo-Verdrag (Verdrag inzake milieu-effectrapportage in grensoverschrijdend verband

Provincie Zeeland, 2001. Streekplan Zeeland; herziening nieuwe economische dragers.

Bestuurlijk Klankbordforum Westerschelde, 1991. Beleidsplan Westerschelde.

Zeeuws Overlegorgaan Waterkeringen, 1995. Beleidsplan voor de Zeeuwse kust en de Westerscheldeoevers.

Ministerie van V&W, 1998. Water Kader; Vierde Nota waterhuishouding (Regeringsbeslissing).

Bureau Waardenburg, 2001. Beheersplan binnendijken en overhoeken in West Zeeuws-Vlaanderen; Objecten in beheer bij de stichting Het Zeeuwse Landschap.

Projectburo Vrolijks, 1998. Watersportontwikkeling Nederlands deel Rijn Schelde Delta.

Provincie Zeeland, 2000. Waterhuishoudingsplan 2001-2006 (ontwerp); Samen Slim met Water.

Commissie Waterbeheer 21e eeuw, 2000. Waterbeleid voor de 21e eeuw; Advies van de Commissie Waterbeheer 21e eeuw.

Commissie Waterbeheer 21e eeuw, z.j. Waterbeleid in de 21e eeuw; kabinetsstandpunt.

F. Beyers, 1999. Het nieuw decreet op de Ruimtelijke Ordening, in: B&T *actueel, nr. 25 van 25 juni 1999.*

B.S., 1994. Decreet houdende bekrachtiging van het besluit van de Vlaamse Regering van 16 november 1994 betreffende de definitieve aanwijzing van de beschermde duingebieden en van de voor het duingebied belangrijke landbouwgebieden, en houdende wijziging van de wet van 12 juli 1973 op het natuurbehoud.

Rijksinstituut voor Kust en Zee, 2000. 3e Kustnota; Traditie, Trends en Toekomst.

Grontmij, z.j. Waterkansen: Watervisie West Zeeuws-Vlaanderen.

Cate, Flip ten, 2000. Jan Pronk en de menselijke maat, in: Binnenlands Bestuur nr. 48. Blz. 24-27.

LNV, 2000. Nota natuur, bos en landschap; Natuur voor mensen, mensen voor natuur.

LNV, 1992. Structuurschema Groene Ruimte; Het landelijke gebied de moeite waard.

VROM, 2001. Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening.

Gemeente Oostburg, Gemeente Sluis-Aardenburg, 2000. Recreatievisie West Zeeuwsch-Vlaanderen (met bijlage).

Gemeente Sluis-Aardenburg, 2000. Ontwerp-bestemmingsplan "Buitengebied". Met diverse kaarten.

Gemeente Oostburg, Gemeente Sluis-Aardenburg, z.j.. Structuurvisie West Zeeuws-Vlaanderen. Kuiper Compagnons.

Werkgroep 'Sluis naar een hoger peil", z.j.. Discussienota Sluis, ontwerp.

Stichting Recreatietoervaart Nederland, 2000. MeerjarenUitvoeringsProgramma Beleidsvisie Recreatietoervaart in Nederland 2001-2005.

Stichting Recreatietoervaart Nederland, 2000. Beleidsvisie Recreatietoervaart Nederland 2000.

Gemeente Knokke-Heist, 2000. Gemeentelijk ruimtelijk structuurplan.

Gemeenten Brugge, Damme en Knokke-Heist, 1996. Beleids- en waterbeheersplan Zwin Polder 1996-2000.

Staatssecretariaat voor Streekeconomie, Ruimtelijke Ordening en Huisvesting, z.j. Gewestplan Brugge-Oostkust.

Waterscha Zeeuws-Vlaanderen, 2001. Vaststelling Keur waterkeringen Waterschap Zeeuws Vlaanderen.

Euregio Scheldemond, 1997. Beleidsplan Grensoverschrijdend Krekengebied.

Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, 2001. Brief met tekst en kaarten omtrent landschapsklassering in gemeenten Knokke-Heist en Damme.

Gruuthuuse N.V., 2000. Economische impactanalyse van een uitbreiding en modernisering van de Blankenbergse haven.

Stappenschema Grensoverschrijdende Milieu-effectrapportage Vlaanderen Zuid-Nederland.

BIJLAGE C:

Beleid

INHOUDSOPGAVE

C.1 INTERNATIONAAL BELEID

C.2 NATIONAAL EN GEWESTELIJK BELEID 3
C.2.1 Nederland 3
C.2.2 België 8

C.3 PROVINCIAAL BELEID 14
C.3.1 Nederland 14
C.3.2 België 18

C.4 LOKAAL BELEID 19
C.4.1 Nederland 19
C.4.2 België 22

C.1 INTERNATIONAAL BELEID

De *Convention on wetlands*, gehouden in Ramsar in 1971, heeft als doel het behoud van zogenaamde 'wetlands': "moerassen, vennen, veen- of plasgebieden, natuurlijk of kunstmatig, blijvend of tijdelijk met stilstaand of stromend water, zoet, brak of zout, met inbegrip van zeewater waarvan de diepte bij eb niet meer is dan zes meter". In deze gebieden moeten menselijke activiteiten die de natuurwaarden van de wetlands schade kunnen toebrengen dusdanig worden gereguleerd dat zij verenigbaar zijn met het behoud van de natuurlijke eigenschappen van het ecosysteem. "Artikel 4 bepaalt dat de *partijen het behoud van watergebieden en watervogels bevorderen door het* stichten van natuurreservaten in watergebieden. Speciaal daartoe bijeengeroepen conferenties kunnen aanbevelingen doen aan de leden met betrekking tot het behoud, het beheer en het verstandig gebruik van watergebieden en hun flora en fauna". Het Zwin is aan de Belgische zijde van de grens aangewezen als "wetland of international importance", de zwaarste beschermingscategorie onder de Ramsarconventie (zie figuur C.1.1).

Het ruimtelijke beleid van de Benelux kan worden afgeleid uit de *Tweede Benelux Structuurschets* (1997) en de daaraan gerelateerde nota's. De natuur*lijke kwaliteiten in het Deltagebied moeten strikt beschermd en, waar moge*lijk, nieuw ontwikkeld worden. Tevens moet de openheid beschermd worden en moet zeer veel aandacht uitgaan naar de verschijningsvorm van stedelijke functies. Ten aanzien van het landelijke gebied streven de Beneluxlanden naar revitalisatie in functie van de gebiedsspecifieke kenmerken en mogelijkheden. Daarbij wordt gedacht aan plattelandstoerisme of het recreatief medegebruik. Het Kustgebied van Breskens tot Duinkerken, dat gekenmerkt wordt door een verstedelijkte zoom van havensteden en badplaatsen, wordt in de Tweede Benelux Structuurschets genoemd als één van de kleinschalige gebieden waar speciale aandacht dient uit te gaan naar het komen tot speci*ale grenssamenwerkingsverbanden ter behoud en versterking van de produc*tie-, protectie- en leefbaarheidsfunctie.

In het kader van het beleid van de Europese Unie zijn in en nabij het projectgebied een aantal gebieden aangewezen als Habitat- en Vogelrichtlijngebied. Deze twee gebieden vormen samen een belangrijk onderdeel van het *Europees Ecologisch Netwerk Natura 2000*.

De *Vogelrichtlijn* en *Habitatrichtlijn* van de Europese Unie vormen een belangrijk onderdeel van het natuurbeleid zowel in België als in Nederland (zie figuur C.1.1). *Het doel van de Vogelrichtlijn is het beschermen en behouden van* alle natuurlijk in het wild voorkomende vogelsoorten en hun habitat, aanwezig binnen het gebied van de Europese Unie. Het doel van de Habitatrichtlijn is het behouden van biodiversiteit en op die manier bij te dragen aan een duurzame ontwikkeling. Het Zwin is zowel aan de Nederlandse zijde als de Belgische zijde van de grens aangewezen als Vogelrichtlijngebied. Tevens is een deel van de kustlijn aan de Vlaamse zijde aangewezen als Habitatrichtlijn gebied.

Cadzand-Bad

N

Het Zwin

Nederland

België

Dievengatkreek

Sluis

Figuur C.1.1:
Internationaal natuurbeleid

- Begrenzing Studiegebied
- Rijksgrens
- Vogelrichtlijngebied
- Habitat- en Vogelrichtlijngebied
- Ramsargebied
- Duinendecreet

mei 2001

0 1000 2000 Meters

De bescherming van deze gebieden is vastgelegd in een beschermingsformule. Er is een belangrijke inhoudelijke koppeling tussen beide richtlijnen. Als een gebied is aangewezen volgens de Vogelrichtlijn, geldt daarvoor de beschermingsformule van de Habitatrichtlijn. Hoewel de twee richtlijnen veel overeenkomsten vertonen is er wel een belangrijk verschil: de zware bescherming (Habitatrichtlijn) geldt niet voor alle dieren en planten, maar voor slechts een relatief klein aantal soorten. De strekking van deze beschermingsformule komt in belangrijke mate overeen met die van het Structuurschema Groene Ruimte (SGR). Op basis van deze richtlijnen zijn twee zones binnen de Zwin-polder (en gedeeltelijk de Damse Polder en de Nieuw Hazegraspolder) aangewezen als speciale beschermingszones:

- Poldercomplex (Dudzele, Koolkerke, Damme, Ookstkerke, Hoeke en Westkapelle);
- Het Zwin (Knokke en Westkapelle).

C.2 NATIONAAL EN GEWESTELIJK BELEID

C.2.1 Nederland

In de *Vierde Nota Ruimtelijke Ordening* (1990) kent de gemeente Sluis-Aardenburg een overwegend 'blauwe koers'. Voor deze gebieden geldt een sterke ruimtelijke en in delen ook economische integratie van verschillende functies, waarbij de specifieke regionale kwaliteiten richtinggevend zijn. Samenvattend zijn de volgende beleidslijnen van toepassing voor het projectgebied:

- Brede plattelandsontwikkeling;
- Ruimte voor bepaalde vormen van recreatie, natuur, landschap en bosbouw;
- Geen ruimte voor grootschalige ingrepen in de EHS;
- Economische ontwikkeling gebaseerd op multifunctionaliteit.

De kustzone is in deze nota een 'groene koers' toegekend waarbij ecologische kwaliteiten richtinggevend zijn. In deze zone staan behoud en ontwikkeling van natuurlijke ecosystemen centraal en zijn landbouw, bosbouw, openluchtrecreatie en toerisme mogelijk mits de natuurfuncties binnen het gebied niet worden aangetast.

Voor de duurzame instandhouding, herstel en ontwikkeling van natuurwaarden is in het *Natuurbeleidsplan* (1990) een ecologische hoofdstructuur gedefinieerd. Deze ecologische hoofdstructuur bestaat uit kerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en verbindingszones. Kerngebieden zijn gebieden die al grote ecologische waarde bezitten. Het beleid voor deze gebieden is dan ook gericht op het behoud en de verdere ontwikkeling van de aanwezige natuurwaarden. In natuurontwikkelingsgebieden ligt in tegenstelling tot kerngebieden het accent veel meer op het wijzigen van het grondgebruik en herinrichting. Verbindingszones verbinden, zoals de naam al aangeeft, de kern- en ontwikkelingsgebieden. In het kader van de natuurontwikkeling zijn reeds de

HK 334

Willem-Leopoldpolder, Sluissche Havenpolder, Versche Polder en een deel van de Zwinpolder verworven. Tevens zijn rond St. Anna ter Muiden en Sluis reservaatgebieden aangewezen.

In 1993 is het richtinggevende beleid voor het landelijk gebied opgenomen in de planologische kernbeslissing van het *Structuurschema Groene Ruimte* (SGR). Onder andere de basis voor de Ecologische Hoofd Structuur komt voort uit dit nationale plan. De beleidslijnen uit het *Nationaal Natuurbeleidsplan* (1990) liggen aan de basis van het SGR. Het SGR richt zich aan de hand van verschillende koersen op een integratie van ecologische en economische functies, bijvoorbeeld landbouw en recreatie, in het landelijke gebied. Voor de omgeving van de Westerschelde verwijst het SGR naar de gebiedsgerichte invullingen van de verschillende functies van de diverse beleidsplannen rond de Westerschelde en de Zeeuwse kustgebieden. Het SGR stuurt voor het zeekleigebied in ieder geval aan op de benutting van het netwerk van kreken en dijkenpatronen als basis voor een landschappelijk raamwerk. Het open landschap en de aanwezige cultuurhistorische relicten dienen daarbij behouden of zelfs hersteld te worden. Om de neergaande tendens in de landbouw op te vangen is het zeekleigebied aangemerkt voor verbrede plattelandsontwikkeling. In de kustzone rond Cadzand-Bad zijn hydrologische processen en de dynamiek van de duinen richtinggevend. De aardkundige processen op de overgang van het land naar de zee dient in stand te worden gehouden en waar mogelijk geactiveerd te worden. De omgeving van het Uitwateringskanaal en de Passageule, via de voormalige Zwingeul, dient te worden ontwikkeld als nationaal landschapspatroon en is derhalve aangeduid als natuurontwikkelings- dan wel natuurkerngebied. Een strook tussen de boomkikkerpopulatie bij Retranchement en die aan Vlaamse zijde is aangemerkt als te ontwikkelen of te versterken verbindingszone.

Met de vaststelling van de *Vierde Nota Waterhuishuiding* (NW4) (1994), zijn begrippen als watersysteembenadering, integraal waterbeheer en open planproces ingevoerd in het nationaal sturende waterbeleid. Voor de zuidelijke Delta richt het nationale waterbeleid zich op de ontwikkeling van estuariaene eigenschappen naast de waarborging van 'de Deltaveiligheid' (Wet op de Waterkering). Het instellen van zoet-zout gradiënten dient een aandachtspunt te zijn in de doorwerking naar lagere beleidsniveau's, als bijvoorbeeld het Provinciale Waterhuishoudingsplan of de Langetermijnvisie op de Westerschelde. Andere aandachtspunten voor dit gebied zijn het vergroten van de invloed van het getij of in afgesloten bekkens het herstellen van een natuurlijker peilbeheer. Bij de ontwikkeling van grootschalige natte natuurgebieden kan recreatie als nevenfunctie gevorderd worden. Zeker de strandzones langs de Noordzee dienen de belangrijke recreatieve functie te behouden. Samen met het Vlaams Gewest zal de toekomst van de Westerschelde worden uitgestippeld. Naast de te nemen maatregelen ten bate van de veiligheid en de scheepvaart, met bijvoorbeeld de verdieping van natuurlijke ondieptes in de vaargeul met 1,5 meter, zal ook de duurzaamheid van het ecologische watersysteem veiliggesteld dienen te worden. Bij het veiligstellen van de toekomstige benutting van het watersysteem door de vele aanwezige functies,

HK 334

vormt de verbetering van waterkwaliteit en waterbodemkwaliteit een rode draad door het beleid.

West Zeeuws-Vlaanderen krijgt in de rijksnota *Belvedere* (1999) een belangrijke rol toebedeeld. Deze nota beschrijft de relatie tussen cultuurhistorie en ruimtelijke inrichting. West Zeeuws-Vlaanderen is in deze nota geselecteerd als één van de meest cultuurhistorisch waardevolle gebieden van Nederland.

De richtinggevende *Nota natuur, bos en landschap in de 21e eeuw* verwoord het nationale natuurbeleid vanaf 2000. Daarmee wordt een gedeelte van het Structuurschema Groene Ruimte vervangen. Natuur en landschap worden als essentieel bestanddeel van een leefbare en duurzame samenleving beschouwd. De ontwikkeling van de Ecologische Hoofd Structuur (EHS) wordt met kracht voortgezet. Daarin richt de nota zich op een extra impuls voor de natte natuur en worden de Vogel- en Habitatrichtlijn verankert in het beleid. Een aanduiding als EHS betekent een bescherming van al dan niet gerealiseerde gebieden tegen ontwikkelingen die tegen de EHS in werken. Wel stuurt het beleid aan op de koppeling van de uitvoering van de EHS aan ruimtelijke ontwikkelingen als infrastructuur, waterbeheer, werken en wonen. In 2020 dient de gehele EHS met verbindingszones gerealiseerd te zijn. Multifunctioneel gebruik van de EHS vormt een optie in het nationale natuurbeleid. Zo dient in 2010 90% van de EHS-gebieden opengesteld te zijn voor recreatief medegebruik. Voor de Zeeuwse Delta stuurt ook deze nota aan op natuurlijke dynamiek van zoet-zout gradiënten en de ontwikkeling van een veerkrachtig watersysteem. De ecologische en landschappelijke kwaliteitsverbetering in het deltagebied dient in samenhang met de vergroting van de veiligheid tegen een hogere zeespiegel te gebeuren. De inpassing van infrastructurele werken in het landelijk gebied dient met ruime aandacht voor landschappelijke inpassing te gebeuren. Naast de invulling van de EHS vormt soortenbeleid een belangrijk aandachtspunt in het beleid. Zo dienen in 2020 voor alle in 1982 in Nederland van nature voorkomende soorten en populaties, waaronder de boomkikker, de condities voor instandhouding duurzaam aanwezig te zijn.

Het Rijksbeleid ten aanzien van verkeer staat verwoordt in het *Nationaal Verkeers- en Vervoersplan* (NVVP, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 2000). Het Nationaal Verkeers- en Vervoersplan is de opvolger van het Tweede Structuurschema Verkeer en Vervoer (SVV-II, Ministerie van Verkeer en Waterstaat, 1990). Iedereen wordt een doelmatig, veilig en duurzaam functionerend verkeer- en vervoerssysteem geboden, waarbij de kwaliteit voor de individuele gebruiker in een goede verhouding staat tot de kwaliteit voor de samenleving als geheel. In het NVVP wordt aangegeven dat de groei van de mobiliteit niet tegengehouden kan worden. In tegenstelling tot het beperken van de mobiliteit, wat middels het SVV-II werd nagestreefd, heeft het NVVP tot doel het tegemoet komen aan de behoefte tot mobiliteit. Gestreefd wordt naar behoud en verbetering van de bereikbaarheid. De bereikbaarheid wordt beter door minder oponthoud en een betrouwbare reistijd. De overheid wil de groei opvangen, en tegelijk de veiligheid en leefbaarheid verbeteren. De doelstelling voor 2010 voor de verkeersveiligheid op de weg is een reductie van

HK 334

het aantel verkeersdoden en ziekengewonden met 25% ten opzicht van het niveau in 2000. Dit geldt ook voor het vervoer van gevaarlijke stoffen. Nederland wil tot de best presterende landen in Europa op het gebied van milieu en leefomgeving behoren. Dit betekent voor verkeer en vervoer: minder uitstoot van vervuilde stoffen, minder geluidshinder en minder versnippering van het landschap.

In opdracht van het ministerie van Verkeer en Waterstaat en de Unie van waterschappen heeft de Commissie *Waterbeheer 21e eeuw* (2000) een advies uitgebracht over de waterhuishoudkundige inrichting van Nederland, met aandacht voor de gevolgen van klimaatverandering, zeespiegelstijging en bodemdaling. Samenvattend luid het eindoordeel als volgt:

> Om Nederland te behoeden voor overstromingen is tot 2050 jaarlijks een half miljard gulden extra nodig. Tot 2015 is 60.000 hectare grond nodig voor het vasthouden en bergen van water om bij grote aanvoer en extreme regenval droge voeten te houden. Door water de ruimte te geven, nemen de risico's af. Nieuwbouw mag pas worden toegestaan als de waterhuishouding geen gevaar loopt.

In het kader van 'Ruimte voor water vergroten' zoals beschreven in het rapport 'Anders omgaan met water' maakt de commissie onderscheid tussen het hoofsysteem en het regionaal systeem. Het hoofdwatersysteem omvat de kust, de rivieren en het IJsselmeer. Ten aanzien van het hoofdsysteem wordt gezegd dat er meer ruimte nodig is om de veiligheid bij verdergaande klimaatverandering en bodemdaling te kunnen handhaven. Ten aanzien van de kust trekt de commissie de conclusie dat op dit moment de kustverdediging voldoet aan de wettelijke norm. De commissie stelt echter ook dat de verder stijgende zeespiegel direct tot gevolg heeft dat een aantal zwakke schakels in de waterkering versterkt zal moeten worden. Het kabinet is voornemens om onder ander delen van Zeeuws-Vlaanderen te reserveren. "Het kabinet wil nieuwe activiteiten die niet met de toekomstige waterkeringsfunctie te verenigen zijn uit deze gebieden weren en waar mogelijk activiteiten stimuleren die er wel mee te verenigen zijn, zoals natuur en recreatie, waarmee ook de ruimtelijke kwaliteit verbetert" (Commissie Waterbeheer 21e eeuw, z.j.). Ten aanzien van de rivieren worden in het kader van "Ruimte voor de rivier" technische en ruimtelijke maatregelen ontwikkeld om de wettelijke veiligheidsnormen te bereiken die horen bij de afvoer die vanaf 2001 maatgevend is. Tenslotte heeft het Kabinet aangegeven water uit het IJsselmeer zo lang mogelijk onder vrij verval te willen blijven lozen op de Waddenzee.

Voor de regionale watersystemen zijn verschillende maatregelen voorgesteld om de afvoer- en bergingscapaciteit te vergroten, zodat hogere maatgevende afvoeren in de toekomst kunnen worden verwerkt. Ook hier gaat het zowel om ruimtelijke als om technische maatregelen. Met name voor 'laag Nederland' zal veel gedaan moeten worden om de kans op schade door wateroverlast te verminderen. De commissie stelt dat de afvoer- en bergingscapaciteit van boezems kan worden vergroot door verbreding en verdieping van

HK 334

het afwateringsstelsel en door het vergroten van het gemaalcapaciteit. Ook in de polders zijn maatregelen nodig om water langer vast te houden (retentie).

In de *3e Kustnota* (2000) is de ruimtebehoefte vanuit (Delta)veiligheid belangrijk, om de mogelijkheid voor noodzakelijke maatregelen open te houden. *"Hoewel de kust nu overal veilig is, zullen op termijnsterkere en bredere waterkeringen nodig zijn ter plekke van smalle duinen en dijken, de potentieel zwakke schakels in de kustverdediging"*. In de nota zijn indicatieve zoekgebieden opgenomen waar ruimte gereserveerd zou kunnen worden voor dergelijke maatregelen. Het kustbeleid is onderverdeeld in een viertal aandachtsgebieden, namelijk:

1. Bescherming van laag Nederland;
2. Kustlijnzorg;
3. Bouwen in de kust;
4. Nieuwe activiteiten op de zee.

Het beleid voor de bescherming van laag Nederland richt zich met name de volgende aspecten:

- Het openhouden van zowel de mogelijkheden voor landwaartse oplossingen als voor zeewaartse oplossingen;
- Het reserveren van ruimte achter smalle duinen en dijken om landwaartse oplossingen voor de toekomst open te houden;
- Het op zijn plaats houden van de kustlijn en het regelmatig zand suppleren zodat de kust meegroeit met de zeespiegel.

Ten aanzien van de kustlijnzorg kan het beleid als volgt worden samengevat:

- 'Dynamisch handhaven' (voorkomen structurele achteruitgang kustlijn) voortzetten;
- Nieuwe harde kustverdediging is sluitstuk van het beleid.

Het beleid ten aanzien van het aandachtsgebied bouwen is grofweg als volgt:

- Uitbreiding bestaande bolwerken langs de kust voorkomen door trekken van rode contouren rondom kustplaatsen. Buiten de contour geldt een "nee, tenzij" afweging voor nieuwe bebouwing en harde infrastructuur;
- Binnen de contour "ja, mits" onder voorwaarden van veiligheid van de waterkering en via apart project Kustplaatsen invulling van voorwaarden voor beheersing van risico's in buitendijks kustgebied;
- Beleid wordt van kracht nadat uitkomsten van het project Kustplaatsen en contouren zijn vastgesteld is streek- en bestemmingsplannen.

Het beleid ten aanzien van nieuwe activiteiten op zee, tenslotte, richt zich met name op de volgende punten:

- Kustveiligheid wordt niet nadelig beïnvloed;
- Compenseren voor verlies veerkracht kust met fysieke maatregelen;
- Intentie om locaties te reserveren voor de winning van suppletiezand op de Noordzee.

Het ruimtelijk rijksbeleid in Nederland bevindt zich momenteel in een overgangsfase van de vigerende Vierde Nota Ruimtelijke Ordening naar de *Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening* (2001). De recentelijk gepubliceerde nota (deel 1) kent echter nog geen juridische status. Eerst dient nog een ruime periode van inspraak plaats te vinden die zal worden verwerkt in deel 2 en omstreeks oktober 2001 zal verschijnen. Tegelijkertijd zal deel 3 verschijnen; het aan die reacties aangepaste regeringsvoornemen. Tenslotte zullen wijzigingen ten gevolge van de parlementaire behandeling worden neergelegd in deel 4: de definitieve versie. Hoewel de Vierde Nota nog steeds van kracht is dient men wel te anticiperen op het nieuwe beleid. In de onlangs (2001) verschenen (maar nog niet van krachtzijnde) Vijfde Nota Ruimtelijke Ordening krijgen de sociaal-culturele aspecten meer gewicht. Sluis is gelegen in een gebied dat is aangewezen als een nationaal landschap waarbij vooral aandacht is voor kwaliteit en eigenheid. Tevens wordt Sluis aangewezen als Belvédere gebied waar cultuurhistorische elementen een speciale beschermingsstatus genieten. In de nota wordt geopteerd voor de versterking van het contrast tussen Zeeuwse- en Zuid-Hollandse delta en omringende stedelijke zones en inpassing van recreatieve en toeristische ontwikkelingen. Investering in natte natuur wordt gestimuleerd en het herstel van zoet-zout overgangen aangedragen als mogelijkheid in samenhang met de ruimtebehoefte voor veiligheid.

C.2.2 België

De Federale Overheid van België kent over het algemeen geen bevoegdheden ten aanzien van de ruimtelijke ordening. Dit is een verantwoordelijkheid, die is neergelegd bij de drie gewesten. Ten aanzien van de planstructuur is het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen het belangrijkste plan. Dit is een integraal plan waar ook verkeer en vervoer, recreatie en water in zijn opgenomen. De biologische waarden zijn aangegeven in de Biologische Waarderingskaart (BWK). De provincies leggen vervolgens exacte bestemmingen vast.

Op 16 april 1996 is het nieuwe 'Decreet houdende de bescherming van landschappen' uitgevaardigd waarin de vroegere term 'klassering' vervangen wordt door 'bescherming'. De bescherming van individuele landschappen gebeurt met een (ministerieel) besluit. Daarnaast bestaan er concrete plannen om het landschappelijk aspect ook op te nemen in de ruimtelijke planning (nieuwe structuurplannen). "Er zijn reeds voorlopige decreetteksten opgemaakt, maar die zijn nog ter discussie en hebben nog geen rechtskracht. Het basisdocument voor dit zogenaamde 'Decreet op de erfgoedlandschappen' bestaat uit de 'Atlas van relicten van traditionele landschappen in Vlaanderen'. In tabel C.2.1 is een lijst opgenomen van beschermde gebieden nabij

HK 334

het projectgebied. Voor deze gebieden gelden de 'algemene beschermingsvoorschriften' zoals vastgelegd in het Decreet houdende bescherming van landschapen. Hierin zijn zaken geregeld ten aanzien van bijvoorbeeld verplichtingen. Het gaat dan om instandhoudings- en onderhoudswerken, het in goede staat houden en het voorkomen van beschadiging en ontsiering. "Werken of handelingen die strijdig zijn met de maatregelen en richtlijnen van het besluit en niet vergunningsplichtig zijn, zijn onderworpen aan een toestemming, te verlenen door de Vlaamse regering of haar gemachtigde". Van deze beschermingsvoorschriften kan worden afgeweken indien er een gunstig advies wordt uitgebracht of toestemming wordt verleend.

Tabel C.2.1: Beschermde gebieden en objecten in West-Vlaanderen nabij de Nederlandse grens

Gemeente	Locaties
Damme	Centrum Noortvaartdijk 001 (omgeving van Sint-Christoffelhoeve) Ten Doele (Site)
Hoeke	Natiênlaan (omgeving van de stenen windmolen)
Lapscheure	Krekengebied
Moerkerke	De omgeving van de "Blauwe Sluis" en kreek Kasteel van Moerkerke met onmiddellijke omgeving
Sijsele	Hoeve Rostune met onmiddellijke omgeving
Vijvekapelle	Centrum
Knokke	Graaf-Jansdijk (gedeelte en omgeving van de Kalfmolen) Groenpleinduinen Hazegraspolder Oude Hazegraspolder en binnenduinen Hazegrasstraat Het Zwin Zwinbosjes
Ramskapelle	Ramskapellestraat 66 Sint-Vincentiuskerk Cantelmolinie Isabellafort en omgeving Sint-Niklaaskerk

In Vlaanderen is het beleid aangaande ecologische netwerken vastgelegd in *het 'Decreet betreffende het natuurbehoud en het natuurlijk milieu'* (1998). Het decreet beoogt het dynamisch behoud en beheer van de natuur en het natuurlijke milieu op een wetenschappelijke grondslag en terwille van maatschappelijke motieven. In die zin voorziet het decreet in preventieve beschermende maatregelen alsmede in maatregelen met het oog op natuurbeheer en natuurbouw (Memorie van toelichting bij het ontwerp van het decreet betreffende natuurbehoud en natuurlijk milieu). In het natuurdecreet wordt tevens ingegaan op de vormgeving van de natuurlijke structuur. De natuurlijke structuur van Vlaanderen bestaat uit een Vlaams Ecologisch Net-

werk (VEN) en een Integraal Verwevings- en Ondersteunend Netwerk (IVON). Het Vlaams Ecologisch Netwerk bestaat uit Grote Eenheden Natuur (GEN) en Grote Eenheden Natuur in Ontwikkeling (GENO).

In het *Decreet inzake de organisatie van de Ruimtelijke Ordening en de Stedebouw* (1999) is bepaald dat het Ruimtelijke Structuurplan Vlaanderen 3 delen bevat:

1. De "bestaande ruimtelijke structuur" en de "Prognoses": het informatieve gedeelte;
2. De "gewenste ruimtelijke structuur": het indicatieve gedeelte;
3. "Ruimtelijke Kernbeslissingen": het bindende gedeelte voor de overheid.

Het samenhangende deel van deze drie delen vormt het kader voor de ruimtelijke ontwikkelingen van Vlaanderen tot 2007. Het Ruimtelijke Structuurplan Vlaanderen (gewestelijk niveau) wordt de toetssteen van het Vlaams ruimtelijke beleid". In het *Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen* (zonder jaartal) wordt onderscheidt gemaakt de natuurlijke structuur en de ecologische infrastructuur. De natuurlijke structuur is opgebouwd uit natuurkerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en natuurverbindingsgebieden, natuurbuffergebieden en verwevingsgebieden. Specifieke maatregelen zullen worden uitgewerkt voor de hoofddragers van de natuurlijke structuur: de kust, het Schelde-estruarium en de Maasvallei. De ecologische structuur omvat de kleine natuur- en bosgebieden en lijn- en puntvormige elementen. In het RSV staat de versterking van de structuurkenmerkende en identiteitsbepalende elementen voorop. Daarnaast gaat bijzondere aandacht uit naar de structurerende reliëfelementen die belangrijke gebiedsovergangen aanduiden. Het decreet op het Natuurbehoud en het Structuurplan Vlaanderen stellen een Vlaams ecologisch netwerk voorop. Om te komen tot een gefundeerde beslissing over de exacte ligging van dit netwerk is door de verschillende beleidsinstanties een gewenste structuur opgesteld. De agrarische structuur is daarin het verst gevorderd (inkijkbaar in alle gemeenten), de gewenste bos en natuurstructuur krijgt eerstdaags vorm. Uit en vergelijking van bovenstaande structuren kan dan een verdeling van de open ruimte gerealiseerd worden.

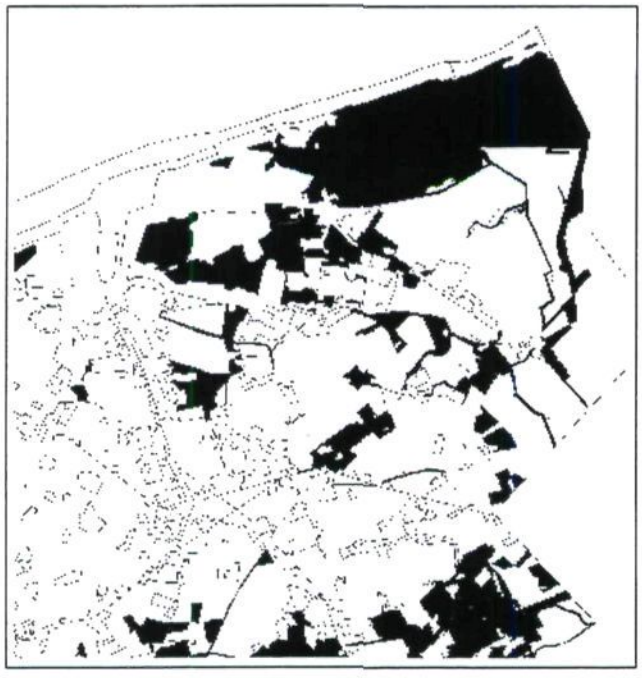

Figuur C.2.1: Biologische Waarderingskaart.

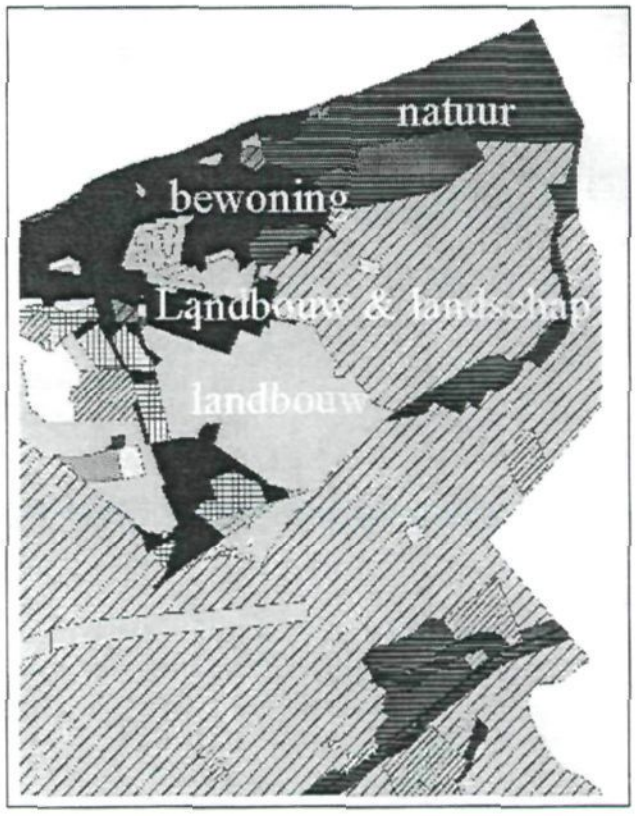

Figuur C.2.2: Gewestplan Vlaanderen.

In het *Duinendecreet* (1999) wordt binnen de beschermde gebieden twee categorieën onderscheiden, namelijk 'voor het duingebied belangrijk landbouwgebied' en 'beschermd duingebied' (zie figuur C.1.1). "De 'voor het duingebied belangrijk landbouwgebieden' bestaan in hoofdzaak uit cultuurgrasland en akkers". De bescherming van deze gebieden berust in eerste instantie op de hoge potenties voor natuurontwikkeling van de binnenduinrand als gevolg van de specifieke biotische omstandigheden. In het 'beschermd duingebied' gelegen gebieden geldt een bouwverbod tenzij voor werkzaamheden ten behoeve van natuurbehoud of kustverdediging. "De meeste beschermde zones sluiten rechtstreeks aan bij een bestaand natuurgebied en vormen aldus en deel van een groter geheel". De bescherming van deze gebieden berust op een drietal criteria:

- Gelegen binnen de Groene Hoofdstructuur van Vlaanderen (deze is ondertussen vervangen door het VEN en IVON);
- Als 'biologische waardevol' aangeduid op de Biologische Waarderingskaart;
- Gebied met zeldzame of onvervangbare geomorfologische of pedologische constellatie.

Het *MINA-2* plan geeft concrete vorm aan het Vlaamse milieubeleid. Het is gegroeid uit het idee van duurzame ontwikkeling zoals verwoord in Agenda 21 (Rio, 1992). Het werkt rond 13 thema's (gaande van verlies aan biodiver-

siteit tot verdunning van de ozonlaag), met concrete actie. Tevens wordt er aandacht besteed aan de doelgroepen alsook een gebiedsgericht beleid.

Schelde (estuarium) en kust(beheer)
Ten aanzien van de Schelde, het Schelde-estuarium en de kust zijn door Nederland en België reeds diverse initiatieven om duidelijke afspraken te maken ten aanzien van visies, beleid en beheer. Hieronder volgt een kort overzicht van de belangrijkste documenten:

Het Beleidsplan Westerschelde (1991) vormt een gebiedsgericht, coördinerend en sturend instrument van de provincie, voor de uitvoering van het beleid van de verschillende overheden in de omgeving van de Westerschelde. Het beleidsplan Westerschelde streeft naar de duurzame waarborging van de scheepvaartfunctie van de Westerschelde en heeft daarmee een centrale rol in de hoofddoelstelling, naast de handhaving in ontwikkeling van natuurwaarden en de handhaving van de waterkerende functie van dijken en sluizen. Het beleidsplan Westerschelde omvat een actieprogramma met aandachtspunten vanuit de diverse ruimtegebruikende sectoren.

Mogelijke verdieping van de hoofdvaarroute vormt een mogelijkheid in het beleidsplan, maar wordt momenteel nog overlegd met de Belgische overheid. Baggerwerkzaamheden dienen daarbij te worden beperkt tot de strikt noodzakelijke omvang. De functie van de hoofdvaarroute laat tot op zekere hoogte enig recreatief medegebruik toe (Tweede Structuurschema Verkeer en Vervoer). Daar waar rustige nevenvaarroutes ontbreken, kan een uitbreiding van betonning worden overwogen voor de geleiding van de recreatievaart over de hoofdvaarroute. De scheiding van verkeerssoorten dient hier uitgangspunt te zijn. Buiten de gebieden, gelegen aan rustige nevenvaarroutes, dient restrictief beleid gevoerd te worden ten aanzien van vergroting van de capaciteit in jachthavens. Ruimte voor de aanleg van nieuwe jachthavens is volgens het beleidsplan niet aanwezig. Uitbreiding van het aantal trailerhellingen is slechts mogelijk voor zover geen conflicten ontstaan met andere functies. Nieuwe voorzieningen nabij de hoofdvaargeul of nabij kwetsbare natuurgebieden dienen in ieder geval te worden vermeden. De stranden langs de kust vormen een belangrijk element in recreatief oogpunt. Het gebruik als zodanig dient dan ook gehandhaafd te worden. Recreatief medegebruik van het Zwin is aanvaardbaar voor zover dit het huidige gebruik niet te boven gaat. Aanvullende inrichtings- en beheermaatregelen waarmee de druk op de natuurwaarden kan worden verminderd zijn noodzakelijk.

Ten aanzien van de waterkerende functie van de oevers dienen eroderende zandige kusten zoveel mogelijk hersteld te worden door middel van zandsuppleties. Voor zover het waterkeringsbelang niet wordt geschaad dient de keuze van toe te passen oeververdedigingsmaterialen bij reconstructies en nieuwbouw mede afgestemd te worden op het instandhouden van flora en fauna in de intergetijdenzones. In verband met zeespiegelstijging en bodemdaling dient rekening te worden gehouden met een land- en zeewaartse ruimtereservering ten behoeve van toekomstige dijkverhogingen.

HK 334

Ecologische doelstellingen uit het beleidsplan Westerschelde richten zich op het handhaven van natuurwaarden als bijvoorbeeld de gradiënt van zoet- en zoutwater en op de handhaving van de morfologische dynamiek. Procesmatig natuurbeheer vormt voor het westelijke deel van de Westerschelde daarbij het uitgangspunt, hoewel men tevens streeft naar het voorkomen van de verzanding van het Zwin. De verbetering van de waterkwaliteit geldt als voorwaarde vanuit de verschillende sectoren die de ruimte van de Westerschelde benutten.

In 1995 heeft het Zeeuws Overlegorgaan Waterkeringen het *Beleidsplan voor de Zeeuwse kust en de Westerscheldeoevers* vastgesteld. Het betreft een richtinggevend plan dat niet competent is in geval van onderlinge belangentegenstellingen. Het plan richt zich, met adequate behartiging van waterkeringsbelangen, op een maximale multifunctionaliteit van de kustzones ten bate van alle aanwezige belangen. In het beleidsplan wordt voorgesteld landinwaarts een door de beheerder nader te begrenzen strook langs de kust te reserveren. Deze strook dient ruimte te bieden voor duin- en dijkverzwaring om een zeespiegelstijging voor minstens 200 jaar op te kunnen vangen. De nieuw te reserveren strook zal achter dijken en overige kunstmatige waterkeringen uitgebreid worden tot 40 à 60 meter en achter duinen tot 50 à 100 meter. De provinciale nota *'bebouwing op en bij zeeweringen'* uit 1989 (overgenomen door de waterschappen), schrijft tot dusverre voor dat nieuwe bebouwing op duinen niet wordt toegestaan, mits er sprake is van zwaarwegend maatschappelijk belang. Bebouwing op dijken en overige waterkeringen, in een strook van 30 meter uit de buitenteen tot 30 meter uit de binnenteen van de kering, wordt alleen toegestaan in uitzonderingsgevallen waarbij de constructie het toelaat. Aan de kustzijde van de waterkeringen dienen zandsuppleties de kustlijnhandhaving te waarborgen. Natuurlijke en geomorfologische ontwikkeling wordt gestimuleerd in de zeerepen in het beheer van de waterkeringen en ter plaatse van bestaande slufters en aangroeistranden. Met betrekking tot het Zwin verwijst het beleidplan verder naar de te nemen beslissingen van de internationale Zwincommissie. Ten bate van de recreatie staat het beleidplan positief ten opzichte van het eventueel uitbreiden van zandstranden. De belangrijke recreatieve functie van het strand bij Cadzand geeft aanleiding verder te onderzoeken hoe verzwaring van de zeewering daar ingevuld kan worden.

De provincies Zeeland, Oost- en West-Vlaanderen (Euregio Scheldemond) hebben in het Beleidsplan Grensoverschrijdend Krekengebied (1997) uitgewerkt op welke wijze het behoud van natuur en landschap en het vergroten van de toeristische potentie kan worden bevorderd. Hierin zijn projecten aangewezen die invulling dienen te geven aan de visie op het grensoverschrijdend krekengebied. Het verbeteren van een verbindingszone tussen Nederlandse en Belgische boomkikkerbiotopen is hiervan een voorbeeld.

In opdracht van de Stuurgroep Rijn Schelde Delta en de Kamers van Koophandel heeft projectbureau Vrolijks in 1998 een studie uitgevoerd teneinde tot een verbeteringsprogramma te komen, waarmee een optimale impuls wordt gegeven aan de regionale economie en de watersport. Dit onderzoek

HK.334

heef geleidt tot de publicatie van het onderzoek *Watersportontwikkeling Nederlands deel Rijn Schelde Delta* (1998). Voor de Westerschelde is de toekomstige ontwikkeling gericht op veilige doorvaart naar toeristische attracties en naar Antwerpen voor de grotere watersport. De studie beveelt onder andere de realisering van aanlegplaatsen voor de chartervaart aan in de Rijn Schelde Delta en de promotie ten bate van een toename van de meerdaagse vaarvakanties in het gebied. Ook zou men in samenspraak met gemeenten de verhuur van jachten in het gebied kunnen bevorderen. Daarnaast zou de koppeling van jachthavens aan fietsroutenetwerken gewenst zijn vanuit de markt. Met betrekking tot de vaarveiligheid beveelt de studie het aanbrengen van betonning in bijvoorbeeld de Westerschelde aan.

Veiligheid, toegankelijk en natuurlijkheid zijn de bouwstenen van het rapport *Langetermijnvisie Schelde-estuarium* (2001). Op basis van dit rapport worden streefbeelden geformuleerd voor de ontwikkeling van het gebied. Recreatie speelt hierbij een belangrijke rol. Jaarlijks vinden op de Westerschelde circa 200.000 vaarbewegingen plaats. Ten aanzien van recreatie kan het volgende worde afgeleid uit de visie:

- Recreatief (mede)gebruik van het gehele estuarium zal blijven groeien hetgeen zich met name uit in toenemend aantal bezoekende mensen;
- Strandrecreatie is van economisch belang. Langs de kust echter strandafval als gevolg van scheepvaart hetgeen resulteert in onvoldoende zwemwaterkwaliteit en geen 'blauwe vlag' voor de gemeente Oostburg en Sluis-Aardenburg;
- Het achterland van de stranden is door het streekplan aangeduid als ontwikkelingszone voor plattelandstoerisme;
- Pleziervaart wordt beoefend in het gehele Schelde-estuarium. De Westerschelde telt circa 1500 ligplaatsen voor jachten;
- Een uitbreiding van de pleziervaart is mogelijk, maar enkel in de gebieden waar recreatief medegebruik toelaatbaar is en geen conflicten bestaan met beroepsvaart en natuur;
- In het algemeen wordt een beperkte uitbreiding van de recreatieve vaart mogelijk en wenselijk geacht in het westelijke deel van de Westerschelde;
- Er wordt gestreefd naar het versterken en verbeteren van het recreatief gebruik van de dijken langs de Schelde.

Het streefbeeld voor het jaar 2030 voorziet in een verdere versterking van toerisme via ketens kust-strand-achterland en natuurbeleving-scheepvaartbeleving-(open)achterland-cultuurhistorie. Ook wordt gewezen op het behoud en de versterking van de leefomgeving om op passieve en actieve wijze daarvan te kunnen genieten. Tevens dient vermeld te worden dat de meeste buitendijkse gronden rondom de Westerschelde op korte termijn onder internationale natuurverdragen zullen komen te vallen.

Het concept *Integraal Kustzone Beheer West Zeeuwsch-Vlaanderen* (zonder jaartal) is onderdeel van de Gebiedsgerichte Aanpak West Zeeuws-Vlaanderen en het Interreg IIC programma SAIL. De voornaamste aandachtspunten in dit rapport zijn flexibel kustbeheer, strandparkeerterreinen en mo-

HK 334

gelijkheden voor waterberging. Tevens omvat het een visie voor bredere en grotere kustzones, zowel binnen- als buitendijks. Noodzakelijk hiervoor is een dynamisch kustbeheer.

In het rapport wordt het voorstel gedaan om activiteiten te clusteren teneinde drukke en minder drukke gedeelten te creëren, hetgeen de aantrekkelijkheid van het gebied verhoogt. Het Zwin wordt gezien als rustig (natuur)gebied, het bezoekerscentrum en de verblijfsaccommodaties zijn relatief druk en echter worden verplaatst. In verband met 'Sluis aan Zee!' zijn vooral de volgende voorstellen van belang:

- Incidenteel permanente bewoning duingebied toestaan (bestaande bebouwing en verbeteren niet passende bebouwing);
- Verbreding kustzone op basis van natuurlijk en economische randvoorwaarden;
- Mobiliteit: systeem van strandslagen hanteren, eindigend in parkeeronthaalkamers;
- Het Zwin toegankelijker en daarmee aantrekkelijker maken;
- Door stijgende zeespiegel zullen strandsuppleties nodig blijven.

Ondersteund door het EU Terra-CZM project heeft de provincie West Vlaanderen het actieplan *Geïntegreerd Kustzonebeheer* opgesteld om te komen tot een geïntegreerd beheer van de kustzone. Het projectgebied valt volledig binnen de kustzone. Het plan geeft de strategie weer die gevolgd is en kan worden in België om te komen tot een geïntegreerd beheer van de kustzone. In een volgende fase is een inventarisatie gemaakt van de bestaande gegevens en de knelpunten.

C.3 PROVINCIAAL BELEID

C.3.1 Nederland

In de Zeeuwse uitwerking natuurbeleidsplan (1991) zijn streefbeelden geformuleerd voor verschillende landschappelijke eenheden. Het streefbeeld van kreken is van toepassing op de binnen de gemeentegrens liggende EHS. De natuurontwikkeling in deze natte situaties natte situaties is gericht op spontane processen en gradiënten van zoet en zout. De aanliggende akkerpercelen kunnen daarbij worden betrokken. 180 ha is aangewezen als natuurontwikkelingsgebied, 285 ha als reservaatsgebied en 45 ha als beheersgebied. De noodzakelijke grondverwerving hiertoe berust op vrijwillige basis. Voor beheersgebieden worden beheersovereenkomsten afgesloten met de grondeigenaren. In aanvulling op het krekensysteem zijn de botanisch waardevolle graslanden van Retranche--ment en Sluis aangemerkt als reservaatsgebied".

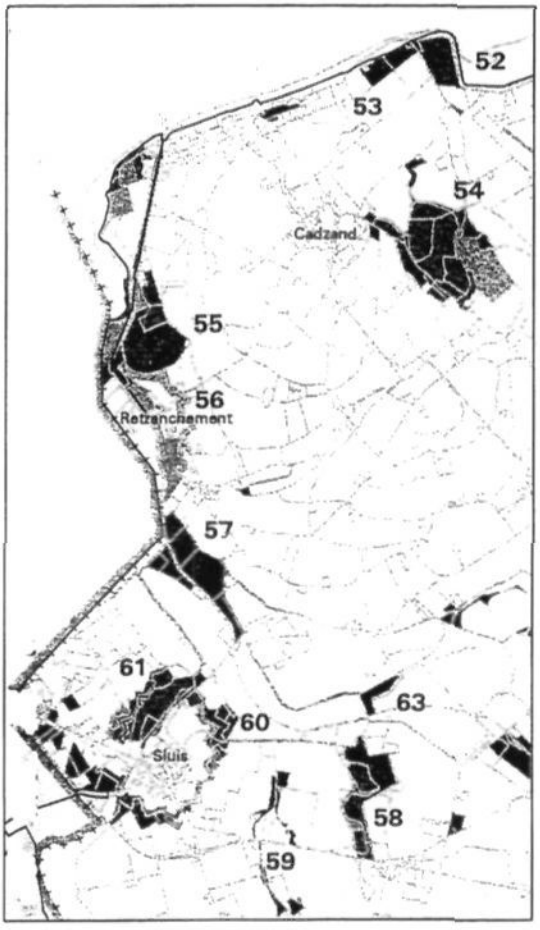

In het Beheersplan Zeeuwsch-Vlaanderen (1993), Begrenzingenplan Natuurontwikkelingsproject Zeeuwsch-Vlaanderen (1993) en Natte Ecologische Verbindingszones in Zeeland (1996) wordt voorgegeven aan de provinciale natuur. De provincie streeft naar realisering van de Ecologische Hoofdstructuur (EHS) en het behoud van actuele natuurwaarden daarbuiten. De in de EHS aangewezen natuurkerngebieden, natuurontwikkelingsgebieden en ecologische verbindingszones zijn in het streekplan aangewezen. De EHS in de gemeente Sluis-Aardenburg wordt opgespannen door de aanwezige (voormalige) getijdengeulen.

Figuur C.3.1: Ecologische Hoofdstructuur provincie Zeeland.

Het vigerende provinciale waterbeleid staat beschreven in het Waterhuishoudingsplan Zeeland 1993-1997 (1993). Het grootste deel van het water in de gemeente Sluis-Aardenburg heeft de functie landbouw, wat inhoud dat deze wateren dienen te voldoen aan de grenswaarden voor de landbouw uit de evaluatienota Water. Het beleid voor de wateren met de functie natuur, met name in de omgeving van het Zwin, is gericht op behoud en verbetering van voldoende zichtdiepte. Hier zal zoveel mogelijk worden voorzien in natuurvriendelijke oevers. Recreatief medegebruik van water met de functie natuur wordt terughoudend benaderd. Momenteel is er een ontwerp waterhuishoudingsplan Zeeland gereed. Dit plan is een vertaling van de vierde Nota waterhuishouding. Ruimte voor water en water als ordenend principe zijn hierin nieuwe elementen.

De provinciale *Wegenverordening Zeeland* (1994) stelt beperkingen aan de bebouwingsafstand langst provinciale wegen.

De taakstellingen uit het Nationaal Milieubeleidsplan zijn in *Kerend Tij II; Milieubeleidsplan Zeeland 1995-1998* (1994) op provinciaal niveau overgenomen. Op grond van streefbeelden voor verschillende sectoren wordt aangegeven hoe een duurzame ontwikkeling moet worden bereikt. Momenteel is er een ontwerp Milieubeleidsplan 2001-2006 gereed (PM). Het vergroten van

HK 334

de kwaliteit van de stedelijke leefomgeving en het landelijk gebied en het stimuleren van de omslag naar duurzaam ondernemen staan hierin centraal.

Voor het realiseren van de doelstellingen uit het SVV-II worden in het *Regionaal Verkeers- en Vervoersplan* (RVVP) uit 1995 hoofdlijnen behandeld, waaronder het actieplan Fiets en Duurzaam veilig. Deze hoofdlijnen moeten nog uitgewerkt en uitgevoerd worden.

De provinciale Nota Agrarisch Natuurbeheer (1996) geeft aan dat de provincie het agrarisch natuurbeheer in Zeeland stimuleert.

In het jaar 2016 moet de verdroging volledig teruggedrongen zijn. Om uitvoering te geven aan dit voornemen heeft de provincie een *Plan Van Aanpak Verdrogingsbestrijding Zeeland* (1997) in voorbereiding. Voor een effectieve verdrogingsbestrijding dient per terrein naast een ecologisch streefbeeld, een hydrologisch streefbeeld opgesteld te worden.

Het provinciaal landschapsbeleid vastgelegd in het *Streekplan Zeeland* (1997) en is gericht op behoud en ontwikkeling van het karakteristieke Zeeuwse landschapspatroon. Het Zwin, delen van de Willem Leopold- en Zwinpolder, de wallen van Retranchement, Sluis en de kreken zijn aangewezen als gebied waar de ecologische ontwikkeling richtinggevend is. Het streven naar het behoud en de ontwikkeling van herkenbaarheid en het patroon van het landschap is in het krekengebied bepalend.

Met betrekking tot de landbouw is voor de gemeente Sluis-Aardenburg aangegeven dat agrarische en specifieke regionale kwaliteiten richtinggevend zijn. De gemeente is aangewezen als ontwikkelingszone voor plattelandstoerisme. De ontwikkeling van intensieve veehouderij wordt in deze gebieden niet toegestaan. Ook nieuwvestiging van agrarische bedrijven is uitgesloten. Ten bate van de akkerbouw dient ruimte te zijn voor intensivering en verbreding, waarbij de beschikbaarheid van zoetwater gewaarborgd dient te blijven. De ontwikkeling en uitbouw van het toeristisch-recreatieve product vormt in het Streekplan een voorwaarde voor de kustzone. Binnen de stad Sluis is uitbreiding en nieuwvestiging van verblijfsrecreatie mogelijk. In de streekplanuitwerking voor de kust is tevens het gebied tussen het afwateringskanaal, het uitwateringskanaal en de Strengweg aangewezen als gebied waar een uitbreiding van de verblijfsrecreatie mogelijk zou kunnen zijn. Buiten de recreatieconcentraties kunnen individuele, meer of minder intensieve vormen van verblijfsaccommodatie worden toegestaan. Hiervoor geldt de voorwaarde dat er voldoende infrastructurele en openbaar vervoersvoorzieningen aanwezig moeten zijn. In de in het Streekplan aangewezen ontwikkelingszone plattelandstoerisme is een experiment gestart naar de mogelijkheden van de ontwikkeling van landschapscampings. Dit zijn campings op (voormalige) agrarische bedrijven waar tevens natuurontwikkeling plaats dient te vinden. Het recreatief medegebruik is vanuit het Streekplan gericht op de gebruiksmogelijkheden van stranden, oevers, bossen, natuurgebieden en landelijk gebied, met inachtneming van de primaire belangen, optimaal te benutten. Nieuwe terreinen voor golfsport zijn in de gemeente Sluis-Aardenburg niet

HK 334

mogelijk. Tevens wordt ten aanzien van lawaaisporten een terughoudend beleid voorgestaan.

De provincie houdt in het Streekplan in beginsel vast aan het principe dat de woonfunctie in het buitengebied alleen passend is als er sprake is van functionele gebondenheid aan het buitengebied. Verdere verstening en versnippering van het buitengebied dient te worden voorkomen.

De provincie brengt in haar concept *Waterhuishoudingsplan Zeeland 2001-2006* (2000) een aantal speerpunten naar voren: ruimte voor water en vergroting van de veerkracht, water als ordenend principe en waterbeheer dat de natuur- en landbouwfunctie beter dient. West Zeeuws-Vlaanderen valt binnen de typologie dunne zoete watersystemen en te ontwikkelen grote zoete watersystemen, waarvoor gestreefd wordt naar het instandhouden en ontwikkelen van dunne zoete bellen voor een beperkte, toekomstige grondwater onttrekking, het tegengaan van verdere bodemdaling, buffering van water in de winter, voorkomen wateroverlast en een stabiel oppervlaktewatersysteem.

De waterkansenkaarten geven de langetermijnontwikkeling van het plangebied weer:

- Landelijk gebied: met name akkerbouw en fruitteelt doorvlochten met bestaande en toekomstige natuurgebieden;
- Wateroverlast: een aantal zoekgebieden voor waterretentie langs de zone van het uitwateringskanaal.

De functiekaart dient als toetsingskader voor waterbeleid en waterbeheer van waterschappen en gemeenten. In het plangebied zijn onderstaande functies in combinatie met het waterbeheer aangegeven:

- Landbouw: afgestemd op duurzame landbouw: veilig, concurrerend en milieuvriendelijk: ten westen van Retranchement, tussen Terhofstede en Sluis;
- Natuur: afhankelijk van ambitieniveau (hoog, midden, laag) waterhuishoudkundige functie invullen. Met name tussen Cadzand-Bad en Retranchement, rondom Retranchement, Terhofstede en westzijde Sluis. Hoofdzakelijk gericht op natuur zijn de Aardenburgse Havenpolder en de Verdronken Zwartepolder natuur;
- Toekomstige natuur: ingericht als natuur bij verwerving: noordzijde Retranchement, ten zuiden van Terhofstedepolder, noordzijde Sluis (locatie haven);
- Bebouwing.

De planologische handreiking *Vitaal Platteland Zeeland: Nieuwe Economische Dragers* (2000) voor gemeenten streeft naar het behouden van de levensvatbaarheid van agrarische bedrijven, het behouden van beeldbepalende gebouwen in het buitengebied en het behouden of versterken van de ruimtelijke

HK 334

kwaliteit van het buitengebied. Deze nota wordt verwerkt in de Streekplanherziening van 2000/2001 (zie voorts hoofdstuk 2 van deze Startnotitie).

De gebiedsgerichte aanpak wordt door verschillende instanties en overheden in West Zeeuws-Vlaanderen benut om tot een integrale visie te komen die medio 2001 gereed zal zijn. De versterking van het gebiedseigen karakter van de streek met daarbij het verhogen van natuur- en landschapskwaliteit vormen belangrijke doelstellingen in de Gebiedsgerichte aanpak West Zeeuwsch-Vlaanderen. Vernieuwing en kwaliteitsverbetering in de toeristisch-recreatieve sector, bevordering van de leefbaarheid en versterking van economische dragers, waaronder de landbouw, zijn nu al tot doel gesteld in de gebiedsgerichte aanpak.

C.3.2 België

Het ontwerp *Provinciaal Ruimtelijk Structuurplan West-Vlaanderen* (PRS-WV) is in 2000 vastgesteld door de West-Vlaamse provincieraad. Medio 2001 (juni) wordt de vaststelling van de definitieve versie van het PRS-WV verwacht. De juridische basis voor dit richtinggevende plan, wat tevens als toetsingskader dient, is vastgelegd I het 'Decreet houdende de ruimtelijke planning' van 1996.

Het provinciale plan is verantwoordelijk voor de aanduiding van verbindingszones van zowel natte- als droge natuur. In deze zones kunnen ook grondgebonden landbouw en toeristisch-recreatieve infrastructuur voorkomen, mits deze onderling afgestemd zijn. In natte ecologische verbindingszones dienen barrières zoveel mogelijk opgeheven te worden. Waterkwaliteit en oeverstructuur zijn prioritair. Polderdijken vormen onderdeel van de droge ecologische infrastructuur. Aangepast (berm)beheer, eventueel met lijnvormige aanplanting is hier gewenst. Voor het Zwingebied en de ruime omgeving van de Damsche Vaart wijst het PRS-WV op de natuurlijke structuur die hier bepalend dient te zijn. Landschappen met duidelijke culturele erfgoedwaarde vrijwaren van achteruitgang in kwaliteit vormt een doelstelling in het PRS-WV. Zo zijn in de omgeving van Knokke-Heist markant terreinovergangen en gave landschappen aanwezig die behouden en versterkt dienen te worden. Aanvulend is aangegeven dat de Damsche vaart een de Graaf Jansdijk als recreatief lijnelementen zijn aangewezen in de thans voorgestelde gewestelijke plannen. Het Zwin is daarin als open lucht recreatief groen domein van provinciaal belang aangemerkt.

De kustzone rond Knokke-Heist dient als stedelijk netwerk van de kust vooral op het gebied van toerisme en recreatie ontwikkeld te worden. Het toeristisch-recreatief aanbod in het buitengebied dient daarbij zoveel mogelijk verbonden te worden met het aanbod in stedelijke gebieden. West-Vlaanderen wil inspelen op de streekgebonden kwaliteiten om zijn ruimtelijke verscheidenheid als troef te versterken. Landschappen en historische sites worden binnen dit kader opgewaardeerd. De samenhang binnen en tussen de toeristische regio's dient bevorderd te worden om ook minder gekende toeristisch-recreatieve plaatsen de kans te geven zich te ontplooien.

HK 334

C.4 LOKAAL BELEID

C.4.1 Nederland

Een goede afvoer van overschotten en een juiste benutting van (zoet)water vormt de kwantitatieve doelstelling van het *Waterbeheersplan 1994-1998*. Ten aanzien van de kwaliteit gaat het om de zorg voor goed water, met daarin gezonde en evenwichtige levensgemeenschappen. Het Waterschap tracht daarbij het nieuwe peilbeheer en de aanleg van niet-verharde oevers te bewerkstelligen. Het water en de waterbodem bevatten plaatselijk hoge concentraties aan vermestende stoffen en microverontreinigingen. Een geïntegreerde aanpak met een goede afstemming is noodzakelijk om de knelpunten op te lossen.

Het momenteel vigerende Bestemmingsplan Buitengebied, van de voormalige gemeente Sluis, is in 1977 vastgesteld. Op korte termijn zal de gemeenteraad van Sluis-Aardenburg een besluit nemen over de vaststelling van het *Ontwerp-Bestemmingsplan Buitengebied (OBB)*, dat in 2000 is opgesteld. Verwacht wordt dat het ontwerp in huidige vorm in mei 2001 vigerend wordt en daarmee, vanuit de Wet op de Ruimtelijke Ordening, het juridisch bindende plan zal zijn voor de ruimtelijke ontwikkelingen van 'Sluis aan Zee!'. Om deze reden zijn de beleidslijnen uit dit OBB hier reeds opgenomen.

In het OBB wordt de nationale en provinciale beleidslijn voortgezet om natuurontwikkeling volgens de Ecologisch Hoofdstructuur (EHS) voort te zetten. In de voormalige Zwingeul wordt openheid en accentuering van de kreekbedding nagestreefd. De grondgebonden landbouw in het studiegebied dient gekoppeld te worden aan plattelandstoerisme. Retranchement en de wallen van Sluis, inclusief de omwalling langs de Sluische Havenpolder kennen in het OBB bescherming als cultuurmonument. De locatie van het voormalige Groot Kasteel is daarnaast tevens archeologisch waardevol gebied. Deze locaties zijn bestemd voor het behoud en herstel van cultuurhistorisch waardevolle objecten, alsmede het behoud en versterking van landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarden. De noordwestelijke punt van de Bewesten Terhofstede polder is aangemerkt als waardevol archeologisch vindplaats. Verder zijn er bestemmingen van natuurontwikkelingspotenties (A(o)), natuur-bestemmingen (N), agrarische bestemmingen met landschappelijke en natuurwetenschappelijke waarde (ALN), overige agrarische bestemmingen en de bestemming 'beschermd als archeologische vindplaats' aanwezig in het studiegebied.

De gezamenlijke nota *Structuurvisie West Zeeuws-Vlaanderen* (2000) van de gemeenten Oostburg en Sluis-Aardenburg tracht richting te geven aan de ruimtelijke ontwikkelingen in West Zeeuws-Vlaanderen. Vanwege de economisch achtergestelde positie van West Zeeuws-Vlaanderen moedigt de visie kwalitatief hoogwaardige projecten aan om een nieuwe impuls voor de omgeving te betekenen. Woonfuncties gekoppeld aan landschapsontwikkeling en het vitaliseren van de verschillende woonkernen dient de aantrekkelijkheid te vergroten. De belangrijkste economische peiler van de regio, recreatie, dient een kwaliteitsverbetering te ondervinden. De verbetering van het koop-

HK 334

toerisme in de kern Sluis vormt een aandachtspunt. Landschapsontwikkeling zal noodzakelijk zijn als kader voor toekomstige ontwikkelingen. Behoud en verbetering van de diversiteit van het landschap is gewenst. Het landschap, met kreekrestanten en oude dijkenstructuren, dient als basis te worden benut voor de landschappelijke inrichting van het gebied. Projecten als het Zwingeulproject (o.a. 'Sluis aan Zee!') kunnen aan dit alles een bijdrage leveren. Tevens biedt het Zwingeulproject mogelijkheden voor grotere bergingscapaciteit en het herstellen van het natuurlijke afwateringssysteem vanuit België. De veranderende agrarische sector dient zoveel mogelijk te anticiperen op de recreatieve sector. Infrastructurele ontwikkelingen dienen gericht te zijn op een verbetering van de bereikbaarheid van de regio. Verbindingen met Vlaanderen dienen geoptimaliseerd te worden. Uit toeristisch oogpunt blijft de verbinding met Brugge en de kuststreek belangrijk en is het oude idee van het uitbreiden van de Vlaamse kusttram naar Sluis een aandachtspunt. De structuurvisies voor 'Sluis aan Zee!' en Cadzand-Bad geven een nadere invulling van het ruimtelijke beleid.

In 2000 heeft de stichting Het Zeeuwse Landschap het beheer van haar dijken en overhoeken uitgestippeld in een beheersplan voor de periode tot 2011. De belangrijkste doelstellingen in het *Beheersplan binnendijken en overhoeken in West Zeeuws-Vlaanderen* (2000) zijn het behoud en waar mogelijk de verhoging van de natuurwaarden van de objecten, aansluitend op de bestaande ecologische infrastructuur. Daarbij streeft men naar het verkrijgen van een ruimtelijk samenhangend landschapspatroon waarbij cultuurhistorie een uitgangspunt vormt. Educatieve en recreatieve nevenfuncties worden toegestaan waar deze geen afbreuk doen aan ecologische en landschappelijke kwaliteiten. De stichting hoopt in de toekomst nieuwe dijken en overhoeken te verwerven teneinde een onderlinge aansluiting te bewerkstelligen. Daarbij vormt het creëren van aansluiting op bestaande structuren, als bijvoorbeeld de Ecologische Hoofd Structuur en de wallen van Sluis, Retranchement en Aardenburg, een criterium voor de verwerving van nieuwe gronden. De herkolonisatie van de boomkikker rond de wallen van Sluis zou mogelijk gemaakt kunnen worden door de aankoop van dijklichamen tussen Sluis en Retranchement en tussen Sluis en Aardenburg.

In de in het begin van 2000 *gepresenteerde Recreatievisie voor West Zeeuws-Vlaanderen* wordt een duurzame ontwikkeling van recreatie en toerisme nagestreefd. Landschapsversterking, natuurontwikkeling en agrarisch grondgebruik maken daarbij deel uit van het toeristisch-recreatief product. In de visie wordt vooral gewezen op de drie kwaliteitsaspecten productdifferentiatie, andere vormen van verblijf en meer ruimte. In de visie zijn beleidsafspraken opgenomen waarvan de volgende van belang zijn voor 'Sluis aan Zee!':

- "De gemeente Sluis-Aardenburg werkt een plan uit voor een open vaarverbinding van de kern Sluis via het Zwingebied met de Noordzee;
- De gemeenten zetten zich in voor de ontwikkeling van het kustgebied met grote nadruk op de ontwikkeling van recreatieve en landschappelijke waarden;

HK 334

- De recreatieve infrastructuur in het landelijke gebied wordt verder uitgebouwd en versterkt, door het ontwikkelen van een netwerk van recreatieve knooppunten en buitenplaatsen, met aandacht voor fiets-, wandel-, ruiter- en kanoroutes;
- Gemeentelijk beleid is gericht op ruimte voor kwalitatieve verbetering van verblijfsrecreatie;
- Beleid biedt geen mogelijkheden voor uitbreiding van recreatiewoningen met uitzondering van: gebied ten noorden van de kern Sluis in het ontwikkelingsgebied van de Zwincorridor, gebied ten zuiden van Cadzand-Bad, gebied ten noorden van de kern Nieuwvliet.

De gemeenten Oostburg en Sluis-Aardenburg treden initiatieven vanuit de landbouw ter versterking van het toeristische n recreatief product welwillend tegemoet".

De door de gemeente Sluis-Aardenburg opgestelde visievormende nota *Discussienota Sluis* (zonder jaartal) dient als startpunt voor de kwalitatieve verbetering van de positie van de gemeente in de regio. De nota richt zich aan de hand van een aantal projecten op de recreatief economische en ecologisch landschappelijke versterking. Zo worden, naast een aantal projecten binnen de bebouwde kom van Sluis, de vernatting en ecologische ontwikkeling van de voormalige Zwingeul en daaraan gekoppeld recreatief medegebruik aangedragen. Natte natuur met daaraan gekoppelde recreatieve vaarrecreatie wordt als mogelijkheid beschouwd voor de Sluische Havenpolder. De revitalisatie van de wallen langs de Sluische Havenpolder vormt daarbij tevens een aandachtspunt. De omgeving van de noordoostelijke toegangsweg wordt als zoekgebied aangereikt voor een transferium, gekoppeld aan een eventuele rondweg in de toekomst.

Binnenkort zal het *Landschapsplan Zwingeul* (2001) worden gepubliceerd. Dit plan is in het kader van de Gebiedsgerichte Aanpak West Zeeuws-Vlaanderen opgesteld en beslaat samen met de landschapsplannen voor de kust en voor het achterland het gehele grondgebied van West Zeeuws-Vlaanderen. Een belangrijk uitgangspunt hierbij vormt de structuurvisie Sluis aan Zee. "Deze is totstandgekomen in overleg met de gemeenten Oostburg en Knokke-Heist, de provincies Zeeland en West-Vlaanderen, De Dienst Landelijk Gebied, het waterschap, Rijkswaterstaat en andere betrokken instanties". Het plan streeft naar het vergroten van de leesbaarheid van het landschap in en rond de Zwingeul. "Om dit te bereiken zijn de landschapseenheden Zwingeul en eiland van Cadzand uitgewerkt in hun karakteristieke eenheden. ... Voor de Zwingeul is de ontwerpopgave het realiseren van een natuurlijke, historische geul, gekoppeld aan de haven van Sluis". Bij het eiland van Cadzand gaat het om het ontwerpen van een streekeigen kustbeeld.

De vigerende bestemmingsplannen en bestemmingsplannen buitengebied van de gemeenten Oostburg en Sluis-Aardenburg voorzien niet in de uitwerking van het project 'Sluis aan Zee!'. Ten aanzien van de nieuwe in voorbereiding zijnde beleidsdocumenten zal het project, en de daarmee gemoeide wijzigingen in zowel het stedelijk- als buitengebied, echter integraal worden opgenomen en zodoende onderdeel vormen van het gemeentelijke beleid.

C.4.2 België

In het Vlaamse planningsdecreet uit 1996 worden gemeenten opgedragen een Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan op te stellen, welke de lijnen uit het Ruimtelijk Structuurplan Vlaanderen voortzet. Andersom adviseren de gemeentes met haar structuurplannen de hogere overheidsniveau's bij het opstellen van het provinciale en gewestelijke structuurplan. In een dergelijk structuurplan wordt de gewenste ruimtelijke ontwikkelingsrichting uiteengezet en uitgewerkt tot een beleidsdocument. De gemeente Knokke-Heist bevindt zich momenteel in het voortraject van de totstandkoming van het *Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Knokke-Heist* (2000). De 'startnota' zet de eerste lijnen uit. Vanuit ecologisch oogpunt stuurt de gemeente aan op een geïntegreerd dijkenbeheersplan met aandacht voor de cultuurhistorische betekenis, natuur, eigendomssituatie en aankoopmogelijkheden door de provincie of Vlaams Gewest. De gemeente voorziet het aanplanten van hagen op haar grondgebied en de aanleg van boomkikkerpoelen. Aandachtspunten zijn verder de verzanding van het Zwin, evenwicht tussen natuur en recreatie, evenwicht tussen natuur en landbouw en het project 'Sluis aan Zee!'. De gemeente Knokke-Heist wenst het bestaande toeristisch-recreatieve netwerk te optimaliseren en te actualiseren. De uitbreiding van de recreatieve functie naar medegebruik in agrarische gebieden krijgt daarbij tevens aandacht. Het toeristisch-recreatieve zwaartepunt ligt voor de gemeente echter op het toerisme in het 'kustfront'. Voor de eigen bevolking en voor de 'zomerbevolking' is er een dringende noodzaak voor de oprichting van een 'all-weather recreatieve infrastructuur', het project Duinenwater met onder andere een zwembad. Verder wil de gemeente haar sportinfrastructuur verder uitbreiden, onder meer met een tweede golfbaan.

Het *Beleids- en waterbeheersplan* (1996) van de Zwin-polder omschrijft een viertal hoofddoelen, namelijk:
- Veiligheid van de bewoners;
- Integriteit van de goederen;
- Bescherming tegen wateroverlast;
- Bescherming tegen verdroging.

Daarbij worden twee beginsel als uitgangspunt gehanteerd: duurzaamheidsbeginsel en het beginsel van gezamenlijk gebruik. Tevens benadrukt het bestuur haar wil om de volledige bevoegdheid te behouden en de volle verantwoordelijkheid te nemen inzake het beheer van de cultuurhistorische en landschappelijke elementen. Het Polderbestuur is van mening dat het recreatief belang van de Polderdijken onmiskenbaar is.

HK 334

Ten aanzien van de waterproblematiek stuurt het Polderbestuur aan op een grondige modernisering van de waterlozing met het oog op het verhogen van het watervoerend vermogen van het Leopoldkanaal. Het kunstmatig bemalen van het benedenstroomse pand van het Leopoldkanaal (met een pomp op het kanaal) ziet het bestuur als een totaaloplossing voor de poldergebieden. Ook verwijst het bestuur naar de mogelijke positieve gevolgen voor deze polders van de geplande realisering van een nieuwe scheepsvaartsluis rond het jaar 2010.

Tenslotte dient aangegeven te worden dat het bestuur van mening is dat de grensoverschrijdende samenwerking die er vandaag bestaat met vooral de Zeeuws-Vlaamse Waterschappen via onder meer de Euregio Scheldemond als verijkend wordt gezien en verder moet worden aangemoedigde en bestendig.

Het gewest Vlaanderen heeft voor het gebied Brugge-Oostkust het *Gewestplan Brugge-Oostkust* (zonder jaartal) vastgesteld. Op een groot schaalniveau (1:25.000) is de gewenste ruimtelijke ontwikkeling uitgewerkt. In de omgeving van het plan 'Sluis aan Zee!' wordt het Belgische grondgebied grotendeels beschermd met de status van landschappelijk waardevol gebied en rond de kreekrestanten met de status natuurgebied. Een aantal deelgebieden zijn aangeduid als ontginningsgebied. Het gewestplan voorziet geen belangrijke ruimtelijke ingrepen in de omgeving van 'Sluis aan Zee!', op Belgisch grondgebied.

Ten aanzien van het *Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan Damme* kan gesteld worden dat het project 'Sluis aan Zee!' geen onderdelen zal bevatten die in strijd zijn met het ruimtelijk structuurplan.

HK 334

Colofon

Startnotitie milieu- effectrapportage / (Voor)ontwerp Bestemmingsplan 'Sluis aan Zee!'

Stuurgroep:

Voorzitter: Dhr. G.P.J. van Daele, Wethouder Sluis-Aardenburg
Secretaris: Dhr. M.C. de Vriend, HASKONING

Vert.	(ZLTO Agrarisch West Zeeuwsch-Vlaanderen)
Dhr. S. Barbery	(Provincie West-Vlaanderen)
Dhr. A.C. Binnendijk	(Provincie Zeeland)
Dhr. J.J.A.M. Bruurs	(Kamer van Koophandel)
Dhr. P. Denorme	(Schepen Knokke-Heist)
Dhr. P.J. Defoort	(Provincie West-Vlaanderen)
Dhr. J.L. Herrier	(AMINAL – afdeling natuur)
Dhr. K. Heuts	(AMINAL – Cel-mer)
Dhr. G.L.C.M. de Kok	(Provincie Zeeland)
Dhr. T. Kramer	(Zeeuwse Milieu Federatie)
Dhr. G.H.W. Noordewier	(Burgemeester gemeente Oostburg)
Dhr. W.A. Roose	(Rijkswaterstaat Directie Zeeland, agendalid)
Dhr. J. Vaessen	(Provincie Zeeland)
Dhr. T.W.A. Wemaer	(Waterschap Zeeuws-Vlaanderen)
Dhr. W.W. van Zandbrink	(Dienst Landelijk Gebied, agendalid)

Klankbordgroep:

Voorzitter: Dhr. G.P.J. van Daele, Wethouder Sluis-Aardenburg
Secretaris: Dhr. M.C. de Vriend, HASKONING

Mw. I. Bonneveld-van Liere	(Dorpsraad Cadzand)
Dhr. A.J.M. Boomert	(RECRON Zeeland)
Dhr. M. ten Braak	(Gemeente Oostburg)
Dhr. G. Burggraeve	(Het Zwin, agendalid)
Dhr. G.J. Buth	(Stichting het Zeeuwse Landschap)
Mw. V. Calus	(Landbouwloket)
Dhr. R. Fliers	(Hengelsportvereniging Jantje van Sluis)
Dhr. J. van Gompel	(Natuurreservaten VZW)
Dhr. C.J. Helmendach	(Kamer van Koophandel)
Dhr. S. Herman	('t Duumpje)
Dhr. L. d'Hoore	('t Duumpje)
Dhr. B. Kennis	(Stichting Werkgroep Amateur Archeologen)
Dhr. J.N. van Keulen	(Middenstandsvereniging Sluis)
Dhr. A.C. de Keuninck	(Waterschap Zeeuws Vlaanderen)
Dhr. W. Maenhaut	(Stichting Werkgroep Amateur Archeologen)
Dhr. T. Peters	(RECRON Zeeland)
Dhr. A. Provoost	(Waterschap Zeeuws Vlaanderen)
Dhr. P. Risseeuw	(Dorpsraad Retranchement)
Dhr. D. Vancraeynest	(Zwinpolder)
Dhr. J. Verbeke	(HORECA NL, West Zeeuws-Vlaanderen)
Dhr. H. Vercouteren	(Dorpsraad Retranchement)
Dhr. H. van de Vijver	(Heemkundige Kring West zeeuws-Vlaanderen)

Projectgroep natuur:

Voorzitter: Dhr. M.C. de Vriend, HASKONING
Secretaris: Dhr. L.G.J. Lakeman, HASKONING

Dhr. J. Beijersbergen	(Provincie Zeeland)
Dhr. G.J. Buth	(Stichting het Zeeuwse Landschap)
Dhr. B. Goddeeris	(Kon. Belg. Inst. voor Natuurw.)
Dhr. J. van Gompel	(Natuurreservaten VZW)
Dhr. S. Herman	('t Duumpje)
Dhr. L. d'Hoore	('t Duumpje)
Dhr. J. van der Vegte	(IWACO)
Mw. M. de Lange	(Gemeente Sluis-Aardenburg)
Dhr. B. Vercoutere	(ENVICO)
Dhr. J.L. Herrier	(Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap)
Dhr. M. Hoffmann	(Instituut voor Natuurbehoud)
Dhr. P. Meire	(Universiteit Antwerpen)

Projectorganisatie:

Projectleider: Mw. M. de Lange, Gemeente Sluis-Aardenburg
Dhr. M.C. de Vriend, HASKONING
Projectsecretaris: Dhr. L.G.J. Lakeman, HASKONING
Dhr. R.P.J. Houmes, HASKONING
Dhr. C.F. Elings, HASKONING

Een samenvatting van deze startnotitie kan gratis worden verkregen op het gemeentehuis van Sluis-Aardenburg (Groote Markt 1, te Sluis) en dat van Oostburg (Raadhuisplein 1, te Oostburg). Tegen betaling van f 40,-- kunt u daar ook een volledige Startnotitie bestellen. Voor meer informatie kunt u contact opnemen met: Mw. M. de Lange, Gemeente Sluis-Aardenburg, Postbus 15, 4527 ZG Aardenburg, tel. (0117) 475514.